

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

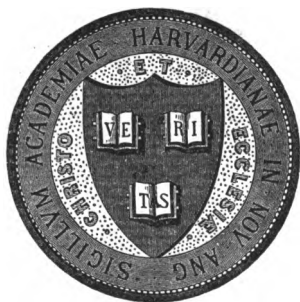
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Celt 3191.1.25

Harvard College Library

FROM THE

SUBSCRIPTION FUND

BEGUN IN 1858

EISEIRIGH
NA
SEANN CHANAIN ALBANNÀICH;
NO,
AN NUADH ORANAICHE GAIDHEALACH.

LE
ALASTAIR DONULLACH,
(MAC MHAIGHISTIR ALASTAIR.)

①
REVIVAL
OF
THE OLD ALBAN TONGUE;
OR,
THE NEW GAELIC SONGSTER.

BY
ALEXANDER MACDONALD.

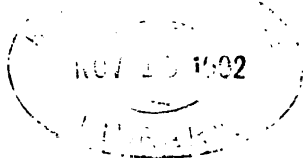

EIGHTH EDITION.

Edinburgh
JOHN GRANT, 25 GEORGE IV. BRIDGE.
1892.

~~IV. 6534~~
Celt. 3191.1.25

Subscription fund

EDINBURGH

PRINTED BY LORIMER AND GILLIES,

31 ST. ANDREW SQUARE.

MEMOIR.

ALEXANDER M'DONALD, the Author of the following Poems, is better known among his countrymen by the name of "*Mac Mhaighstir Alastair*." His father, the Rev. Alexander M'Donald, was parish minister of Ardnamurchan before the Revolution, but was deposed in 1697 for Nonjurancy. He has been described as "a man of candour, ingenuity, and conscience;" and tradition reports him as a man of great bodily strength. After his deposition, he continued his ministrations in the district of Ardnamurchan and Moidart, in connection with the Episcopal Church, till his death.

The Poet was born somewhere about the year 1700. He was the second son of a large family of sons and daughters. Very little of his early, or indeed of his later life, is known to us. His father meant him for the Church; his Chief, it is reported, preferred that he should be educated for the bar. He attended the University of Glasgow, of which his father was a graduate, for a few sessions. We do not know when or why his university career was cut short, or what academical success attended it; but his poems bespeak familiarity with the ancient classics. He married (at an early age, it is said) Jane M'Donald, of the family of Dail-an-Eas, in Glenetive. Shortly after-

wards we find him in his native parish teaching one of the schools supported by the Society for Propagating Christian Knowledge, from which he was in time promoted to the parish school of Ardnamurchan. He was at that time, it is said, an elder of the Kirk. He must have been a member of the Church of Scotland before he could have held the office of teacher of a Society or parish school.

When the Highland chiefs rose to support by the sword the cause of Charles Stuart in 1745, the Poet joined the army under the younger Clanranald of the day. He received a commission ; and was regarded a valuable adherent to the Stuart cause, not only as an energetic officer, but as a poet who was both able and willing to arouse enthusiasm in behalf of the cause, and to stimulate the energies of those who had given up their all to follow their prince. M'Donald shared fully in the disasters of that campaign. He lost everything he possessed. After the defeat of Culloden, he, like many others, managed to conceal himself from the fury of the conquerors amid the wilds of Arisaig and Moidart.

After the Indemnity Act was passed, he received from Clanranald the appointment of baillie or land-steward of the Island of Canna. How long he retained this appointment we know not ; but we find him, about the year 1751, in Edinburgh, with the view to follow, it is said, the profession of teaching. This mission proved unsuccessful. One of his own songs relates his removal from 'Eigneig,' variously said to be in Kingerloch and Moidart, to Inveraoi in Knoydart.

He afterwards returned to Arisaig, where he resided, according to the biographers, at a place called Sandaig, till his death. Mackenzie (*Beauties of Gaelic Poetry*) says that "he died at a good old age, and was gathered to his fathers, in Eilean Fionain, in Loch Sheil." Dr Scott (*Fast. Eccles. Scot.*), upon what authority we know not, states that he betook himself to the use of opium, and died in a lunatic asylum.

With the exception, perhaps, of Ewen M'Lachlan of Aberdeen, M'Donald was the most learned of Gaelic Bards. His reputation as a scholar must have been early established, for we find the Presbytery of Mull recommending him to the Society for Propagating Christian Knowledge as a competent man to compile a Gaelic Vocabulary, which the Society desired to publish for the use of their schools. This work he undertook and successfully executed. It was the first attempt of the kind in the language, and was published in 1741. He published his own Poems in 1751, with the significant title, "Ais-eiridh na Sean Chanoin Albannaich." Dr Clerk, of Kilmallie, in his edition of Ossian, quotes from the preface to this edition of M'Donald's Poems interesting extracts, to prove that the Poet at that time contemplated the publication of a volume of ancient Gaelic Poetry. His Poems were several times re-published in Glasgow: first in 1764; again in 1802; in 1835; in 1839; and lastly in 1851.

M'Donald's volume of 1751 was the first volume of Gaelic poetry published. It is said that his published poems form but a small part of his metrical composi-

tions. Many pieces of his were in the possession of his son Ranald, who published a few of them along with some poems of his own in 1776, but the greater number disappeared. Many others, again, are unfortunately unfit for publication.

M'Donald has hitherto held a foremost place among modern Highland bards. In his command of the vocables of the language, and especially of recondite words and phrases, he is certainly unapproached; but as a poet, the generality of readers demand, if not the chief, at least an equal place for Duncan Ban M'Intyre. The characteristics of M'Donald are fire, energy, and passion. Reid, in his '*Bibliotheca Scoto-Celtica*,' gives a picture of the man, but from whence derived we know not. "In person," (he says) "M'Donald was large and ill-favoured. His features were coarse and irregular. His clothes were very sluggishly put on, and generally very dirty. His mouth was continually fringed with a stream of tobacco-juice, of which he chewed a very great quantity." This description seems to us a not inept representation of his mental and moral endowments. Large, strong, and powerful his mind was, beyond most, if not all, modern Gaelic poets; but its texture was coarse, and the filth and tobacco-juice appear frequently at the core, and not merely on the fringes. A restless fiery spirit, apt to become peevish and discontented, and with his moral nature sadly out of gear. Bred an Episcopalian, we find him at one time a Presbyterian and an elder, and shortly afterwards a Catholic. He can compose the beautiful and even tender though

exaggerated 'Praise of Morag;' but, to appease his wife's jealousy, he is ready with his 'Dispraise,' in the foulest and most obscene language. A man who could write the preface to his edition of 1751, and compose 'Marbhrann na h-Aigionnaich,' is surely a moral contradiction. He shows a large and sympathetic spirit towards the great past of his country's literature; but he must prostitute his mighty genius in order to denounce with the most scurrilous invective any individual, however insignificant and obscure, who will presume to cross his path.

In his martial songs M'Donald appears to best advantage. Here there is energy and strength, as in every line he wrote; and there is excuse for his passion. It is very characteristic of his reckless courage that he published these poems, breathing rebellion in every line, and pouring the full vial of his wrath upon the whole race of the Georges, five years after the battle of Culloden. Some of his pastoral pieces, more especially the 'Ode to Summer,' and the 'Sugar Brook,' have also been much and deservedly admired.

The permanent place of M'Donald in Gaelic literature will depend chiefly upon the poems printed in this volume. His Vocabulary of the Gaelic Language is all but forgotten. His enlightened idea of a collection of ancient Gaelic poetry was never executed. With the exception of a few immoral pieces, which it is but just to say he lived to regret, this volume contains all that now survives of his poetical works. Of these, the sea-piece, composed to the 'Birlinn' of Clanranald, is in many respects the

most remarkable. Reid says of it, that "for subject matter, language, harmony, and strength, it is almost unequalled in any language." To us the 'Birlinn' always appeared as the most enduring monument of M'Donald's ability and strength. We could never picture the author of this poem except as a man of nerve and sinew and daring courage, whose delight it was to be in the thick of danger wherever he could meet with it, whether on land or on sea. Perhaps the energy and impetuosity of the man, combined with his command of the vocables of the language, may, in part at least, account for the very unfortunate habit he has of crowding his pages with descriptive epithets, so that whole lines are often met with consisting merely of a number of adjectives, every one of which is supposed to represent some quality inherent in the subject which is being described. M'Donald displays great skill and talent in his choice and arrangement of expressive epithets, especially in the 'Birlinn;' but his influence in this respect upon Gaelic poetry has been unfortunate. His imitators had neither his knowledge nor his genius; and in their hands descriptive poetry became too often unmeaning jargon. To those who wish to study modern Gaelic, and especially the wealth and expressiveness of its vocabulary, the poems of this gifted man, "with passions wild and strong," are among the most important works published in the Gaelic language.

AN CLAR-INNSE.

	Taobh
MEMOIR, ...	V.
Moladh an ùghdair do 'n t-seann chànain Ghàidhealaich, ...	1
Guidhe no ùrnaigh an ùghdair do 'n Cheòlraidh,	5
Moladh Móraig', ...	8
Oran an t-Samhraidh, ...	19
Oran a' Gheamhraidh, ...	24
Oran nam Fineachan, ...	29
Brosnachadh do na Fineachan Gàidhealach 's a' bhliadhna 1745, ...	36
Moladh air Pìob-mhóir Mhic-Cruimein do 'n ainm an Oinseach, ...	40
Oran Rìoghail a' bhotail, ...	47
Allt an t-Siùcair, ...	53
Mórag, ...	61
Oran do Mhac-Shimidh, ...	66
Smeòrach Chlann-Raonuill, ...	71
Deoch-slàinte Thèarlaich, ...	76
Oran do 'n Phrionnsa, ...	78
Oran eile do 'n Phrionnsa, ...	79
Imrich Alastair á Eigneig, ...	81
Aoir a' chnocain, ...	85

AN CLAR-INNSE.

	Taobh
Fàilte na Mòrthir, ...	86
Màiri Shùgaideach, ...	91
Cuachag an Fhàsaich, ...	93
Oran do Raonull òg Mac-Mhic-Ailein, ...	95
Oran d' a chéile, ...	100
Oran mu Bhliadhna Thèarlaich, ...	103
Dealachadh a' Phrionnsa 's nan Gàidheal, ...	109
Tèarlach mac Shéumais, ...	116
Mo bhobug an dram, ...	119
Oran Ailein, ...	121
Marbhrann do pheata columain, ...	122
Marbhrann Rìgh Tèarlach, ...	124
Urnaigh Mhontrose an oidhche roimh a bhàs, ...	125
Urnaigh Mhontrose air bialaodh na Pàrlamaid', ...	126
An Caimbealaich Dubh, ...	126
Rannan eadar am bàrd agus an t-Aireach Muileach, ...	131
An Airc, ...	134
Diomoladh Chabair-Féidh, ...	146
Moladh an Leoghainn, ...	155
Lorram, ...	162
Birlinn Chlannraonuill, ...	166

AISEIRIGH

NA

SEANN CHANAIN ALBANNAICH.

MOLADH AN UGHDAIR DO 'N T-SEANN CHANAIN
GHAIÐHEALAICH.

GUR h-e 's crìoch àraid
Do gach cainnt fo 'n ghréin,
Ar smuaintean fàsmhor
A phàirteachadh ri chéil' ;
Ar n-inntinnean a rùsgadh,
Agus rùn ar crìdh'—
Le 'r gnìomh 's le 'r giùlan,
Sùrd chur air ar dìth,
'S gu laoigh ar beòil
Iobradh 'Dhia nan dùl,—
'S e h-àrd chrìoch mhòr,
A bhi toirt dòsan cliù.
'S e 'n duine féin,
'S aon chréutair réusant' ann,
Gu 'n d' thug toil Dé dha,
Gibht le bhéul bhi cainnt :
Gu 'n chum e so
Bho 'n uile bhrùid gu léir—
O, ghibht mhór phrìseil s',
Dheilbh 'n a iomhaigh féin !

Na'm beirteadh balbh e,
 'S a theanga marbh 'n a cheann,
 B' i 'n iargain shearbh i,
 B'fhèarr bhi marbh na ann.

'S ge h-ioma cànan,
 Bho linn Bhàbeil fhuair
 An sliochd sin Adhaimh,
 'S i Ghàilig a thug buaidh.
 Do'n labhradh dhàicheil,
 An t-urram àrd gun tuairms',—
 Gun mheang, gun fhàilinn,
 Is urrainn càch a luaidh.
 Bha Ghàilig ullamh,
 'N a glòir fìor ghuineach, cruaidh,
 Air feadh a' chruinne
 Mu 'n thuilich an Tuil-ruadh.
 Mhair i fòs,
 'S cha téid a glòir air chall,
 Dh' aindecòin gò,
 A's mì-rùn mòr nan Gall.
 'S i labhair Alba,
 'S Gall-bhodacha féin ;
 Ar flaith, ar prionnsai,
 'S ar diùcanna gun éis.
 An tigh-comhairl' an rìgh,
 'N uair shuidheadh air binn a' chùirt,
 'S i Ghàilig lìobha
 Dh' fhuasgladh snaim gach cùis'.
 'S i labhair Calum
 Allail a' chinn mhòir ;—
 Gach mith a's math,
 Bha 'n Alba, beag a's mòr.
 'S i labhair Goill a's Gàidhil,

Neo-chleirich a's cléir,—
 Gach fear a's bean,
 A ghluaisedh teanga 'm béul.
 'S i labhair Adhamh,
 Ann am Pàrras féin,
 'S bu shiubhlach Gàilig
 Bho bhéul àluinn Eubh !
 Och ! tha bhuil ann,
 'S uireasbhach gann fo dhìth,
 Glòir gach teanga
 A labhras cainnt seach i.
 Tha'n Laidionn coimhliont',
 Torach, teann na 's leòir ;
 Ach 's sgalach thràilleil
 I do 'n Ghàilig chòir.
 'S an Athen mhòir,
 Bha Ghréugais còrr 'n a tìm,
 Ach b' ion dh'i h-òrdag
 Chur fo h-òr-chrios grinn.
 'S ge mìn, slìm, bòidheach,
 Cùirteil, rò-bhog, liobh',
 An Fhraingis lèghmhor,
 Am pailis mòr gach rìgh ;
 Ma thagras càch oirr',
 Pàirt de'n ainfhiaich féin,
 'S ro bheag a dh' fhàgas
 Iad de dh-àdh 'n a cré.
 'S i 'n aon chànan
 Am béul nam bàrd 's nan éisg,
 Is fhèarr gu càineadh,
 Bho linn Bhàbeil féin.
 'S i 's fhèarr gu moladh,
 'S is torrunnaiche gléus

Gu rann no laoidh,
 A tharraing gaoth roimh bhéul.
 'S i 's fhèarr gu comhairl',
 'S gu gnothach chur gu féum,
 Na aon teang' Eòrpach,
 Dh' aindeoin bòsd nan Gréug.
 'S i 's fhèarr gu rosg,
 'S air casaibh a chur duain ;
 'S ri cruaidh-uchd cosgair,
 Bhrosnachadh an t-sluaigh.
 Mu choinnimh *bar*,
 'S i 's tàbhachdaich' bheir buaidh,
 Gu toirt a' bhàis
 Do 'n éucoir dhàicheil, chruaidh.
 Cainnt làidir, ruithteach,
 Is neo-liotach fuaim ;
 'S i seadhail, sliochdmhor,
 Briosg-ghlòireach, mall, luath.
 Cha 'n fhéum i iasad,
 'S cha mhò dh' iarras bhuap' ;
 O, 'n t-seann mhàthair chiatach,
 Làn de chiada buaidh !
 Tha i féin daonnan
 Saoibhir, maoineach, slàn ;
 A tighean-taisge,
 Dh' fhaclaibh gasda, làn.
 A' chànain, sgapach,
 Thapaidh, bhlasta, ghrinn !
 Thig le tartar
 Neartmhor, á béul cinn.
 An labhairt shìolmhor,
 Lionmhor, 's milteach buaidh !
 Shultmhor, bhrìoghmhor,

Fhìorghlan, chaoidh nach truaill !
 B' i 'n teanga mhilis,
 Bhànn-fhaclach 's an dàn ;
 Gu spreigeil, tioram,
 Ioraltach, 's i làn.
 A' chànan cheòlmhor,
 Shòghmhor, 's glòrmhor blas,
 A labhair mòr-shliochd
 Scòta, 's Ghàidheil-ghlais.
 'S a réir Mhic-Comb,*
 An t-ùghdair mòr ri luaidh,
 'S i 's frèumhach òir,
 'S ciad ghràmar glòir gach sluaigh.

GUIDHE NO URNAIGH AN UGHDAIR DO 'N CHEOLRAIDH.

A Cheòlraidh mhòr tha 'n tàmh gu h-àrd,
 Seallaibh a nios ;
 Nach cluinn sibh ur daltan air làr,
 Ag atach a chios ?
 E lùghadh a ghlùn ris a' phàirc,
 'S a shùilean a suas,
 'G aslachadh uireasan bàird,
 Gun chàird a nuas.
 Laoigh a bhedil le cridhe tìom'
 'G an ìobairt gu cruaidh :
 Freasdaibh do 'n altair 's an tìm ;
 Dìolaibh dha duais.
 A naoinear inghean *Iupiter* àird
 'S *Mnemosyne* caoimh' ;
 Séidibh m' aigne le 'r pìobannan àigh,

---

* David Malcolm, D.D., Minister of Duddingston, died 7th Feb., 1748.

'S deilbheam meadrachd nach claon.
 A *Chlio* mhaiseach, thaobh barrachd d'aois',
 'S do bhreth roimh chàch,
 Cha 'n iarraim de d' bhuaidhean-s' ach braon,
 'S bidh m' achainean pàidht'.
Urania, tilg h-ugam de d' stòr,
 Na dh' fhoglas mo bhéul;
 Sgaoil mo ghlasan le d'iuchraichean òir,
 Taisbein do dhéirc.
Challiope, a réul-iùil nan duan,
 Réitich mo shnaim,
 'S cuir facail thaghte, ghéur, chruaidh,
 Gu luath am chóim.
Euterpe, a bheartis nan rann,
 'S an amlaidh ghrinn,
 Locair gu snasta gach sioladh de m' chainnt,
 M' fhaobhar 's mo ruinn.
Erato, a chiste na maoin',
 Fileanta, deas, gléus mo mheomhair,
 'S thoir dhomh de d' thaisg,
 Na dh' fhoghnas greis.
 A *Mhelpomene*, air m' uireasbhuidh fòir,
 A d' ulaidh làn maoin';
 Bho 'n dh' fhoghnasleam pàirt de'n th' agad de chòir,
 Cha bhi m' achainean daor.
 A *Therpsichore*, a mhuime nan duan,
 'S pàirt de chuilidh na frith,
 Cuir *crambo* taitneach am chluais,
 Am bi cruas agus brìgh.
 A *Pholyhymnia* 's geal-chraicneach cruth,
 Ge tu 's òige 's an t-sreath,
 Do chomaradh mìlis, fileant seach stuth,
 Sirim gu sèamh.

A *Thalia*, le d' ola ro thlàth,
 Suath roithin mo ghléis ;
 Leig siubhal a's gluasad le d' fhaobhar s' le d' àgh,
 Gu labhairt do m' bhéul.

Apollo, tha m' inntinn cho rag
 Ri speilg de chreig ;
 Fàg-s' i gun dàil, so-lùibte mar ghad
 Coiniulach, bog.

A *Mhinerva*, oide na sgoil',
 'S a *chéidse* nam fil,
 Cuir aon dusan facal am char,
 'S tuilleadh cha shir.
 Na tugaibh dhomh saothair ni glagan 's a' chluais,
 'S de thuigse bhios fàs
 Mar chaoch-chnuasaich chruinn a ni fuaim,
 Gun éitein 'n a làr.

Gabhaidh sibh-fèin, ge h-àrd ar staid,
 Ri ìobairtean beag ;
 Nochdaidh mise mo chomas ge lag,
 'S éucoir mur creid.
 Tha spéirid mo chomais cumhang na 's leòir,
 Ge farsaing mo mhiann,
 Gu balla thogail air stéidh cho mòr,
 'S clach shnaidhte de m' dhìth.
 Cainnt shnasta de m' dhìth, ge stràcte mo thoil,
 Tha mi falamh de sgil ;
 'S ni gun susbaint ealain gun sgoil
 Air *subject* mar mhill.

Gur h-aimhgheur mo pheann, 's neo-sgaiteach mo
 bhil,

Mo cheann cha mhol ;
 Mo phaipeir a's m' *ink* tha iad làn de chron,
 'S uireasbhuidh sin.

MOLADH MORAIG*.

FORM.—“*Piobaireachd.*”*Urlar.*

'S truagh gun bhi 's a' choill,
 'N uair bha Mòrag ann :
 Thilgeamaid na croinn
 Co bu bhòich' againn ;
 Inghean a' chùil duinn,
 Air am beil an loinn,
 Bhiomaid air ar broinn
 Feadh nan ròsanan ;
 Bhréugamaid sinn-fhìn,
 Mireag air ar blion,
 A' buain shóbhrach min-bhuidh'
 Nan còsagan :
 Theannamaid ri strìth,
 'S thaghlamaid 's an fhrìth,
 'S chailleamaid sinn-fhìn
 Feadh nan srònagan.

---

* This is one of the finest productions of the Celtic muse. The bard appears to have been really enamoured, and he pours forth his elegant, rapid, and impassioned strains in a torrent of poetry which has never been equalled by any of his contemporaries. Morag was a common country girl; and it is said that the poet's wife became jealous of her rival. The bard had talked of the marriage ties with the greatest contempt, and regretted that he was fettered with the bonds of wedlock. This raised a storm, and the bard sacrificed his mistress to appease his wife, and composed his “*Mi-Mholadh.*” Here is an instance of his disregard to truth and common decency, as well as of moral and poetical justice: as the praise was exaggerated and extravagant, the censure was cruel, unmanly, and undeserved. He first raises the object of his admiration to the skies, with the most hyperbolical praise, and then, without any provocation, he suddenly wheels round and overwhelms his goddess with the most slanderous, foul-mouthed, and unfeeling abuse.—SAR-OBALR.

Urlar.

Sùil mar ghorm-dhearc driùchd
 Ann an ceò-mhadainn ;
 Deirg' a's gile 'd ghnùis
 Mar bhlàth òrainsean.
 Shuas cho mìn ri plùr ;
 Shìos garbh mo chulaidh-chiùil ;
 Grian na plaineid cùrs',
 Am measg òigheannan ;
 Réulta ghlan gun smùr
 Measg nan rionnag-iùil ;
 Sgàthan-mais' air flùra
 Na bòichead thu ;
 Ailleagan glan, ùr,
 A dhallas ruisg gu'n cùl—
 Ma's ann de chriadhaich thù,
 'S aobhar mòr-ioghnaidh !

Urlar.

Bho 'n thàinig gnè de thùr
 Bho m' aois-òige dhomh,
 Nior fhacas créutair dhiù,
 Bha cho glòrmhoire ;
 Bha Mali, 's dearbha caoin,
 'S 'gruaidh air dhreach nan caor ;
 Ach caochlaideach mar ghaoith,
 'S i ro òranach.
 Bha Peigi fad an aois,
 Mur bhith sin b' i mo ghaol.
 Bha Marsaili fìor-aotrom,
 Làn neònachais.

Bha Lili a' taitinn riùm,
 Mur bhith a ruisg bhi fionn ;—
 Ach cha bu shàth bùirn-ionnlaid,
 Do 'n Mhòraig s' iad.

Siubhal.

O ! 's coma leam, 's coma leam
 Uil' iad ach Mòrag ;
 Rìmhinn dheas, chulach,
 Gun uireasbhuidh fòghluim ;
 Cha 'n fhaighear a tiunnail,
 Air mhaise no bhunailt,
 No 'm béusan neo-chumant',
 Am Muile no 'n Leòghas.
 Gu geamnaidh, deas, furanach,
 Duineil gun mhòrchuis ;
 Air thagha na cumachd,
 Bho 'mullach gu 'brògan ;
 A nèul tha neo-churaidh,
 'S a h-aighe ro lurach ;
 Gu brìodalach, cuireideach,
 Urramach, seòlta.

Siubhal.

O guiliugag, guiliugag,
 Guiliugag Mòrag ;
 Aice tha chulaidh
 Gu cuireadh nan òigfhear. —
 B' e 'n aighir 's an sulas,
 Bhi sìnte riut, ulaidh,
 Seach daonnan bhi fuireach
 Ri munaran pòsaidh.
 'G am phianadh, 's 'g am ruagadh,

Le buaireadh na feòla ;
 Le aislingean-connain
 Na colla 'g am leònadh ;
 'N uair chithim mu m'choinnimh,
 A clochan le coinnil,
 Theid m' aigne air bhoilidh,
 'S 'n a theine dearg sòlais.

Siubhal.

O fairigean, fairigean,
 Fairigean Mòrag !
 Aice tha chroiteag
 Is *tight* anns an Èdrpa ;
 A clochan geal criostoil,
 Na'm faiceadh tu stoit' iad,
 Gu 'n tàirneadh gu beag-nair',
 Ceann-eaglais na Ròimhe.
 Air bhuige 's air ghile,
 Mar lili nan lònann ;
 'N uair dheanadh tu 'n dinneadh
 Gu 'n cinneadh tu deònach ;
 An deirgead, an grinnead,
 Am mìnead, 's an tinnead ;
 Gu 'm b' àsainn chur spionnaidh,
 A's spioraid am feòil iad.

Urlar.

Thogamaid ar fonn,
 Anns an òg-mhadainn ;
 'S *Phœbus* 'dath nan tonn,
 Air fiamh òrainsean ;
 Fo'r céill cha bhiodh conn,
 Air sgàth dhoire 's thóm,

Sinn air dàradh tróm
 Le 'r cuid gòraileis ;
 Direach mar gu 'm bìodh
 Maoiseach 's boc am frìth,
 Crom-ruaig a cheile dian
 Timcheall òganan :
 Chailleamaid ar clìth
 Ag gàireachdaich leinn-fhìn,
 Le bras mhacnas dian sin
 Na h-ògalachd.

Siubhal.

O dastram, dastram,
 Dastram Mòrag !
 Rìmhinn bhuidh', bhastalach,
 Leac-ruiteach, ròsach ;
 A-gruaidhean air lasadh,
 Mar lasair-chlach dhaite,
 'S a déud mar an sneachda,
 Cruinn-shnaidhte 'n dlùth òrdugh.
 Ri *Venus* cho tlachdmhor,
 An taitneachdainn fheòlmhoir ;
 Ri *Dido* cho maiseach,
 Cho snasmhor 's cho còrr rith' ;
 'S e thionnsgain dhomh caitheamh,
 'S a lughdaich mo rathan,
 A bhallag ghrìnn, laghach,
 Chuir na gathan so m' fheòil-sa.

Siubhal.

'S mur bithinn fo ghlasaibh,
 Cruaidh-phaisgte le pòsadh,
 Dh' iòbrainn cridhe mo phearsa,

Air an altair so, Mòrag ;
 Gu 'n liùbhrainn gun airteal,
 Aig stòlaibh a cas e,
 'S mur gabhadh i tlachd dhiom,
 Cha b'fhad' an sin beò mi.
 O, 'n t-urram, an t-urram,
 An t-urram, do Mhòraig !
 Cha mhòr nach do chuir i
 M' fhuil uil' às a h-òrdugh ;
 Gu'n d' rug oirre céum-tuislidh,
 Fo imeachd mo chuislean,
 Le teas a's le murtachd,
 Bho mhoch-thràth Didònuich.

Siubhal.

'S tu réulta nan cailin,
 Làn lainnir, gun cheò ort ;
 Fìor chòmhnard gun charraid,
 Gun arral, gun bhedlam :
 Cho mìn ri clòimh eala,
 'S cho geal ris a' ghaillinn,
 Do sheang-shlios sèamh, fallain,
 Thug barrachd air mòran ;
 'S tu ban-rìgh nan ainnir—
 Cha sgallais an còmhradh ;
 Ard, foinnidh, ad ghallan,
 Gun bhallart, gun mhòrchuis ;
 Tha thu coimhliont' ad bhallaibh,
 Gu h-innsgineach, ealamh,
 Caoin, meachaire, farasd',
 Gun fharum, gun ròpal.

Urlar.

B' fhèarr gu 'm bithinn sgaoilt'

As na còrdaibh so ;
 Thug mi tuilleadh gaoil,
 A's bu chòir dhomh dhut.
 Ged thig fo dhuine taom
 Gu droch-ghnìomh bhios claon,
 Cuireadh e cruaidh-shnaim
 Air bho 'n ghòraich' sin,—
 Ach thug i so mo chiall
 Uile bhuam gu trian,
 Cha 'n fhaca mi riabh
 Tionnail Mòraig so.
 Ghoid i bhuam mo chrìdh',
 'S shlad i bhuam mo chlith,
 'S cuiridh i 's a' chill
 Fo na fòdaibh mi.

Siubhal.

Mo cheist agus m' ulaidh,
 De n' chunnaic mi d' shedrs' thu ;
 Le d' bhroilleach geal-thuraid
 Nam mullaichean bòidheach.
 Cha 'n fhaigh mi de dh-fhuras,
 Na ni mionaid bhuat fuireach,
 Ged tha buarach na dunach,
 'G am chumail bho d' phòsadh.
 Do bhéul mar an t-sirist,
 'S e milis ri phògadh ;
 Cho dearg ri *vermilion*
 Mar bhileagan ròsan.
 Gu 'n d' rinn thu mo mhilleadh
 Le d' *Chupid* 'g am bhioradh,
 'S le d' shaighdean caol, biorach,
 Rinn ciorram fo m' chòta.

Siubhal.

Tha mi làn mulaid,
 Bho 'n chunnaic mi Mòrag ;
 Cho tróm ri cloich-mhuilinn
 Air lunnan 'g a seòladh :
 Mac-samhuilt na cruinneig,
 Cha 'n 'eil anns a' chruinne—
 Mo chrìdh' air a ghuin leat,
 Bho 'n chunnaic mi d' òr-chùl,
 'N a shlamagan bachullach,
 Casurlach, còrnach ;
 Gu fàinneagach, cleachdagach,
 Dreach-lùbach, glòrmhor ;
 'N a réultagan cearclach,
 Mar usgraichean dreachmhor,
 Le fùdar 's an fhasan,
 Grian-lasta, ciabh òrbhuidh.

Siubhal.

Do shìlios mar an canach,
 Mar chaineal do phògan ;
 Ri *phoenix* cho ainneamh,
 'S glan lainnir do chòta :
 Gu mùirneineach, banail,
 Gun àrdan, gun stannart,
 'S tu còrr ann an ceanal,
 Gun ainnis, gun fhòtus.
 Na 'm faicteadh mo leannan
 'S a' mhath-shluagh Didònuich,
 B' i coltas an aingil,
 'N a h-earradh 's 'n a còmhradh :
 A pearsa gun talach,
 Air a gibhtean tha barrachd—

An tì dh' fhàg thu gun ainimh,
Rinn de thalamh rud bòidheach !

Urlar.

Tha 'n saoghal làn de smaointinnean feòlmhor;
Mammon bidh 'g ar claonadh
Le ghòisnichean ;
A' choluinn bheir oirnn gaol
Ghabhail gu ro fhaoin
Air strìopachas, air craos,
Agus stròdhalachd ;
Ach, cha do chreid mi riabh,
Gu'n do sheas air sliabh,
Aon té bha chó ciatach
Ri Mòraig so :
A subhailcean 's a ciall,
Mar gu'm biodh ban-dia—
Leagh i 'n crìdh' am chliabh
Le cuid òrrachan.

Siubhal.

Ur comhairle na ceilibh orm,
Ciod eile their no nì mi
Mu 'n rìmhinn bu tearc ceileireadh,
A sheinneadh air an fhìdeig ?
Cha 'n fhaighear a leith'd eile-se
An tìr-mór, no 'n eileinean,
Cho iomlan a's cho eireachdail
Cho teiridneach, 's cho bìogail.
'S nì cìnnteach gur nì deireasach,
Mur ceilear so air Sìne—
Mi thuiteam an gaol leth-phairteach
'S mo cheathramhnan de m' dhìobhail.

Cha 'n 'eil de bhùrn an Seile sid,
 No 'shneachd an Cruachan eilideach,
 Na bheir aon fhionnachd eiridneach,
 Do 'n teine th' ann am innsgin.

Siubhal.

'N uair chuala mi ceòl leadanach
 An fheadain a bh' aig Mòraig,
 Rinn m' aigne dannsa beadarrach,
 'S e freagradh dha le sòlas :
 Sèamh-ùrlar socair, leadarra,
 A puirt 's a mèir a' breabadaich,
 B' e sid an t-oirfeid eagarra,
 Do 'n bhéus na creagan mòra.
 O chòin ! a feadan bailleagach,
 Cruaidh, sgailleagach, glan, ceòlmhor.
 Nam binn-phort stuirteil, trileanta,
 Réidh, mion-dhìonach, bog, rò-chaoin.
 Am màrsal còmhnard, staideil sin,
 'S e lùthmhor, gràsmhor, caismeachdach,
 Fìor chrùnluath brisg, spalparra,
 Fo clia-lù bhras-chaoin, spòrsail,

Siubhal.

Chinn pròis, a's stuirte, a's spracalachd,
 Am ghnùis 'n uair bheachdaich guamag
 A' seinn an fheadain ioraltaich,
 B' àrd iolach ann am chluasan :
 A suain-cheòl sìthe mireineach,
 Na b' fhoirmeile nach sireamaid,
 Air mhiread, ri uchd tuasaid'.
 O, bhuille-mhèir bu lomarra
 Gu pronnadh a' phuirt uaibhrich !

'S na h-uilt bu lùthmhor cromaidhnean
 Air tollaibh a' chroinn bhuadhaich !
 Gun slaodmhiaraich, gun ronnaireachd,
 Briag, tioram, socair, collaideach,
 Geal-lùdag nan gearr-chollainnean,
 Nan crap-lù loinneil, guanach !

Urlar.

Chaisgeamaid ar n-ìot'
 Le gloin' fhìon an sin ;
 'S bhuailleamaid gu dian
 Air glèir shìobhalta ;
 Tuilleadh cha bhiodh ann,
 Gus an tigeadh àm
 A bhi cluith air *dàm*
 Air na tìthean sin.
 Dh' òlamaid ar dràm,
 Dh' fhògradh bhuainn gun taing,
 Gach nì chuireadh moill'
 Air bhi mìog-chùiseach.
 Maighdean nan ciabh fann,
 Sniomhanach nan clann ;
 Mala chaol, dhonn, cham,
 Channach, fhìnealta.

An Crunluath.

Mo cheann tha làn de sheilleinean,
 Bho 'n dheilich mi ri d' bhrìodal.
 Mo shròn tha stop't' le *hellebore*,
 'N a deil le teine dìombais.
 Mo shùilean tha cho deireasach
 'S nach faic mi gnè gun *telescope*—
 Ged bhiodh miadachd beinne ann,

'S ann theirinn gur h-e frìd e !
 Dh' fhalbh mo chéudfaidh corporra,
 Gu docharach le bruadar,
 'N uair shaoil leam fortan thorchairt domh,
 'S mi 'm thorraichim air mo chluasaig,
 Air dùsgadh às a' chaithreim sin,
 Cha d' fhuair mi ach ion faileis d' e,
 An ionad na maoin' bearraidich'
 A mheal mi gu seachd uairean.

ORAN AN T-SAMHRAIDH.

FORM—"Through the wood, laddie."

AN déis dhomh dùsgadh 's a' mhadainn,
 'S an dealt air a' choill,
 Ann am madainn ro shoilleir,
 Ann an lagán beag, doilleir,
 Gu 'n cualas am feadan
 Gu leadarra seinn ;
 'S mac-talla nan creagan
 'G a fhreagairt bròn, binn.

Bidh am beithe deadh-bholtrach
 Urail, dosrach nan càrn,
 Rì maoth-bhlàs driùchd céitein,
 Mar rì caoin-dhèarsadh gréine,
 Brùchdadh barraich troimh ghéugan,
 Am mìos céutach a' Mhàigh :
 Am mìos breac-laoghach, buailteach,
 Bainneach, buadhach gu dàir.

Bidh gach doire dlùth, uaignidh
 'S trusgan uain' uim' a' fàs ;

Bidh an snodhach a' dìreadh
 As gach friamhaich is isle,
 Troimh na cuisleannan snìomhain,
 Gu miadachadh blàth :
 Cuach a's smeòrach 's an fheasgar
 Seinn an leadain 'n am bàrr.

Am mìos breac-ubhach, braonach,
 Creamhach, maoth-rosach, àigh !
 Chuireas sgeadas neo-thruaillidh
 Air gach àite, d' a dhuaichneachd ;
 A dh' fhògras sneachd le chuid fuachd
 Bho ghéur-ghruaim nam beann àrd ;
 'S aig miad eagail roimh *Phœbus*,
 Théid 's na spéuran 'n a smàl.

Am mìos lusanach, mealach,
 Féurach, failleanach, blàth ;
 'S e gu gucagach, duilleach,
 Luachrach, ditheineach, lurach,
 Beachach, seilleineach, dearcach,
 Ciùrach, dealtach, tróm, tlàth ;
 'S i mar chùirneanan daoimein,
 Bhratach bhoillsgeil air làr.

'S moch bhios *Phœbus* ag òradh
 Ceap nam mòr-chruach, 's nam beann ;
 'S bidh 's an uair sin le sòlas,
 Gach ian binn-fhaclach, bòidheach,
 Céumadh mhear-bhuillean ceòlmhor,
 Feadh phreas, ògan, a's ghleann,—
 A' chorrui chùirteach gun sgreadan,
 Aig pòr is beadarraich' greann.

'S an àm tighinn do 'n fheasgar,
 Co-fhreasgradh aon àm,
 Ni iad co-sheirm shèamb, fhallain,
 Gu bileach, binn-ghobach, allail,
 A' seinn gu lùth-chleasach, daingean
 Am measg ùr-mheangain nan crann ;
 'S iad fhéin a' beiceil gu foirmeil,
 Le toirm nan organ gun mheang.

Bidh gach créutair d'a laigead,
 Dol le suigear do'n choill ;
 Bidh an dreathan gu bailceant',
 Foirmeil, tailcearra, bagant',
 Slor-chur fáilt' air a' mhadainn,
 Le rifeid mhaisich, bhuig, bhinn ;
 Agus *Robin* 'g a bhéusadh
 Air a' ghéig os a chionn.

Gur glan gall-fheadan *Richard*
 A' seinn nan cuisleannan grinn,
 Am bàrr nam bileachan blàthmhor,
 'S an dos nan lom-dharag àrda,
 Bhios 's na glacagan-fàsaich,
 Is cùbhraidh fàileadh na 'm fion :
 Le phuirt thrileanta, shiùbhlach,
 Phronnmhor, lùthmhor le dìon.

Sid na puirt is glan gearradh,
 'S is ro ealanta roinn ;
 Chuireadh m' inntinn gu beadradh,
 Clia-lù d' fheadain mu'n eadradh,
 'N àm do 'n chrodh bhi 'g an leigeil,
 An innis bheitir 's a' choill ;

'S tu d' léig air baideal ri cionthar,
An grianan aon-chasach croinn.

Bidh bradan seang-mhear an fhìor-uisg',
Gu brisg slinn-léumnach luath ;
'N a bhuidhnean tàrr-ghealach, lannach,
Gu h-iteach, dearg-bhallach, earrach,
Le soillsein-airgid d'a earradh
'S mion-bhreac, lainnireach tuar ;
'S e fhéin gu crom-ghobach ullamh,
Ceapadh chuileag le cluain.

A Bhealltainn bhog-bhailceach, ghrianach,
Lònach, lianach mo ghràidh,
Bhainneach, fhionn-mheogach, uachdrach,
Omhnach, loinideach, chuachach,
Ghruthach, shlamanach, mhiosrach,
Mhiodrach, mhiosganach, làn,
Uanach, mheannanach, mhaoineach,
Bhocach, mhaoiseach, làn àil !

O, 's fìor-éibhinn ri 'chluinntinn,
Fann-ghéum laoigh anns a' chrò ;
Gu h-ùrail mion-bhallach, àluinn,
Druimfhionn, gearr-fhionnach, fàilidh,
Ceanfhionn, colg-rosgach, cluas-dearg,
Tàrr-gheal, guaineiseach, òg ;
Gu mogach, bog-ladhrach, fàsmhor,
'S e léum ri bàirich nam bò.

A shóbhrach gheal-bhuidh' nam bruachag,
Gur fann-gheal snuaghmhor do ghnùis,
Chinneas badanach, cluasach,
Maoth-gheal, baganta, luaineach,

Gur tu ròs is fhèarr cruadal
 A ni gluasad á h-ùir ;
 Bidh tu 'd éideadh a's t-earrach
 'S càch ri falach an sùl.

'S cùbhraidh fàileadh do mhuineil,
 A chrios-Chuchullin nan càrn ;
 'N ad chruinn bhabaidean riabhach,
 Lòinneach, fhad-luirgneach, sgiamhach,
 'N ad thuim ghiobagach, dhreach-mhìn,
 Bhàrr-bhuidh', chasurlach, àrd ;
 Timchioll thulmanan dìomhair,
 Mu 'm bi 'm biadh-ianain a' fàs.

'S gu 'm bi froinisean boillsgeil,
 A thilgeas foidhneal na 's leòir,
 Air gach lùth-ghort de neòinein,
 'S de bharran sheamragan lòghmhor ;
 Mar sin a's liosaichean soilleir,
 De dh-fheada-coille nan còs,
 Timchioll bhoganan loinneil,
 Is tric an eilid 'n an còir.

Nis tréigidh 'n coileach a' ghucag,
 'S caitean brucach nan craobh ;
 'S théid gu mullach nan sliabh-chnoc,
 Le chire ghearr-ghobaich riabhaich,
 'S bidh 'g a suirdhe gu cùirteil,
 Am pillean cùlghorma fraoich ;
 'S ise freagradh le tùchan :
 Pi-hu-hù, tha thu faoin.

A choilich chraobhaich nan gearr-sgiath,
 'S na falluinne duibh ;

Tha dubh a's geal air am measgadh,
 Gu ro òirdheire ad itich,
 Muineal loinnireach, sgipidh,
 Uaine, slìos-mhìn, 's tric cróm ;
 Gob nam pongannan milis,
 Nach faicteadh 'sileadh nan ronn.

Sid an turruraich ghlan, loinneil,
 Is àrd coilleag air tóm ;
 'S iad ri burruras sèamh céutach,
 Ann amfeasgar bog céitein :
 Am bannal geal-sgirteach, uchd-ruadh,
 Mala ruiteach, chaol, chróm ;
 'S iad gu h-uchd-àrdach, earr-gheal,
 Grian-dhearrsgnaidh, druim-dhonn.

ORAN A' GHEAMHRAIDH.

FONN.—“*Tweedside.*”

THARRAING grian, rìgh nam *planet* 's nan réul,
 Gu *sign Chancer* Diciadaoin, gu beachd,
 A riaghlas cothrom mu'n crìochnaich e thriall,
 Dà mhìos déug na bliadhna mu seach ;
 Ach gur h-e 'n dara Disathurn 'n a dhéigh,
 A' ghrianstad-shamhraidh, aon-déug, an là 's fhaid' ;
 'S an sin tionnda'idh e chùrsa gu sèamh,
 Gu seasghrian a' gheamhraidh gun stad.

'S bho 'n dh' imich e nis bhuainn mu'n cuairt,
 Gu 'm bi fuachd oirnn gu 'm pill e air ais ;
 Bidh gach là dol an giorrad gu féum,
 'S gach oidhche d'a réir dol am fad ;

Sruthaidh luibhean, a's coill, agus féur,
 Na fais-bheòtha crìon-éugaidh iad ás ;
 Teichidh 'n snodhach gu friamhaich nan crann,
 Sìghidh glaodhain an sùgh-bheatha steach.

Seacaidh géugan glan, cùbhraidh nan crann,
 Bha 's an t-samhradh tróm-stràcte le meas,
 Gu 'n tòirleum an toradh gu làr,
 Gu 'n sgriosar am bàrr bhàrr gach lios.
 Guilidh feadain a's creachann nam beann
 Sruthain chriostail nan gleann le tróm sprochd,
 Caoidh nam fuaran ri meachainn gu 'n cluinn,
 Deoch-thùnta nam maoiseach 's nam boc.

Laidhidh bròn air an talamh gu léir,
 Gu 'n aognaich na sléibhtean 's na cnuic ;
 Grad-dhubhaidh caoin uachdar nam blàr,
 Fàl-rùisgte, 's iad faillinneach bochd.
 Na h-eòin bhuchullach, bhreac-iteach, ghrinn,
 Sheinneadh baisgeanta, binn, am bàrr dhos,
 Gu 'n téid a' ghlas-ghuib air am béul,
 Gun bhogha, gun téud—iad 'n an tosd.

Sguiridh bùirdeisich sgiathach nan spéur,
 De 'n ceileireadh grianach car greis ;
 Cha sheinn iad am maidnein gu h-àrd,
 No 'm feasgarain chràbhach 's a' phreas :
 Cadal clù-mhor gu 'n dean anns gach còs,
 Gabhail fasgaidh am frògan nan creag ;
 'S iad ri ionndrain nan gathannan blàth
 Bhiodh ri dealradh fo sgàile do theas.

Cuirear daltachan srian-bhuidh' nan ròs
 Bhàrr mìn-chìoch nan òr-dhìthein beag,—

Sinean gucagach lilidh nan lòn,
 Nam flùran 's geal-neòinein nan eag,
 Cha deòghlar le beachainn nam bruach,
 Cròidhidh fuarachd car cuairt iad 'n an sgeap ;
 Cha mhò chruinnicheas seillein a mhàl,
 'S thar geal ùr-ros chrann gàraidh cha streap.

Téarnaidh bradan, a's sgadan, 's gach iasg,
 Bho d' iarguin gu fiath-ghrùnd nan loch ;
 'S gu 'm fan air an aigein dhubh-dhónn,
 Ann an doimhneachd nam fónn a's nan sloch ;
 Na bric tharr-ghealach, earr-ghobhlach, shlim,
 Léumadh meardha ri usgraichean chop,
 'N an cairtealan-geamhraidh gu 'n tàmh,
 Meirbh, sàmhach, bho 'n thàmh thu fo'n *ghlobe*.

Chas a's ghreannaich gach tulach 's gach tóm,
 'S dòite lóm chinn gach fireach 's gach glac ;
 Gu 'n d' ódhraich na sìtheinean feòir,
 Bu lusanach feòirneineach brat ;
 Thiormaich maghannan 's ruadhaich gach fónn ;
 Bhéuc an fhairge 's ro thónn-ghreannach gart ;
 'S gu 'n d' sgreadaich an dùdlachd gach lóng,
 'S théid an cabhlach 'n a lóng-phort a steach.

Nèulaich pàircean a's mìodar gu bàs,
 Thuit gach fàsach 's gach àite fo bhruid ;
 Chiaraich monadh nan ìosal 's nan àrd,
 Theirig dathannan gràsmhor gach luig :
 Dh' fhalbh am fàileadh bha taitneach 's am fónn ;
 Dh' fhalbh a mhaise bhàrr lómbair gach buig ;
 Chaidh an èunlaidh gu caoidhearan truagh,
 Uiseag, smèdrach, a's cuach, agus druid.

A fhraoich bhadanaich, ghaganaich, ùir,
 Do 'm b' ola 's do 'm b' fhùdar a' mhill,
 B' i bhlàth ghrian do thàbhachd 's gach uair,
 Gu giullachd do ghruaige le sgil ;
 'S a' mhadainn-iuchair 'n uair bhoillsgeadh a gnùis
 Air buidheannan driùchdach nan dril,
 B' fhìor chùbhraidh 's gu 'm b' éibhinn an smùid
 So dh' éireadh bhàrr cùirnein gach bil.

Gu'n theirig subh-thalmhann nam bruach,
 Dh' fhalbh an cnuasach le 'n tróm-lùbadh slat ;
 Thuit an t-ubhal, an t-siris, 's am péur,
 Chuireadh bogh' air a' ghéig anns a' bhad ;
 Dh'fhalbh am bainne bho 'n eallaich air chùl,
 Mu 'm bi leanaba ri ciùcharan bochd ;
 'S gus 'n till a' ghrian gu *sign Thauruis* nam buadh,
 'S tréun a bhuadhaicheas fuachd agus gort.

Théid a' ghrian air a thurus mu'n cuairt
 Do *thropic Chapricorn* ghruamaich gun stad,
 Bho 'n tig fearthuinn chruinn, mheallanaich, luath,
 Bheir á mullach nan cruaidhteachan sad ;
 Thig tein'-athair, thig torunn 'n a dhéigh,
 Thig gaillionn, thig éire nach lag ;
 'S cinnidh uisge 'n a ghloineachan cruaidh,
 'S 'n a ghlas-léugan mìn, fuar-licneach, rag.

A mhìos nuarranta, gharbh-fhrasach, dhorch,
 Shneachdach, cholgarr' is stoirm-shìonach bith ;
 Dhìsleach, dhall-churach, chathach, fhliuch,
     chruaidh,
 Bhiorach, bhuagharra, 's tuath-ghaothach cith ;

Dheigheach, liath-reotach, ghlìb-shleamhain,
gharbh,
Chuireas sgiobairean fairge 'n an ruith ;
Fhlichneach, fhùnntainneach, ghuineach, gun
tlàths :
Cuiridh d' anail gach càileachd air chrith.

A mhìos chnatanach, chasadach, lóm,
A bhios trom air an t-sonn-bhrochan dubh ;
Churraiceach, chasagach lachdunn a's dhonn,
Blàisneach, stocainneach, chom-chochlach, thiugh ;
Bhrògach, mheatagach, pheiteagach bhàn,
Imeach, aranach, chàiseach, gun ghruth ;
Le 'm miann bruthaiste, mairt-fheòil a's càl,
'S ma bhios blàth nach dean tàir' air gnèth stuth.

A mhìos bhrotagach, thoiteanach, shòigh,
Ghionach, stròdhail, fhìor-gheòcail gu muic ;
Liteach, làganach, chàbaisteach, chòrr,
Phoiteach, ròmasach, ròiceil, gu sult ;
'S an taobh-amuigh ged a thubh sinn ar com,
Air an t-àileadh ghéur, tholltach, gun thus,
'S éudar dràm òl mar lìnigeadh cléibh,
A ghrad-fhadai's tein'-éibhinn 's an uchd.

Bidh greann-dubh air cuid mhòir de 'n Roinn-Eòrp,
Bho 'n a lagaich sgèamh òrlha do theas ;
Do sholas bu shòlas ro mhòr,
Ar fradharc 's ar lòchran geal, deas ;
Ach 'n uair thig e gu *Gemini* ris,
'S a lainnir 's gach rìgheachd gu 'n cuir,
'S buidhe soillsein nan coirein 's nam meall,
'S rochdail fiamh nan òr-mheall air a' mhuir.

'S théid gach salmadair ball-mhaiseach, ùr,
An crannaig chùbhraidh chraobh dlùth-dhuilleach,
cas ;

Le 'n seòl fhéin a sheinn *hymns*, 's a thoirt cliù,
Chionn a' *phlanet* so chùrsadh air ais ;
Gu 'm bi còisir air leth anns gach géig,
An *dasgan* éibhinn air réidh-shlios nan slat,
A' toirt lag-iobairt le 'n ceileir do 'n Triath,
Air chaol chorraibh an sgiath anns gach glaic.

Cha bhi créutair fo chopan nan spéur,
'N sin nach tionndaidh ri spéirid, 's ri 'n dreach ;
'S gu 'n toir *Phœbus* le buadhan a bhlàis,
Anam-fàis daibh a's càileachdan ceart ;
'S ni iad aiseirigh choitchionn á 'n uaigh,
Far 'n do mheataich am fuachd iad a steach ;
'S their iad guileag—doro-hidala-hann,
Dh'fhalbh an geamhradh 's tha 'n samhradh air
teachd !

ORAN NAM FINEACHAN.*

A chomuinn rìoghail, rùnaich,
Sàr ùmhlachd thugaibh bhuaibh ;
Biodh ur ruisg gun smùirnein,
'S gach crìdh' gun treas, gun lùib ann :

---

* This address to the Highland clans is a stately spirit stirring martial poem, where the bard describes the various Jacobite clans coming forward in warlike array to place Charles on the throne, and leave the Hanoverians under his feet. The satirist (*an t-Aireach Muileach*) represents the poet travelling through the country to excite the Highlanders to arms, and it is probable that this song was composed on that occasion. It was well calculated to rouse the warlike clans to the approaching conflict.—SAR-OBAR.

Deoch-slàinte Shéumais Stiùbhairt,
 Gu mùirneach cuir mu 'n cuairt ;
 Ach ma tha giamh air bith 'n ur stamaig,
 A' chailis naomh na truail'.

Lìon deoch-slàinte Thèarlaich,
 A mhèirlich, stràc a' chuach ;
 B'i sid an ìocshlaint' àluinn,
 Dh' ath-bheòthaicheadh mo chàileachd,
 Ged a bhiodh am bàs orm,
 Gun neart, gun àgh, gun tuar,—
 Rìgh nan dùl a chur do chabhlaich
 Oirnn thar sàil' ri luaths.

O, tog do bhaideil àrda,
 Chaol, dhionach, shàr-gheal, nuadh,
 Ri d' chrannaibh bìth-dhearg, làidir,
 Gu taisdeal nan tonn gàireach,—
 Tha *Æolus* ag ràitinn
 Gu 'n séid e ràp-ghaoth chruaidh
 Bho 'n àirde near; 's tha *Neptun* dileas
 Gu mineachadh a' chuain.

Is bochd a tha do chàirdean,
 Le ro mhèud d' fhàrdail bhuainn ;
 Mar àlach maoth gun mhàthair,
 No beachainn bhreac a' ghàraidh,
 Aig sionnach 'n déis a fàs'chadh,
 Air fàillinn feadh nam bruach.—
 Aisig cabhagach le d' chabhlach,
 'S leighis plàigh do shluaigh.

Tha na dé ann an deagh-rùn dut,
 Greas ort le sùrd neo-mharbh

Thar dronnaig nan tonn dùbh-ghorm,
 Druim-robach, bàrr-chas, siùbhlach,
 Gleann-chladhach, ceann-gheal, sùgh-dhlùth,
 Nam mòthar cùl-ghlas, garbh ;
 Na cuan-choirein greannach, stuadh-chorach,
 Is crom-bhileach, molach, falbh.

Tha muir a's tìr cho réidh dhut,
 Mur dean thu fhéin an searg' ;
 Dòirtidh iad 'n an céudan,
 'N an laomaibh tiugha, tréuna,
 A Breatunn a's á h-Eirinn,
 Mu d' *standard* bréid-gheal, dearg :
 An gaisreadh sgaiteach, guineach, rìoghail,
 Créuchdach fìor luath, garg.

Thig do chinneadh fhéin ort,
 Na tréun-fhir laomsgair, gharbh,
 'N am beathraichean gu réubadh,
 'N an leòghanna gu créuchdadh,
 'N an nathraichean grad-léumnach
 A lotas géur le 'n calg ;
 Le 'n gathan faobharach ruinn-bhéurra
 Ni mòr éuchd le 'n arm.

'N am brataichean làn-éididh,
 Le dealas géur gun chealg,
 Thig Dònnullaich 'n an déigh sin,
 Cho dileas dhut ri d' léine,
 Mar choin air fastadh éille,
 Air chath-chrith géur gu sealg ;
 'S mairg nàmhaid do 'n nochd iad fraoch,
 Long, leòghann, craobh, 's làmh-dhearg.

Gu'n neartaich iad do champa,
 Na Caimbeulaich gu dearbh ;
 An Diùc Earraghalach mar cheann orr',
 Gu mòralach, mear, prionnsail,
 Ge b' e bheir air ionnsuidh,
 B'e sid an tionsgnadh searbh :
 Le lannan lotach, dùbh-ghorm, toirteil,
 Sgoltadh chorp gu'm balg.

Gu tairbheartach, glan, caismeachdach,
 Fìor thartarach 'n an ràng,
 Thig Cluainidh le chuid Phearsanach,
 Gu cuanta, gléusta, grad-bheirteach,
 Le spàintichean teann-bheirtichte .
 'S cruaidh fead ri sgailceadh cheann :
 Bidh fuil 'g a dòrtadh, smuais 'g a spealtadh,
 Le spealpaireachd an lann.

Druididh suas ri d' mheirghe,
 Nach meirbh an àm an àir,
 Clann Ghill-Eathain nach meirgich
 Airm ri uchd do sheirbheis,
 Le 'm brataichean 's snuagh feirg' orra,
 'S an leirg mar thairbh gun sgàth :
 Am fòirne fearail, neimheil, arrail,
 'S builleach, ealamh làmh.

Gu'n tig na fiùrain Leòdach ort,
 Mar sheòbhgan 's eòin fo 'n spàig ;
 'N an tuiribh lann-ghorm tinnisneach,
 Air chorr-ghléus stréup gun tiomachas,
 An réisimeid fhìor innealta,
 'S fàth giorraig dol 'n a dàil ;

Am bi ioma bòcan fuilteach, foirmeil,
Théid le stoirm gu bàs.

Thig cuiridhean Chlann-Chamroin
Théid meanmnach sìos ad spàirn ;
Am fòirionn guineach, caithreamach,
'S neo-fhiamhach an àm tarrainne ;
An lainn ghlas mar lasair dealanaich,
Gu gearradh cheann a's làmh ;
'S mar luaths na dreige, 's cruadhs na creige,
Chluinnteadh sgread nan cnàmh.

Thig mìlidhean Chlann-Iain ort,
Théid fritheilteach gu d' champ ;
Mar fhaloisg ris na sliabh-chnuic,
A's gaoth a' Mhàirt 'g a biathadh ;
No marcaich' air each srianach,
A rachadh sìos gun chàird ;
Cho ealamh ris an fhùdar ullamh,
An t-srad 'n uair bhuineadh dhà.

Gur cìnnteach dhuibh 'g ur coinneachadh,
Mac-Coinnich mòr Chinntàile :
Fir dhàna, làidir, choinnealta,
De 'n fhìor chruaidh air a foinneachadh,
Nach gabh fiamh no somaltachd,
No sgreann romh theine bhlàr ;
'S iad gu nàrach, fuileach, foinnidh,
Air bhoil' gu dol ad chàs.

Gur foirmeil, pròiseil, òrdail,
Thig Tòisichean 'n an ràng,

A' màrsail stàtail, còmhnhard,
 Gu piobach, bratach, sròl-bhuidh' ;
 Tha rìoghalachd a's mòrchuis,
 Gun sòradh anns an drèam :
 Daoine làidir, neartmhor, cròdha,
 'S iad gun ghò, gun mheang.

Thig Granndaich gu ro thartarach,
 Neo-fhad bheirteach, do d' champ ;
 Air phrìob-logadh gu cruadal,
 Gu snaidheadh cheann a's chluas diubh ;
 Cho neimheil ris na tigearan,
 Le feachdraidh dhian-mhear, dhàn' ;
 Chuireas ioma fear le sgreadail,
 'S a' bhreabadaich gu làr.

Thig a ris na Frisealaich,
 Gu sgibidh le neart garbh ;
 Na seòbhgan fìorghlan, togarrach,
 Le fuathas blàir nach bogaichear ;
 An còmhlan feardha, cosgarrach,
 'S mairg neach do'n nochd iad fearg ;
 An spuir ghlas aig dlùths an déirich,
 Bidh 'n an éibhlean dearg.

'N an gaisreadh gaisgeil, lasgarra,
 Thig Lachunnaich gun chàird :
 'N an saighdean dearga, pùinseanta,
 Gu claidheach, sgiathach, cuinnsearach,
 Gu gunnach, dagach, ionnsaichte,
 Gun chùntas ac' air àr ;
 Dol 'n an deannaibh 'n aodann pheileir,
 Teachd bho theine chàich.

Gabhaidh pàirt de d' iorghaill,
 Clann-Fhionghain 's òirdheirc càil ;
 Mar thuinn ri tìr a' sìor-bhualadh,
 No bile lasrach dian-loisgich',
 'N an tréudan luatha sìor-chonfhach,
 Thoirt griosaich air an nàmh :
 An drèam chathach Mhuileach, Shrathach,
 'S math gu sgathadh chnàmh.

'S mòr a bhios ri corp-rusgadh
 Nan ciosaichean 's a' bhlàr :
 Fithich anns an rochdadaich,
 Ag itealaich, 's ag cnocaireachd ;
 Ciocras air na cosgarraich,
 Ag òl 's ag ith an sàth.
 Och, 's tùrsach, fann a chluinnear moch-thrath,
 Ochanaich an àir.

Bidh fuil a's gaorr 'g an fùidreadh ann,
 Le lùth-chleasan ar làmh ;
 Meangar cinn a's dùirn diubh,
 Gearrar uilt le smùisreadh,
 Ciosnaichear ar biùthaidh,
 'G an dùbh-losgadh 's 'g an cnàmh :
 Crùnair le *pomp* Tèarlach Stiùbhart,
 'S Frederick Prionns fo shàil.

BROSNAOHADH NAM FINEACHAN GAIDHEALACH
'S A' BHLIADHNA 1745.

FONN.—“*An am dol sìos bhi deonach.*”

THA deagh shoisgeal feadh nan Garbh-chrìoch—
Sùrd air armaibh còmhraig :
Uird ri dairrìrich deanamh thargaid
Nan dual ball-chruinn, bòidheach
Chaidh 'n an seargaibh le cam earr-ghlòir
Sluagh fìor chealgach Dheòrsa.—
O, 's sgéul dearbhte, thig thar fairge,
Neart ro gharbh g' ar fòirinn.

Thig thar lear le gaoith near oirn,
Toradh deal ar dòchais,
Le mhìlte fear, 's le armaibh geal,
Prionns ullamh, mear, 's e dò-chaisgt'—
Mac rìgh Séumas—Tèarlach Stiùbhart,
Oighre chrùn, th' air fògradh.—
Gu 'n dean gach Breatunnach làn-ùmhlaichd
Air an glùn d'a mhòrachd.

Ni na Gàidhil bheòtha, ghasda,
Eirigh bhras le sròlaibh ;
Iad 'n an ciadan uime 'g iathadh
'S coltas dian chur gleòis orr' ;
Gun fhiamh, 's iad fiata, claidheach, sgiathach,
Gunnach, riaslach, stròiceach ;
Mar chonfhadh leòghanna fiadhaich,
'S acras dian gu feòil orr'.

Deanaibh ullamh chum ur turuis,
 'S bithibh guineach, deònach ;
 So an cumasg 'm bi na buillean,
 'N deanar fuil a dhòrtadh ;
 Och, a dhuine, 's lìonmhor cuiridh,
 Is fìor sturraile còmh-strìth,
 A leigear bhàrr éille mar chuilein,
 Dh' fhaotainn fal' air Deòrsa.

'S ioma neach a théid air ghaisce,
 Tha fìor lag 'n a dhòchus,
 Gus an nochdar *standard* brat-dearg
 An rìgh cheart so th' òirnne ;
 Ged a bhiodh e 'n a fhìor ghealtair,
 Gur cruaidh, rag gu bhròig e ;
 Ceart cho garg e ris an lasair,
 Losgadh fasbhuain-eòrna.

Mhoire, 's sgairteil, foirmeil, bagant',
 Gàidhil ghasda, chròdha ;
 Gach aon bhratach sìos do 'n bhaiteal,
 Le 'n gruaidh laiste, ròs-dheirg ;
 Iad gun fhiamh, gun fheall, gun ghaiseadh,
 Rìoghail, beachd-bhorb, pròiseil ;
 Gu neo-lapach ri ruinn gaisge,
 'S spàintich ghlas 'n an dòrnaibh.

'S bìnn leinn plapraich nam bréid bhratach
 Sranraich bras ri mòr-ghaoith,
 An glacan gaisgich nan céum staideil,
 Is stuirteil, sgairteil *motion* ;
 'S lann ghorm sgaitheach de shàr shlacan,
 Géur gu sracadh shròn aig',

Air bac cruachain an fhir-bhrataich,
A chur tais' air fògradh.

'S fuirbhidh tailceant', 's cùmpa pearsa,
Tréun laoch spraiceil, dòid-gheal ;
Piob 'g a spalpadh suas 'n a achlais,
Mhosglas lasan gleòis duinn :
Caismeachd bhras-bhinn bhrodadh aigne,
Gu dian chasgairt slòigh leis ;
Chuireadh torman a port baisgeil,
Spioraid bhras 'n ar pòran.

Bithibh sùnntach, lùthmhor, béumach,
Sgriosach, géur gu feòlach ;
'S bidh *Màrs* créuchdach, cogach, réubach,
Anns an spéur 'g ur seòladh—
Soirbhichidh gach nì gu léir leibh,
Ach sibh fhéin bhi deònach ;
Màrsailibh gun dàil, gun éislein,
Lùthmhor, éutrom, ceòlmhor.

Màrsailibh gun fheall, gun airsneal,
Gach aon bhratach bhòidheach :
Cuideachd shuaicheanta nam breacan,
'S math gu casg na tòrachd ;
'N uair a rùisgeas sibh na claisich,
Bidh smuais bhreac feadh feòir leibh ;
Gaorr a's eanchainn 'n an spadal,
'S 'n an liath-shad feadh mòintich'.

Sliocraich slacraich nan cruaidh shlacan,
Freagradh basgar shionnsair ;

'N uair a théid an ruaig gun stad leibh,
 Gur ro fhada chluinnear
 Feadraich bhuillean, sgoltadh mhullach
 Sios gu bun an rùmpaill :
 Ruaig orr' uile mar mhaoim-tuile—
 Chaoidh cha 'n urr' iad tionndadh.

'S ioma fear a dh' òladh lionte,
 Slàinte 'n rìgh so th' òirne ;
 Spealgadh ghloineachan an grìosaich,
 'S e cur bìnn' air Deòrsa ;
 Ach 's onoraiche nis an gnìomh,
 Na cóig céud mìle bòla ;
 'S fhèarr aon siola dh' fhuil 's an fhrìth,
 Na galain fhìon air bòrdaibh.

Dearbhaidh, beachdaidh, sibh bhi ceart da,
 Eirigh grad le 'r slògha ;
 Gun ur mnathan, clann, no beairteas,
 Chur stad-feachd 'n ur dòchus ;
 Ach gluasad inntinneach, luath, cinnteach,
 Rìoghail, lìont' de mhòrchuis ;
 Mar an raineach a' dol sìos duibh,
 Sgriosadh dian luchd-chleòcan.

Ar ceathairne ghruamach, nimheil,
 Làn de mhire-chruadail ;
 'S misg dhearg chatha gu bàrr rath orr',
 'S craobh dhearg dhath 'n an gruaidhean ;
 Iad gun athadh sìos le 'n claidhean,
 Ri sìor-sgathadh chnuacan :
 Lotar dearganaich le 'r gathan,
 'S le 'r sìor-chrathadh cruadhach.

'S beagan sluaigh is tric thug buaidh
 An iomairt chruaidh na còmhraig' :
 Deanamaid gluasad gun dad uamhainn,
 'S na biodh fuathas òirnne ;
 Dòirtidh uaislean an taoibh-tuath,
 Mac-Shìm nan ruag 's Diùc Gòrdon :
 Le 'm marc-shluagh is nuarrant gruaim,
 'S ruaim amhaidh, fhuair 'n am pòraibh.

MOLADH AIR FIOB-MHOIR MHIC-CRUIMEIN DO 'N
 AINM AN OINSEACH.

FONN.—“ *Mairi nigh 'n Deorsa.* ”

A' FIOB.

'S ioma baintighearn' bha spéiseil
 Mu 'n chéile bh' aig Mòraig ;
 Gu 'n àirmhear mi fhéin diubh,
 'S gach té tha de m' sheòrsa :
 Mhol e phìob anns gach grìd
 Am b' fhèarr a prìs cheòlmhor—
 'N a buadhannan mòra,
 'N a gaisge ri còmhraig.—
 O, fhad 's bhios bìog, no aon dìorr,
 No gnè chlith 'm chòmhradh-s'
 'S gun an fhòrc a bhi 'm mhedirean,
 Gu 'm mol mi ri m' bheò thu.

AM BARD.

Leam is mùirneach 'n àm éirigh,
 Cruaidh-sgal éibhinn do sgòrnain ;
 Anail-beatha do chréubhaig,
 'G a séideadh roimh d' phòraibh.

Cinnidh ás, port nach tais,
 Làr de thlachd sò-ghràdhach,
 'S e fonnmhor, mear, bòidheach,
 Gu h-inntinneach, lòghmhor :
 Ceart a's blas, caismeachd bhras,
 'S ùrlar cas, còmhuard,
 Gun reasgaich', gun chrònan,
 Gun slaodaireachd mheòirean.

'N àm do 'n ghréin dol 'n a h-éideadh,
 'S tric leat éirigh ad sheòmar,
 Gu trusganach céutach,
 'S ribein glé ghrinn de 'n t-sròl ort ;
 D' àrd ghlaodh suas, sgairteil fuaim,
 Madainn fhuar, reòta.
 Dol 's an ruaig-chòmhraig,
 Bheirteadh sluagh beò leat ;
 Gur spreòdadh cruaidh d' *alarms* luath,
 Neach a's tuar gleòis air ;
 Gu 'n toir mi fhìn bòidean,
 Gu 'm mol mi ri m' bheò thu.

Corp mìn-chraicneach, glé ghlan,
 Làr de shéideagan-cruadail ;
 Do chiad sgairt neartmhor, éutrom,
 Mosglaidh céudan bho 'm fuar-ghreann ;
 Le mòr sgairt, théid gu grad,
 An airm 's am brat-buailte,
 Le foirmealachd uallaich,
 'S craobh-fheirge 'n an gruaidhean,
 Spàinteach glas cùil nan clais,
 Siar gach bachd-cruachain,

Grad, ullamh gu tuasaid,
Le sgàl sìonnsair 'g am bualadh.

'S mòr tha 'mhaise 's de mhisnich,
'S de dheagh-ghibhtean ad ùrlainn :
Pròiseil, stuirteil, fìor-sgibidh,
'S gur neo-mheata cur giùig ort :
Goic nam buadh 's àghmhor gruaim,
A dh' fhàgas sluagh créuchdach ;
Gu marbhadh 's gu réubadh,
Le caithream nan géur-lann ;
Pìob 's i suas, 's dìonach nuall
Miarchruinn, luath, léumnach ;
Toirm thrileanta, bhlasda,
'S fìor bhasdalach béucail.

'N uair a nochdar a' bhratach,
B' ait leam basgar do shionnsair ;
Le d' bhras-shiùbhlaichean crapach,
Teachd le cneatraich bho d' chrùnluath :
Caismeachd dhlùth 's pronn-mhìn lùth,
Teachd le rùn réubaidh,
Ghearradh smùis agus fhéithean,
Le d' sgàl-ghaoir ag éubhach ;
Co de 'n t-sluagh nach cinn luath,
Fo d' spor cruaidh, gléusta ?
Cha 'n 'eil anam an créubhaig,
Làn de mhisnich, nach séid thu.

Chuireadh cnapraich do bhras-mhiar,
Gach aon aige gu cruadal :
Do thorman dìonach le lasgar,
Ard, bìnn, caismeachd an fhuathais.

Lùs a's spid, luas le clith,
 'S mòr-neart fìor chuanta.
 Gu sàthadh, 's gu bualadh,
 'S gu cuirp chur an uaighean,
 Béuc na pìob', 's i cur dh'ì,
 Sìor-sgrìos ghnìomh-luaineach :
 Riabh ri uchd-bualaidh,
 'S crann àghmhor 's an ruaig thu.

Molam ceòl agus caismeachd :
 Crann taitneach mo rùin-s' thu,
 Chuireadh d' iolach fo d' bhrat-bhréid,
 Ruinn-cholg gaisge 'n ur sùilean ;
 Rìgh nan ceòl, 'n àm na slòigh
 Bhi 'n am mòr-éideadh,
 Gu stròiceadh 's gu réubadh,
 Chur chorp as á chéile.—
 Ri uchd-gleòis 's bras do mheòir,
 Le d' anfhadh glòir-ghéusta.
 Dol air aghart gu sgairteil,
 'S leanailt bhras 's an *ratréutu*.

Rinn thu òinid de 'n chlàrsaich,
 Searbh mar ràcadal fìdhle ;
 Ciùil bhochd, mhosgaideach, phràmhail,
 Air son sheann-daoine 's nìonag :
 Ri uchd goil', b' fhèarr aon sgail,
 Bho d' thuill mhear, fhìnealt,'
 G' am brosnadh 's g' an grìosadh,
 Ann an caithrim, thoirt grìosaich.
 Toirm do tholl pronnadh phong,
 Cruinn-chruaidh, lom-dhionach ;

B' fhèarr 's an àm sin do bhròllainn,
Na uil' oirfeid na crìostachd.

Torman siùbhlach dhos fainneach,
'S milis gàirich a's crònan :
Bùirein cuilce 's binn àrd-ghaoir,
Teachd bho fhàslaichean ceòl-chaol :
Sionnsair donn 's foirmeil fonn,
'S sgiamhach bonn rò-ghrinn ;
Gun ghaise gun fhòtus,
'S rifeid ghéur chòmhnard ;
Brat mìn, trom plapraich crom,
Sìoda lom, crò-dhearg,
Mar shuaicheantas còmhraig',
'S e srannraich ri mòr-ghaoith.

B' ait bhi 'g amhare ad éudann
'N àm bhi séideadh do shròine :
Tha *Mars* gaisgeil 'n a éideadh ;
Ri sìor-shéitrich fo d' chòtan.
'N uair chuirear suas do ghlaodh cruaidh,
Roimh 'n bhras-shluagh chò-stritheach,
Cinnidh daoine 'n an leòghanna
Fuileachdach, beòtha.
Bidh bras ruaim ghuineach, ruadh,
Anns gach gruaidh fheòlmhoir ;
'S le mòr lasgar do bhras-phort,
Cha 'n ath iad bhi deónach.

B' e sid an gothadh fìor laghach,
A' dol air aghart 's a' mhàrsail ;
Ann ad chorp cumail stadhaidh,
A' dol am fradharc do nàmhaid ;

'S ioma fear bheir fo-near
 D' fhacail mhear, ghràsmhor,
 'G an spreòdadh 's na blàraibh,
 Le mear-ghaoith do mhàla :
 'S rabhadh trom, gach aon phong,
 Thig bho d' chom gàireach ;
 Sìor bhrosnachadh teine,
 'S tarrainn sgoinneil air chlàidhean.

Chuireadh tusa le d' bhuaidhean,
 Gaoir dhearg chruadail 's gach inntinn ;
 Shiùbhladh tu le d' thoirm uallaich,
 Gach ball uasal 's cha dìbir,
 Dhannasadh bras, ar thoirt às
 Le fìor-bheachd mì-chuis ;
 Gach crìdh' a bhios rìoghail,
 'N an comaibh gun dìbleachd ;
 Théid air ghléus gach aon chré
 Le misg-chath' ghéir, dhilis ;
 'S le brosdadh do bhras-phort,
 Gu 'n casgradh iad mìltean.

Gur *subject* fìor thorach,
 Corp so-ghradhach na pìoba :
 Lom-làn loinne mu broilleach,
 Sìos gu coileir a fìdeig' ;
 Buill do chuirp sheinneas puirt
 Le ceòl-stuirt blogail,
 Roimh d' ochd uinneagan finealt',
 Thig arm-chaismeachd nam mìlidh ;
 'S toirm do bhruit ri sìor-chluith
 Am bàrr do dhuis rìmheach,

Seòid a mhosgladh nan gaisgeach,
Le foirm bhras-phort 'g an grìosadh.

'S co tiugh gach òrraichean séitreach,
Mu d' ghnùis chéutaich a' bòrcadh,
Ri meanbh-chuileagan céitein
Mu bhoc a' réicil air lònán :
Gràdh do chom choisneas bonn,
Le d' shreath tholl òrdail,
Teachd 'n a thailmrich bhinn, bhòidhich,
Roimh ochd dhorsan do sheòmail,
Muineal crom, phronnas pronn
Puirt le fonn còmhraig' ;
Cliath is tartarach taghal,
Breabraich, stadhadh, a's *motion*.

Suas 'n uair nìtear do spalpadh
Ann an achlais do chéile ;
Roinn d' chaol-ghaothaire snasmhor,
Gaoth 'n ad phearsa 'g a séideadh,
Medir 'n an ruith air bhall-chrith,
'S iad ri frith-léumraich,
Air sionnsair donn, gléusta,
'S binn goileam a' chléibh sin ;
Dearrasan bruit, gaoirich duis,
Gun tuisleadh 'g a bhéusadh ;
Air slinnein borb an fhir-bhrataich,
Gathan gasd' agus bréid ris.

An crann mu'n cruinnich na céudan,
'N àm cruaidh ghéur thoirt á truaillean ;
Làn airm agus éididh—
Ghunnach, ghléusta gu cruaidh-chùis :

Crith gu féum air gach tréun,
 Làn de shéid-ghruamaich,
 Le d' lasagan buadhach,
 Sparradh ascaoin 's na sluagha,
Mars 'n a léum anns an spéur,
 Air each dearg céum-luaineach ;
 'N a làimh a chlaidheamh 'g a chrathadh,
 'S misg-chatha 'n a ghluasad.

Mhoire, 's ionmhuinn leam fhéin thu
 Seach an céile bh' aig Deòrsa ;
 A' Bhan-Chruimeineach bhéusach,
 Mhaiseach, bhréid-ghlan, gun fhòtus ;
 Bean gun bhéud, 's i gun éud,
 Làn de shéid-shòlais,
 An geal ghlaican d' fhir-phòsta,
 'G ad chniadach 's 'g ad phògadh :
 O ! 's fortan cruaidh nach 'eil d' fhuaim
 Am chluais feadh 's bu bheò mi.
 Ceòl a's caismeachd mo chridhe
 Bhan-sgitheineach ghlòrmhor !

ORAN RÌOGHAIL A 'BHOTAIL.

FONN.—“ *Let us be jovial, fill our glasses.* ”

BIMID subhach 's òlar deoch leinn,
 Osnaich 'n ar fochair cha tàmh ;
 Na smaoinicheamaid air bochdainn,
 Fhad 's a bhios an copan làn.

'S *article* mòr de chréud *Bhacchuis*,
 Creidsinn gu ceart anns an dram ;

'S leanailt air bhi 'g òl gu sùrdail
Gus an cinn stùirdein 's a' cheann.

Olamaid gloineachan làna
Air slàint' an t-Séumais a tha bhuainn ;
Cuireamaid dà shlàint' an càraid,
Tosta Theàrlaich—stràc a' chuach.

Ma tha stamag anns a' chuideachd
Nach dileidh a' chuid so de 'r miann,
Siapadh e mach às ar caraibh,
Mar gu 'n carrainnicheadh siol.

Cuireadh ar cupaichean tharta—
Aisig cas an còrn mu 'n cuairt ;
Faicear éibhinneachd air lasadh,
Le fìor sgairt 'n ar beachd 's 'n ar gruaidh.

Biodh ar cridheachan a' dannsa,
Linn an dràm so dhol 'n a thruaill,
Mar gu 'm biomaid 's a' cheart àm so,
Dol do 'n chàmp a dh-fhaotainn buaidh'.

De 'n dibh bhrìghmhoir, neartmhoir, bhlasda,
'S milse na mil bheach gu pòit,
Lìon an soitheach sin a mach dhuinn—
De 'n stuth bhlasmhor sin 's an stòp.

Seinnear òrgain—béumar stuic dhuinn—
Crùnamaid le cup an rìgh ;
Canain gach dainginn a' béucail—
Biodh tein'-èibhinn anns gach tìr.

De dh-ìocshlaint naomha sin Bhacchuis,
 Cuir buideal pailt do ar còir—
 Gu 'n tairgeamaid ìobairt thaitneach,
 Do dhia creachach sin an òil.

Gur h-ioma feart falchaidh, tlachdmhor,
 Tha 'm mac-na-bracha ri luaidh ;
 Rinn sin e 'n a leannan do mhilltean,
 'S 'n a mhillsein prìseil do 'n t-sluagh.

Sgolaidh e ghruaim bhàrr a' mhùigein,
 Nì e fiùghantach fear cruaidh ;
 Nì e cruadalach fear gealtach
 Gus an téid e 'm feachd no 'n ruaig.

Nì e cainnteach am fear tosdach,
 Nì e brosgulach fear dùr ;
 Nì e suirdheach am fear nàrach,
 'S fàgaidh e dàna fear diùid.

'N uair théid e 's a' mhala thoisgeil,
 Tàirnidh e muisein gu cliù ;
 'S fosglaidh e na glasa diomhair—
 Their mac a' mhiodhair nach fhiù.

Nì e pògach am fear ailleant'
 Nach fuilgeadh cailin 'n a chòir ;
 Sparraidh e danns' anns na casan
 Nach d' rinn riabh aon *step* d' an dedin.

Fàgaidh e 'n neo-shanntach acrach—
 Toinnidh e cas am fear slim ;
 Bheir e caitein air fear sleamhain,
 'S nì e spreadhail am fear tìom.

An t-airgiod a bha 'g a sticleadh
 'S an sporan—'n a chripleach riabh,
 Bheir e *relief* dha á prìosan,
 Le fuasgladh cruaidh-shnaim nan iall.

Nì e aoigheil am fear doichleach,
 Nì e socharach fear teann ;
 Nì e duin'-uasal de 'n bhalaoch,
 Nì e farumach fear fann.

Nì e saor-chridheach fear dùinte,
 'S faoisididh e rùn a chrìdh' ;
 Creididh an lag gura làidir,
 Gus an dearbh e chàil 's an strìth.

Tàirnidh e mulad gu aiteas,
 Tionnda'idh e airteal gu fonn ;
 Mionach an sporain gu 'n spìol e
 Le ghob biorach chriomas lom.

Thigeadh meanmna, 's falbhadh airteal
 Air chairtealan bhuainn do 'n Ròimh ;
 Seinneamaid òrain cheòlmhor, ghasda,
 Shùnntach, bhras, nach lapach glòir.

'N uair bheirear á botul an staipeal,
 'S a chromar ri cab a chluas,
 'S éibhinn a' ghogail là earaich,
 Cagar searraig' ris a' chuaich.

'S mìlse na ceileireadh smeòraich'
 Le luinneig cheòlmhoir air géig,
 Cneatraich shrideagach do sgòrnain --
 Cnatan is bòiche fo 'n ghréin.

'S binne na luinneag eòin-bhùchuinn,
 Bhiodh ri tùchan am bàr thonn,
 Guileag do mhuineil a's giùig ort—
 Cuisle-chiùil a dhùisgeadh fonn.

'S binne na cluig-chiùil ud Ghlaschu,
 D'fhuaim le bastal dol 's a' chorn ;
 'S sid an fhàilte ghléusadh m' aigne—
 Mac-na-bracha teachd le pòig.

Lìon suas an t-slige-chreachainn,
 Cha 'n ion a seachnadh gu dram ;
 'S olc a' Ghàilig oirre 'n creachann—
 An t-slige chreach sinn, 's e th' ann.

'S binne d' easraich dol 's a' chupan,
 Copadh usgraichean gu d' bhéul,
 Na co-sheirm òrgan a's chruitean
 An talla druidte le 'n cuid théud.

'S binne na ceòl coilich-choille
 Bhiodh ri coilleig air an tom,
 Dùrdail a' bhotuil ri gloine—
 Crònan loinneil thoilleadh bonn.

Teicheadh leann-dubh às ar comunn,
 Falbhadh goinne—'s pailt ar n-òr ;
 Na biodh spéuclair oirnn gu ganntar,
 Fhad 's a bhios an dram 'n ar sròin.

Olamaid sinn fhìn á h-ainfhiach,
 Le mac-meanmna bhranndaidh fhuair ;
 Dh' aindecòin ceannaich, 's ascaill-earraich,
 Cùram sparramaid 'n a uaigh.

An tobar-slànachaidh sin Bhacchuis,
 Fairigeamaid uil' ar ciall ;
 Cha spioraid bheag, bhochda, chrupte,
 'S dòcha cuid bhi aca 's fiach.

Bidh ar ceann'aidh uile 'n ceart uair,
 Cho ruiteach ri dreach nan ròs,
 'N uair a théid ar fuil air ghabhail
 Le beirm laghaich Mhic-an-tòis.

Gur dìnnseireach, spìsirneach d'fhàileadh,
 'S teas-ghràdhach do shnàg romh m' chliabh ;
 Fadadh blàis air feadh mo mhionaich—
 Gur ro mhireagach do thriall.

Gur gucagach, coilleagach, brisg-gheal,
 Bruicheil, neo-mhisgeach do thuar ;
 'N ad shlabhruidhnean criostail a' dòrtadh,
 Ri binn chrònanaich am chluais.

Sgaoileamaid bho altair Bhacchuis—
 A chléirich taisg a' chailis bhuat ;
 Dh'fhalbh am fuachd, 's ciod e tha dhìthoirnn?
 Thugamaid bàidse crìon do 'n t-suain.

Ach freasdail sinn air ghairm na maidne
 Le d' ic 's le d' bhalsom làn bhuadh ;
 'S thoir dhuinn aon ghloic-nid 'n ar leaba
 A bheir crith-chlaiginn oirnn mu 'n cuairt.

ALLT-AN-T-SIUCAIR.*

FONN.—“*The lass of Patie's mill.*”

A' dol thar Allt-an-t-siùcair
 Am madainn chùbhraidh chéit,
 A's paidirein geal dlùth-chneap,
 De 'n driùchd ghorm air an fhéur;
 Bha *Richard's Robin* brù-dhearg
 Ri seinn, 's fear dhiùbh 'n a bhéus;
 'S goic-mhoit air cuthaig chùl-ghuirm,
 'S gug-gùg aic' air a' ghéig.

Bha 'n smeòrach cur nan smùid dh' i,
 Air bacan-cùil leath' fhéin;
 An dreathan-donn gu sùrdail,
 'S a rifeid-chiùil 'n a bhéul;
 Am bricein-beithe 's lùb air,
 'S e gléusadh lùth a théud;
 An coileach-dubh ri dùrdan,
 'S a chearc ri tùchan réidh.

---

* This piece is an animated and faithful description of a beautiful scene in the country, on a summer morning. The bard walks abroad, and sees the dew glittering on every leaf and flower—the birds warbling their songs—the animals grazing, and the bees collecting their stores—the fishes are leaping out of the water, and all nature rejoicing at the return of spring, or the luxuriance of summer. The very rivulet seems to partake of the common joy, and murmurs a more agreeable sound—the cows low aloud, and the calves answer responsive, while the dairy-maid is busily at her task. The ground is bespangled with flowers of richer hues than the most costly gems. The horses gather together to drink of the streamlet, and the kids are sporting and dancing about its banks. The ships with all their white sails bent to the gentle breeze, are passing slowly along the Sound of Mull. The poet selects the most natural, lively, and agreeable images in the rural scene. All good judges admit that there is not a descriptive poem in Gaelic or English fit to be compared with this exquisite production.—SAR-OBAIN.

Na bric ag gearradh shùrdag,
 Ri plubraich dhlùth le chéil',
 Taobh-léumraich mear le lùth-chleas,
 A bùrn le mùirn ri gréin ;
 Ri ceapadh chuileag siùbhlach,
 Le m' bristeadh lùthmhor fhéin :
 Druim lann-ghorm, 's ball-bhreac giùran,
 'S an lannair-chùil mar léig.

Mil-dheogladh sheillein srianach,
 Le crònan 's fiata srann,
 Nan dìthein baglach, riabhach,
 Mu d' bhlàithean grianach chrann,
 Stràibh-dhriùchdain dhonna, thiachdaidh,
 Fo shinean cìochan d' fheadir ;
 Gun 'thìochd-an-tìr no 'bhiadh ac'.
 Ach fàileadh ciatach ròs.

Gur milis, brisg-gheal, bùrn-ghlan,
 Meall-chùirneineach 's binu fuaim,
 Bras-shruthain Allt-an-t-siùcair,
 Ri torman siùbhlach, luath :
 Gach biolair, 's luibh le 'n ùr-ròis
 Ag cìinntinn dlùth mu 'bhruaich ;
 'S e toirt dhaibh bhuadhan sùghmhor,
 'G an sùgh-bheathachadh mu 'n cuairt.

Bùrn tana, glan, gun ruadhan,
 Gun deathaich, ruaim, no ceò,
 Bheir anam fais a's gluasaid
 D' a chluaineagan mu 'bhòrd.
 Gaoir bheachan buidhe 's ruadha,
 Ri diogladh chluaran-òir ;

'S cìr-mheala 'g a cur suas leo
'N céir-chuachagan 'n an stòir.

Gur sòlas an ceòl-cluaise,
Ard-bhàirich buair mu d' chrò ;
Laoigh cheanfionn, bhreac, a's ruadha,
Ri freagradh nuallan bhò ;
A' bhanarach le buaraich,
'S am buachaill' dol 'n an còir,
Gu bleoghann a' chruidh ghuaillfhinn
Air cuaich a thogas cròic.

Bidh lòchrain-mheala lùbadh
Nan sràbh, 's brù air gach géig
De mheasan milis cùbhraidh
Nan ùbhlán a's nam péur ;
Na duilleagan a' liùgadh
A's fallus-cùil diubh fhéin ;
A's clann ag gabhail tùchaidh,
'G an imlich dlùth le 'm béul.

B' e crònan d' easan srùlach,
An dùrdail mhùirneach mhàidh ;
'S do bhoircean daite, sgùm-gheal,
Tiugh, flùireineach, dlùth, tlàth ;
Le d' mhanntul de dhealt ùr-mhìn,
Mar dhùbhradh-cùil mu d' bhlàth ;
'S air calg gach fèirnein d' ùr-fhèidh,
Gorm neamhainn dhriùchd a' fàs.

Do bhrat làn shradag-daoimein,
Do bhraon nì soills' air làr :

An *carpet* 's gasda foidhnéul
 Gun a cho *fine* 'n *Whitehall* ;
 Mu d' bhearradh gorm-bhreac, coillteach,
 An cinn an loinn le àl,
 Na sóbhraichean mar choinnlean,
 'N an coinnleirean ad sgàth.

Bidh guileag eala 'tùchan,
 'S eòin-bhùchuinn am bàrr thonn,
 Aig ionbhar Allt-an-t-siùcair,
 'Snàmh lùth-chleasach le fonn ;
 Ri seinn gu moiteil cùirteil,
 Le muineil-chiùil 's iad crom,
 Mar mhàla pìoba 's lùb air :
 Ceòl aoifidh, ciùin nach trom.

'S grìnn an obair-ghràbhail
 Rinn Nàdur air do bhruaich :
 Le d' lurachain creamhach, fàs-mhor,
 'S am buicein bàn orr' shuas ;
 Gach saimir, neòinein, 's màsag,
 Mìn-bhreac air làr do chluain :
 Mar réultan-redt' an deàrrsadh,
 Na spangan àluinn nuadh.

Bidh croinn 's am bàrr mar sgàrlaid
 De chaoraibh àluinn ann ;
 A's cnothan bachlach, àrbhuidh,
 A' faoisgneadh àrd mu d' cheann ;
 Bidh dearcan, 's suibhean sùghmhor,
 Trom-lùbadh an luis fhéin :
 Caoin, seacaidh, blasda, cùbhraidh—
 Ag call an drùis ri gréin.

'S co làn mo lios ri Pàrras
 De gach cnuas is fheàrr an coill' ;
 'N a réidhlich, arbhar fàsaidh,
 Bheir piseach àrd a's sgoinn :
 Pòr reachdmhor, minear, fàsmhor,
 Nach cinn gu fàs 'n a laoim,—
 Cho reamhar, luchdmhor càileachd,
 'S gu 'n sgàin a ghràn bho dhruim.

Do thachdar mara 's tire,
 Bu tiochd-an-tìr leis fhéin ;
 'N an tréudan féidh ad fhrìthean,
 'S ad chladach, 's mìlteach éisg :
 'N ad thràigh tha maorach lìonmhor,
 'S air d' uisge 's fìor-bhras léus
 Aig òganacha rimheach,
 Le morghath fìor-chruaidh, géur.

Gur h-ùrail, slìochdmhor, cuanta,
 Greigh each air d' fhuarain ghorm ;
 Le 'n ìotadh tarrainn suas riut,
 Le cluinntinn nuall do thoirm.
 Bidh buicein binneach 's ruadhag,
 'S minn mheanbh-bhreac, chluas-dearg, òg,
 Ri h-ionaltradh gu h-uaigneach,
 'S ri ruideis luath, mu d' lòn.

Gur damhach, aghach, laoghach,
 Mangach, maoiseach, d' fhonn ;
 Do ghlinn le seilg air laomadh,
 Do gharbhlach-chraobh, 's do lom,
 Gur h-àluinn barrfhionn, braonach,
 Do chanach caoin-gheal thom,

'N a mhaibhean caoin, maoth-mhìn,—
'N ad mhòintich sgaoth chearc donn.

B' e sid an sealladh éibhinn,
Do bhruachan glé-dhearg ròs ;
'S iad daite le gath gréine,
Mar bhoisgnich léug-bhuidh' òir :
B' e sid an geiltreadh glé-ghrinn,
Cinn dhéideag am measg feòir,
De bharran luibhean céutach,—
'S fuaim bhinn aig téud gach eòin.

O, lilidh, rìgh nam flùran !
Thug bàrr-mais' air ùr-ròs ghéug.
'N a bhabaidean cruinn, plùr-mhìn,
'S a chrùn geal, ùr mar ghréin
Do 'n uisg' ud, Allt-an-t-siùcair
Is cùbhrainn da bho bhéud ;
'N a rionnagan mu 'lùbaibh,
Mar réultan-iùil nan spéur.

Do shealbhag ghlan 's do luachair,
A' bòrcadh suas mu d' chòir ;
Do dhìthein lurach, luaineach,
Mar thuairneagan de 'n òr ;
Do phris làn neada cuachach,
Cruinn, cuarsgagach aig d' eòin ;
Bàrr-braonain 's an t-sàil-chuachaig,
'N an dos an uachdar d' fheòir.

B' e sid an leigheas léirsinn,
Do loingeas bréid-gheal, luath,

'N an *squadra*na seòl bhréid-chrom
 A' bòrdadh géur ri d' chluais :
 'N an giùthsaichean beò-ghléusta,
 'S an cainb gu léir riu shuas ;
 'S Caol-Muile fuar 'g a réubadh,
 Le anail-spéur bho thuath.

'S cruaidh a' bhàirlinn fhuair mi
 Bho'n fhuaran 's blasda glòir ;
 An caochan is mo buadhan
 A tha fo thuath 's an Eòrp.—
 Lion ach am bòla suas deth,
 'S de bhrannaidh, fhuair na 's leòir,
 Am puinse milis, guanach,
 A thàirneas sluagh gu ceòl.

Muim-altruim gach pòir uasail,
 Nach meath le fuachd nan spéur ;
 Tha sgiath fo 'n àirde tuath oirr',
 Dh' fhàg math a buar 's a féur ;
 Fonn deiseireach, fìor uaibhreach,
 'N a spéuclair buan do 'n ghréin ;
 Le spréidh théid duine suas ann,
 Cho luath ri each 'n a léum.

'S aol is grùnd d' a dhailthean,
 Dh' fhàg Nàdur tarbhach iad ;
 Air 'm mèinn gu 'n toir iad arbhar,
 'S tiugh, starbhanach ni fàs ;
 Bidh dearrasanaich shearr-fhiaclach,
 'G a lannadh sìos am boinn,
 Le luinneagan bìnn nìonag—
 An ceòl is mìlse rainn.

An coire 's fhèarr 's an dùthaich,
 An coire 's sùghmhor fonn ;
 'S e coirein Allt-an-t-siùcair,
 An coirein rùnach lom ;
 'S ge lom gur molach, ùrail,
 Bog-mhiodar dlùth a thom,
 'M beil mil a's bainne brùchdadh,
 'S uisg' ruith air siùcar pronn.

An coire searrachach, uanach,
 Meannach, uaigneach, àigh ;
 An coire gleannach, uaine,
 Bliochdach, luath gu dàir ;
 An coire coillteach, luachrach,
 An goir a' chuach 's a' Mhàrt ;
 An coire 'm faigh duin'-usal,
 Biast dhubh a's ruadh 'n a chàrn.

An coire brocach, taobh-ghorm,
 Torcach, faoilidh, blàth ;
 An coire lonach, naosgach,
 Cearcach, craobhach, gràidh ;
 Gu bainneach, bailceach, braonach,
 Breacach, laoghach, blàr ;
 An sultmhor mart a's caora,
 'S is torach laoimsgir bàrr.

An coire 'm bi na caoirich
 'N an caogada le 'n àl ;
 Le 'n reamhad 'gabhail faoisgneadh
 A 'n craicinn mhaoth-gheal, thlàth :
 B' e sid am biadh 's an t-aodach,
 'N ad fhaoin-ghleanna 's ad àird.—

An coire luideach gaolach,
 'S e làn de mhaoine gràis.

An coire lachach, dràcach,
 'M bi guilbnich, 's tràigh-gheòidh òg' ;
 An coire coileachach, làn-damhach,
 Is moch a's anmoch spòrs :
 'S tìm dhomh sgur 'g an àireamh —
 An coire 's fàsmhor pòr ;
 Gu h-innseach, doireach, blàrach,
 Is imeach, càiseach bò.

MORAG.*

FORM.—Agus ho, Mhorag, na ho-ro,
 'S na hóro gheallaidh.

A MHORAG chiatach a' chùil dualaich,
 Gur h-e do luaidh a th' air m' aire.
 Agus hó, Mhórag, &c.

'S ma dh' imich thu nùll thar chuan bhuainn,
 Gu ma luath a thig thu thairis.

'S cuimhnich, thoir leat bannal ghruagach
 A luaidheas an clòth ruadh gu daingeann.

---

* This song has been always highly popular, and is certainly the most spirited and elegant of all our Jacobite songs. Charles is represented under the similitude of Mórág—a young girl with waving locks of yellow hair flowing on her shoulders. She had gone away over the seas, and the bard invokes her to return with a party of maidens (i.e. soldiers) to dress the red cloth, in other words, to beat the English red coats. The allegory is kept with elegance and spirit, and the poet introduces himself as one who had followed Morag in lands known and unknown, and was still ready to follow her if required.—SAR-OBALR.

O ! cha leiginn thu do 'n bhuailidh
Mu 'n salaich' am buachar d' anart.

'D é! cha leiginn thu gu cualach—
Obair thruaillidh sin nan cailean.

Gur h-i Mórag ghrinn mo ghuamag
Aig am beil an cuailein barrfhionn.

'S gaganach, bachlagach, cuachach,
Ciabhag na gruagaiche glaine.

Do chùl péucach sìos 'n a dhualaibh,
Dhalladh e uaislean le 'lainnir.

Sìos 'n a fheòirneinean mu d' ghuailean—
Leadan cuaicheineach na h-ainnir'.

Do chùl péurlach, òrbhuidh, luachach,
Timchioll do chluaise 'n a chlannan.

O Mhórag ! gu 'm beil do chuailein
Ormsa 'n a bhuaireadh gun sgainnir.

'S ged nach iarr mi thu ri d' phùsadh,
Gu 'm b' e mo rùn a bhi mar-riut.

'S ma thig thu rithist am lùbaibh,
'S e 'n t-éug, a rùin, nì ar sgaradh.

Leanaidh mi cho dlùth ri d' shàiltean
Agus bàirneach ri sgeir-mhara.

Shiubhail mi cian leat air m' eòlas,
Agus spailp de 'n stròic air m' aineol.—

Gu 'n leanainn thu feadh an t-saoghail,
Ach thus', a ghaoil, theachd am fharraid.

Gu 'n 'chuireadh air mhisg le d' ghaol mi—
'S mear, aotrom a' ghaoir tha 'm bhallaibh.

A Mhórag 'g am beil a' ghruaidh chiatach,
'S glan am fiaradh th' ann ad mhalaidh.

Do shùil shuilibhear, shocair, mhòthar,
Mhireagach, chòmhnhard, 's i meallach.

Déud-cailce snasta na rìmhinn',
Snaidhte mar dhisn' air a ghearradh.

Maighdeann bhòidheach nam bas caoine,
'S iad cho maoth ri clòimh na h-eala.

C—chan léuganach nan gucag ;
'S fàileadh a' mhusga de h-anail.

'S iomad òigeir a ghabh tlachd dhiot,
Eadar Arcabh agus Manainn.

'S ioma leannan a th' aig Mòraig,
Eadar Mòrthir agus Arrainn.

'S ioma gaisgeach deas de Ghàidheal,
Nach obadh le m' ghràdh-sa tarrainn.

A rachadh le sgiathan 's le clàidhean,
Air bheag sgàth gu bial nan canan.

'Chunnartaicheadh dol 'n an òrdugh
Thoirt do chòrach mach a dh-aindeoin.

'S iomad àrmunn làsdail, tréubhach,
An Dùnéideann ann am bharail :

Na 'm faiceadh iad gnè de ghuais ort,
Dheanadh tarrainn suas ri d' charraid.

Mo chion a dheanadh leat éirigh :
Do chaiptein fhéin Mac-mhic-ailein.

Gu 'n 'theann e roimhe romh chàch riut,
'S nì e fhà'st e, ach thig thairis.

Gach duine tha 'n Uithist 's am Mùideart,
'S an Arasaig dhubh-ghuirm a' bharraich.

An Canaidh, an Eige, 's am Mòrthir—
Réisimeid chòrr ud Shìol-Ailein.

An àm Alastair 's Mhontròse,
Gu 'm bu bhòcain iad air Ghallaibh.

Gu 'n d' fhairich là Ionbhar-Lòchaidh,
Cò bu stròicich' ann le lannan.

Am Peairt, an Cill-saith, 's an Allt-Eurann,
Dh' fhàg iad Réubalaich gun anam.

Alastair mòr Ghlinne-Comhann,
'S *brigade* coimheach Ghlinne-Gairidh.

Mar sin a's an t-àrmunn Sléiteach,
Ged a tha e fhéin 'n a leanabh.

Dh' éireadh leat a nall bho 'n Rùta,*
Antrum lùth-chleasach nan seang-each.

---

* Earl of Antrim from the Route.

Dhruideadh na Gàidhil gu léir leat,
Ge b' e dh' éireadh leat no dh' fhanadh.

Shuidh deich mìle dhiùbh air cléith dhuibh
An cogadh Rìgh Tèarlach nach maireann.

'S ioma clòth air an d' thug iad caitein,
Eadar Cataobh agus Anainn.

Bha càch a' diùlt teachd a luadh' dhuibh,
'S chruinnich iadsan sluagh am bannail.

A rìgh, bu mhath 's an luath-làimh iad,
'N uair a thàirneadh iad an lannan.

H-uile clòth a luaidh iad riabh dhuibh,
Dh' fhàg iad e gu ciatach, daingeann :

Teann, tiugh, daingeann, fighte, luaidhte,
Daite ruadh air thuar na fala.—

Greas thairis le d' mhnathan-luadhaidh,
'S théid na gruagaichean so mar-riut.

Agus hó Mhórag, hó-ró,
'S na hóro gheallaidh.

ORAN DO MHAC-SHIMIDH*.

FENN.—“*Hap me with thy petticoat.*”

’S lionmhor *blank* a th’ againne
 Am Breatunn suas ri lìonadh,
 Nach deanar gun ghnìomh chlàidhean
 Gu ceart gu bràth a sgrìbheadh ;
 Gur h-ann diùbh ar n-àilleagan,
 Ard àrmunn sin na rìgheachd :
 Mac-Shimidh mór a bhàsaicheadh
 Le pàrlamaid a’ mhì-rùin.

Mo chion an t-ùrla blàth-mhaiseach,
 Bha cruaidh a’s tlàth ’s na tìuibh ;
 A réir ’s mar bhiodh an t-aobhar ann,
 Bu stàillinn bu phrìomh mhèinn dut ;
 Bu bhras ri uchd do nàmhaid thu
 ’N uair thàirnteadh na lainn lìomhaidh ;
 Bu bhàigheil, caoin ri d’ chàirdean thu,
 Gun àrdan ach iriseal.

Bu bheairteach an tigh-stòrais sin
 De ghliocas còrr bha priseil ;
 So sgar tuagh an rògaire
 Bho ’n choluinn chòir bha rìoghail ;
 Braon, d’ a lugh’d, de thròcaireachd
 A dh’ òrduich Dia na fìrinn’,

---

* Simon Lord Lovat was apprehended in Morar, on the 7th of June 1746, by a party from the *Furnace* sloop, commanded by Capt. Dougald Campbell of Achachrossan. He was thence conveyed on a litter to London, where he was impeached by the House of Commons on the 9th of December; his trial commenced before the House of Peers on the 9th of March 1747; was found guilty on the 18th, and beheaded on the 9th of April 1747, in the 80th year of his age.

Cha 'n 'eil an uchd an Fheadair,*
Mac Dheòrsa ris an str-p-ch.

O, bhalaich sin Dhùn-balaich† ud,
Shearbh shailleir nan cam ghiùdan,
Gu 'n 'stùr thu 'n réulta lainnireach
Bho thuath bu bharrachd iùil duinn ;
Ma gheobh thusa mathanas
'N ad pheacadh-brath, gun sgiùrsadh,
'S cinnteach leam gu 'n 'shàbhaladh
Do làn dearbh-bhràthair, Iùdas,

D' fhìor mhaighistir cliù-thoillteannach,
Le foill gu 'n d' rinn thu phògadh,
Gu smal a chur air foidhneulaibh
An daoimein sin dheagh Lovat ;
Och, 's Iùdasach an t-slaightireachd
A rinn thu air bhrìob òir oirnn ;
Gur h-ioma neach a dh' fhoighneachdas,
Co 'n traoiteir rinn an dò-bheairt.

O, léug nam buadhan soilleire,
Fhìor choinneal gach deagh sheanchuis,
Bu lìonmhor cuibhle ghoireasach
Chìnn sgoinneil ann ad eanchainn ;
Ri cogadh bha thu misneachail,
Deagh-ghibhteannach, àrd-mheanmnach ;
An sin bu torach gliocas dut,
'S b' fhìor phiseachail do leanmhainn.

---

* William Augustus Duke of Cumberland, son of George II. born 15th April 1721, died 31st October, 1766.

† Hugh Fraser of Dunbelloch.

Fìor mhìre geal na cruadhach thu
 'S a' chruadal nach d' rinn lùbadh ;
 Gun dad de mheasgadh truailidh
 'D mhèinn uasail 'n déis na fùirneis' ;
 Bu cho sean do bhualadh
 Agus suaicheantas do chùinnidh,
 'S nach Crìostaidhnean chuir tuairgneadh ort
 Ach sluagh sin Bheelsebùba.

O, réulta gheal na cùirtealachd,
 Chìnn làn de shùrd garg, rìoghail ;
 Thug gràdh do 'n Tèarlach Stiùbhartach
 'S bha dùrachdach d' a shìnnsean ;
 Gu 'n 'thuit thu 'd mhartair cùramach,
 As leth a chrùin 's do rìgheachd ;
 'S d' anam glan air ùmhlachadh,
 Thug thù do Dhia na fìrinn'.

Gur grinn am bàs ri 'n d' fhuirich thu,
 'S a dh' fhuilig thu gu ciatach ;
 Gur mór na gíbhtean bunailteach,
 Sèamh, furusach thug Dia dhut ;
 'N uair liubhair thu gu furanach
 Do chorp gu 'ghuin 's gu riasladh ;
 'S le d' chreideamh daingeann, curaisdeach,
 Do mhuineal do na biastan.

Och óch ! na leòghainn thréubhach sin,
 'S na spioraid thréuna chruadhach ;
 Nach bogaich bàs gu h-éucoir iad,
 Croich, géuragan, no tuaghan.
 Och, 's glòrmhor, glan, àrd-éibhinneach
 'N aiséirigh 's an Diluain sin,

'S Dedrsaich, 's crith le déisinn orr'
A' réicil ás na h-uaighean.

'S lionmhor caochan cùbhraidh, gear,
'S bras shiùbhhlachain ad fhìon-fhuil,
Nach ruig mi leas bhi 'g ùrachadh—
Sgrìbh ùghdair sìos do fhriamhach :
Fuil Stiùbhartach a' chrùn ud
Air a dùbladh ad chorp prìseil ;
'S gach fuil is uailse fùrana,
Gu léir is fhiù 's an rìgheachd.

Gur barail am measg mhucairean
Nach 'eil biadh-mhuc 's an t-saoghal
A dh' fhàgas cho lom, luchdmhor iad
'S cho sultmhor ri fèil dhaoine :
Tha Dedrsa 's a chuid uirceinean,
An déis na mhort e dh' uaislean,*
Am muineil cho garbh, sturranta,
'S gur gann is urrainn tuagh annt'.

Tha sgairteachd 'glaodhach dìoghaltais,
Ard, dlùth mar bha fuil Abeil,
Bho chréuchd nam martair cliùiteach ud,
Thig gort, a's sgiùrs', a's plàigh oirbh :
Air gach ball de 'n jury ud
A shuidh an cùirt 'g an dìteadh ;
Gach fianais fhallsa, dhùbailte—
Gu 'n sgiùrsar iad trì fillte.

O ! 's garbh a dhìoghlar fhathast so
Air amhaichean nan Réubal,

---

* "The number executed, besides those who died in prison after receiving sentence of death, was 86; of whom 4 were peers, 2 baronets, 6 esquires, and 64 gentlemen, mechanics, labourers, &c."

'N uair thig am Prionnsa flathasach,
 'S fearg chathanach 'n a éudann ;
 Le faobhar a lann crathanach,
 Gu 'n sgathar sìos gu féur iad ;
 Bidh croich, a's teine, 's claidheamh ribh,
 Gun fhaighidinn 'g ur céusadh.

Car deas de 'n chuibhle bhàsmhoir so,
 'S na fuilig àr do Chrìostaidh ;
 Thoir às an Eiphit sglàmhaich sinn,
 Gu fonn Chanàain phriseil ;
 Air neo sgrios rìgh Phàraoh so
 Le claidheamh, plàigh, a's grìosaich :
 'S cuir Maois a's armait thàbhachdach,
 Thoirt bàirlinn' da bheir cìs d' e.

Tha sinne 'n déis ar sàrachadh,
 Ar nàrachadh, 's mòr sgìos oirnn ;
 An dràbhag a tha maireann dinn,
 Air feadh nan càrn 's air sìoladh.
 Le mhiad 's tha dh' fhiamh romh 'r naimh-
 dean oirnn,
 'G ar sealg a ghnàth 's na h-innsean,
 Gu 'n d' rinn iad tràillea gnàda dhinn—
 O, Theàrlaich fair *relibha*.

SMEORACH CHLANN RAONUILL.*

FONN.—Hollibho hiriag ohail o,
 Hollibho hiriag ohoro hi;
 Hollibho hiriag ohulil o—
 'S smeòrach le Clann-Raonuill mi.

GURA mis' an smeòrach chreagach,
 An déis léum bhàrr cuaich mo nidein
 Sholar bìdh do m' ianaibh beaga,
 Seinneam ceòl air bàrr gach bidein.

'S smeòrach mise do Chlann-Dònuill,
 Drèam a dhìtheadh a's a leònach;
 'S chaidh mo chur an riochd na smeòrach',
 Gu bhi seinn 's ag cur ri ceòl dhaibh.

'S a' chreig ghuirm a thogadh mise,
 An sgìreachd Chaisteil-duibh nan cliar:
 Tìr tha daonnan ag cur thairis
 Le tuil bhainne, mheala, 's fhìon'.

Sliochd nan ian bho'n Chaisteal-thioram,
 'S bho eilein-Fhìonain nan gallan;
 Moch a's feasgar togar m' iolach,
 Seinn gu bileach, milis, mealach.

Tha mi de 'n ghur rìoghail, luachach—
 'S math ian fhaotainn á nead uasal;
 Ghineadh mi gun chol, gun truailleadh,
 Fo sgiathan Ailein mhic Ruairidh.

---

* Of this species of composition, the oldest extant, if we except the 'Duan Albanach,' is the Comhachag. Smeòrachs by M'Codrum, Macdougall, MacIachlan, and Macleod, may be seen in 'Sar-Obair.'

Cinneadh glan gun smùr, gun smodan,
 Gun smal, gun luaith ruaidh, gun ghrodan ;
 'S iad gun ghiamh, gun fheall, gun sodan,
 'S tréun am buille 'n tiugh nan trodan.

Cinneadh mór rìoghail th' air am buaineadh
 A mìr de mhearadh na cruadhach ;
 'S daoimein iad gun spàrr, gun truailleadh,
 Nach gabh stùr, gnè 'smal, no ruadh-mheirg.

Cinneadh gun bhòsd, gun spàrran
 Suairce, sibhealta, gun ràpal ;
 Caoimhneil, cinneadail ri càirdean,
 Fuilteach, faobharrach ri nàmhaid.

Raonullaich nan òr-chrios tagach,
 Nan lùireach, nan sgiath, 's nan clogaid,
 A théid sìos gu gunnach, dagach,
 Na fir ghasda, shùnntach, chogach.

Sid na h-aon daoine th' air m' aire,
 Nach deanadh air plùndrainn cromadh,
 Dheanadh anns an àraich gearradh—
 Cinn 'g an sgaradh, cuirp 'g am pronnadh.

Ach mur tig mo rìgh-sa dhachaidh,
 Triallaidh mi do uamhaig shlocaich ;
 'S bidh mi 'n sin ri caoidh 's ri basraich,
 Gus am faigh mi 'm bàs le osnaich.

Ach ma thig mo Phrionnsa thairis,
 Cuirear mise 'n cliabhan lurach,
 'S bidh mi canntaireachd gu buileach—
 'S ann 'n a àros nì mi fuireach.

Madainn-chéitein 'm bàrr gach badain,
 Sgaoileadh ciùil á gloic mo ghuibein,
 'S àluinn mo thurruraich 's mo ghlagan,
 Stailceadh mo dhà bhuinn air stuibein.

Gura mise cruit nan cnocan,
 Seinn mo leadain air gach bacan,
 'S mo chearc fhéin 'g am bhéus air stocan—
 'S glan ar glocan air gach stacan.

Crith-chiùil air m' ugan 'g a bhogadh,
 'S mo chom tur uile làn beadruidh,
 Tein'-éibhinn am uchd air fadadh,
 'S mi air fad gu danns' air leigail.

'N uair chuirinn geòic air mo ghogan,
 'S a thogainn mo shailm air creagan,
 'S ann orm fhéin a bhiodh am frogan—
 Ceòl 'g a thogail, bròn 'g a leagail.

Eòin bhuchullach, bhreac na coille,
 Le 'n òrganan òrdail mar-ruinn,
 'S feadag ghlan am béul gach coilich—
 'S binn feadail air géugan barraich.

'S mise 'n t-ianan beag le m' fheadan,
 Am madainn-dhriùchd am bàrr gach badain,
 Sheinneadh na puirt ghrìnn gun sgreadan—
 'S ionmhuinn m' fheadag feadh gach lagain.

Togamaid deoch-slàinte na h-armailt',
 Dh' éirich le Tèarlach bho 'n gharbhlach;
 Na fir ghasda dheanadh searr-bhuain
 Air feòil 's air cnaimhean nan dearg-chot.

Olamaid fliuchadh ar slugain,
 'S cuireamaid mu'n cuairt làn nogain ;
 Slàinte Shéumais suas le suigeart,
Tosta Thèarlaich sìos le sogan.

Slàinte 'n Teaghlaich Rìoghail inbhich,
 Olamaid gu sùntach, geanail ;
 'S nigheamaid ar sgòrnain ghionach,
 Le dram milis, srùlach, gloineach.

Cuireamaid sìos feadh ar mionaich
Tosta nan cuiridhnean clannach,
 Nan colg sgaiteach, gasda, biorach,
 'S ro mhòr sgil air còmhraig lannaich.

Bho'n tha mi teannadh gu eirthir,
 Ullaicheam m' acair gu cala,
Tosta Mhùideart, Ceann nan Seileach,
 'S an t-slàint' eil' ud , Ceann nan Garrach.

Lìon suas a' ghloine chéudna,
 Cuimhnicheamaid slàint' an t-Sléitich,
 Ridir òg, gasda, nach éuradh
 Dol le sgairt a shracadh bhéistean.

Slàint' Iarl Antrum, *tosta* prìseil,
 'S na tha 'n Eirinn 'Chlanna-Mhìlidh—
 'Tha mo sheile bàthadh m' ìotaidh,
 .Chionn gu 'm beil mo bhéul làn mìlsein.

Dìolamaid gu foirmeil, frasach,
 Slàinte Bhaothastail mu 'n stad sinn,
 Laoch tréun a dh' éireadh sgairteil
 Chur *ratreut* air béistean Shasunn.

Lìon suas duinn gloine do 'n Deasach,
 Learganaich nan gorm-lam claiseach,
 Laochraidh sgathadh cheann a's leasraidh,
 Na suinn sheasmhach, shunntach, mhaiseach.

Co an nàmhaid sin riù sheasadh
 'S cruaidh rùisgte 'n an dùirn gu slaiseadh?
 Anns an ruaig 'n uair ghabhadh teas iad,
 Le lùth-chleasan bualadh *shaisean*.

Greasam gu finid gun stopadh,
 Ach cha mhiann leam a bhi bacach,
 Puirt-chiùil na smedraiche dosaich',
Tostam fìor sheobhag na Ceapaich'.

Togamaid slàinte nan Gleannach
 Bho Chomhann nam bradan earrach,
 Bheireadh air bòcanaibh tilleadh,
 Cha bu ghioragach iad air bealach.

Cuireamaid mu'n cuairt gu toileach,
 Slàinte Mhic-Dhùghaill bho 'n bharrach:
 Cridhe rìoghail, reamhar soluis,
 Tha 'n a bhroilleach shìos am falach.—

Cuimhnicheam Iain Ciar á Lathurn,
 Aig nach robh an stoidhle cumhang;
 Gheobh thu mùirn a's onair fhathast,
 Air sgàth do ghràis, mar is cubhaidh.

Dìolamaid an *tosta* so bharrachd:
 Deoch-slàinte nam fiùranan glana
 Bho Chruachan-Beann na trom-ghaillinn',
 'S bho Ghleann-Nomha nan sonn fearail.

Cìod am fàth dhaibh bhi 'g ar tagradh,
 'S nach urrainn daibh chur ruinn cluigein,
 Sguiribh de 'r bòilich 's de 'r spagluinn,
 An rud a th' againn, 's e Dia thug dhuinn.

'S ioma nàmhaid a tha bagr' oirnn,
 A's luchd-farmaid air am beag sinn ;
 Cha 'n e 'mì-rùn bochd a lèg sinn—
 Sinn bhi rag 's a' chòir, a leag sinn.

DEOCH-SLAINTE THEARLAICH.

FOON.—'S gu 'n òlainn slainte-Thearlaich,
 Ged leònadh i gu bàs mi,
 Air chionn gu 'n faicinn e le ghalsgich,
 Tigh'n dhachaidh gu àite.

An litir ghluais mo dhòchas,
 A dh' fhiosraich mi Didònaich,
 Gu 'n d' thugsibh bristeadhair luchd-chasag—
 Dh' fhàg sibh lag gun treòir iad.

Clann-Dònuill chruaidh nam fraoch-bheann,
 A choisinn buaidh 's a' chaonnaig,
 Gur fada chluinnteadh fuaim ur cruadhach
 Tigh'n romh thruaillean caola.

'S leat Dònnull bàn bho Lòchaidh,
 Le fhir làidir chròdha,
 'S le lannan glasa, dùbh-ghorm, sgaiteach,
 'S math gu casgairt feòla.

'S leat Eòbhan bàn bho Chluainidh,
 'S bu mhath gu sgaradh chluas diubh
 Le sgìonan biorach, dheanadh pinneadh,
 Dh' fhàgadh 'sileadh chnuac iad.

Gur h-iomad òigear meanmnach,
 A dh' éireadh leat fo 'n armaibh ;
 Bu neo-ghliogach dol 's an trioblaid—
 Griogarraich Bhraid-Albann.

Mac-Shimidh òg bho 'n Aird leat,
 Mar leòghann ri uchd nàmhaid,
 Le fhir dhearga, smiorail, fheargach,
 Leagadh mealg mu sàiltean.

'S leat Siosalaich nan géur-lann.
 Théid sgiobalta 'n an éideadh ;
 Bidh ruinn gu ceilg orra 'n teas na feirge
 Dh' fhàgadh earblaich créuchdach.

Tha Clann-an-Tòisich rìoghail,
 Na leòghanna nach strìochdadh,
 Le lannan guineach sgoltadh mhuineal,
 'S iad nach fuilig mì-mhodh.

'N uair théid an crùn air Tèarlach,
 Bidh smùid air coinnlean-céire ;
 Bidh lasair ait air bàrr gach caisteil,
 'S dibh gu bras 'g a h-éigheach.

ORAN DO'N PHRIONNSA.

FORM.—O, hìriri, tha e tighin,
 O, hìriri, 'n rìgh tha bhuainn ;
 Faigheamaid ar n-airm 's ar n-éideadh,
 'S breacan-an-fhéilidh an cuaich.

'S éibhinn leam fhìn, tha e tighinn,
 Mac an rìgh dhligich tha bhuainn ;
 Slios mòr, rìoghail do 'n tig armachd,
 Claidheamh a's targaid nan dual.

Samhuil an Fhaoillich a choltas,
 Fuaradh-froise 's fadadh-cruaidh ;
 Lann thana 'n a làimh gu cosgairt,
 Sgoltadh chorp mar choirc' air cluain.

Torman do phìoba 's do bhrataich',
 Chuireadh spiorad bras 's an t-sluagh ;
 Dh' éireadh ar n-àrdan 's ar n-aighe,
 'S chuirteadh air a' phrasgan ruaig.

Tàirneineach a' *bhomb* 's a' chanain,
 Sgoilteadh e 'n talamh le chruas ;
 Fhreagradh dha gach beinn 's gach bealach,
 'S bhódhradh a mhac-tall' ar cluas.

Gur mairg do 'n éideadh 's an là sin,
 Cota gnàd' de 'n mhàdar ruadh ;
 Ad bhileach dhubh a's *cocàde* innt',
 Sgoiltear i mar chàl mu 'n cluais.

O, hìriri, tha e tighin,
 O, hìriri, 'n rìgh tha bhuainn ;
 Faigheamaid ar n-airm 's ar n-éideadh,
 Breacan-an-fhéilidh an cuaich.

ORAN EILE DO'N PHRIONNSA.

FOON.—Hug oho, lall oho,
 Hug ohoro, 'n aill leibh;
 Hug oho lall oho,
 Seinn ohoro 'n aill leibh.

MOCH 's a' mhadainn 's mi dùsgadh,
 'S mòr mo shùinnt 's mo cheòl-gàire;
 Bho 'n a chuala mi 'm Prionnsa,
 Thigh'n do dhùthaich Chlann-Ràghaill.

Bho 'n a chuala mi 'm Prionnsa,
 Thigh'n do dhùthaich Chlann-Ràghaill;
 Gràinne-mullaich gach rìgh thu,
 Slàn gu 'n till thusa, Theàrlaich.

Gràinne-mullaich gach rìgh thu,
 Slàn gu 'n till thusa Theàrlaich;
 'S ann tha 'n fhìor fhuil gun truailleadh,
 Anns a' ghruaidh is mòr nàire.

'S ann tha 'n fhìor fhuil gun truailleadh,
 Anns a' ghruaidh is mòr nàire;
 Mar-ri barrachd na h-uaisle,
 'G éirigh suas le deagh nàdur.

Mar-ri barrachd na h-uaisle,
 'G éirigh suas le deagh-nàdur;
 'S na 'n tigeadh tu rithist,
 Bhiodh gach tighearn' 'n an àite.

'S na 'n tigeadh tu rithist,
 Bhiodh gach tighearn' 'n an àite;
 'S na 'n càiricht' an crùn ort,
 Bu mhùirneach do chàirdean.

'S na 'n càiricht' an crùn ort,
 Bu mhùirneach do chàirdean ;
 'S bhiodh Lochial mar bu chòir dha,
 'Cur an òrdugh nan Gàidheal.

S bhiodh Lochial mar bu chòir dha,
 'Cur an òrdugh nan Gàidheal ;
 A's Clann-Dònuill a' chruadail,
 Choisinn buaidh anns na blàraibh.

A's Clann-Dònuill a' chruadail,
 Choisinn buaidh anns na blàraibh ;
 'S iad gu 'n cumadh a' chòmh-strìth,
 Ri luchd chòtaichean-màdair.

'S iad gu 'n cumadh a' chòmh-strìth,
 Ri luchd chòtaichean-màdair ;
 Sid a' chuideachd bhiodh foirmeil,
 Boineid ghorm a's *cocàde* orr'.

Sid a' chuideachd bhiodh foirmeil,
 Boineid ghorm a's *cocàde* orr' ;
 'S bhiodh am féileadh 's an fhasan,
 Mar-ri gartana-sgàrlaid'.

'S bhiodh am féileadh 's an fhasan,
 Mar-ri gartana-sgàrlaid ;
 Féileadh-cuaich air bhac easgaid',
 Paidhir *phistol* 's lann Spàinteach.

Féileadh-cuaich air bhac easgaid,
 Paidhir *phiostal* 's lann Spàinteach ;

'S na 'm faighinn mo dhùrachd,
Bhiodh an diùc* air dhroch càramh.

'S na 'm faighinn mo dhùrachd,
Bhiodh an diùc air dhroch càramh ;
Gu 'm biodh *butcher** na feòla.
Agus còrcach mu 'bhràighe.

Gu 'm biodh *butcher* na feòla,
Agus còrcach mu bhràighe ;
'S gu 'n gibhtinn a' Mhaighdeannt†
Mar oighreachd d' a bhràthair.

'S gu 'n gibhtinn a' Mhaighdeann
Mar oighreachd d' a bhrathair.—
Ach slàn gu 'n tig thu 's gu'n ruig thu,
Slàn gu 'n tig thus', a THEARLAICH.

IMRICH ALASTAIR A EIGNEIG.†

DH' fhalbh mi á nathrachan creagach,
Làn conaisg, 's de phreasan sgrogach,
Bioran droighinn ann 'g am bhriogadh,
Romh m' chliabh gu neimhneach 'g am bhrodadh.

* Duke of Cumberland.

† The Maiden, a machine for beheading criminals. It is said to have been introduced into Scotland by the Regent Morton, who was himself beheaded by it in 1581. One of its last victims was the Earl of Argyle, in 1681. It is now in the Museum of the Antiquaries of Scotland.

‡ Elgneig, in Kingerloch.

Fonn crainntidh, tioram nach lagach,
 Gun mhin-fhéur, gun lòn, gun bhoglaich,
 Cho tioram ri spuing gu sradadh,
 Ghabhas fadadh 's lasadh tograch.

Gun nòinein, gun sóbhraich, gun seamraig,
 Air dol 'n a theine le tiormachd,
 Sid am fearann nach iomlan,
 Fo spéuran nan siantan iomluath.

Liath-reothadh gun dèarrsadh gréine,
 Féadh srath a ghlinne 's a shléibhteann;
 Crann-shneachd' a' spìonadh á spéuran,
 Froiseadh mu m' chluasan 's mu m' éudann.

Am fonn sgraingeil, grìomach, tomach,
 Chinn de gach nì solta, lomach;
 Baile caol gun sult nach bronnach,
 Lom-lan de bhratagan croma.

Gart an Fhaoillich gach aon ial air,
 'S e daonnan an caithreim fiabhruis,
 Gun iuchar, gun chéitein grianach,
 Ach fadadh-cruaidh 's an àirde niar air.

'S e buain froise de chloich mheallain,
 A dheanadh ar cluasan a sgioladh,
 Cha deanadh ar barail ar mealladh,
 Sin an fhras is doirbhe sileadh.

Am maor thug dhòmhs' a' bhàirlinn spreigeil,
 An crom-shrònach 's a smig 'g a spagadh,
 Ghairm e rium mar ghlaistig sgreadaidh,
 M' imrich a thogail an gradaig.

Ghabh mi còmhnuidh 'n Ionbhar-Aoidhe,
Baile ionmholta, solta, gaolach,
'S e gu solach, torach, maoineach,
Mùirneach, so-ghrà'ch, féurach faoilidh,

Baile gun ghlaistig, gun bhòcan,
'S coisrigte gach crann a's fòid d' e,
Gun deanntaig, gun charran, gun fhòtus
Lom-lan chluaran, lilidh, 's ròsan.

A mhaghan a' bòrcadh le neòinein,
Stràcte le deagh-mheasan òirdhearca,
Cha chinn lus bhios searbh am fòid d' e—
Barrach, bainneach, mealach, sò-ghràdhach.

Fiamh a' ghàir air srath 's air mòr-bheinn,
Am madainn-Mhàigh a's grian 'g an òradh ;
Cur anma-fàis le blàs 'n am pòraibh, .
H-uile là toirt bàrr air bhòichead.

Baile blàth, 's math fàs gach seòrs' ann,
Dealt an àigh air bàrr gach feòirnein,
Beò chluig-chiùil an dos gach mòr-chroinn,
Tilgeil cheileir-gràidh bho 'n sgòrnain.

B' oirfeid éibhinn seirm na còisridh',
Am bàrr nan géug a' seinn an òran :
Leadain théud-bhinn, ainglidh, ghlòrmhor,
'S laoidhean, gréidhte, céud-fathach, ceòlmhor,

'S fortan leam gu 'n d' fhàg mi Eigneig,
Ionad cruaidh nan dris bu ghéire,
Am fonn sporach, sgorach, béurra,
Dh' fheannadh m' fheadil mar chuire 'dhroch-
réusair.

Fàilt ort fhéin a Phàrrais fhaoilidh,
 Ionbhar-Aoidh am baile tlachdmhor ;
 Bidh m' anam 's mo chorp gu naomha,
 Bho 'n fhuair mi sgaoilte às na glasan.

Chuibhtich mi taghadh na piocaid,
 Am fear a bha riochdail 'n a chaisein,
 Dheanadh ascaoin-eaglais chruaidh orm,
 Mu 'n cluinneadh a chluas trì casaid'.

Chuibhtich mi asgairt a's teine,
 'S gach nì bhiodh 'n a bhoile gu lasadh ;
 Chuibhtich mi seangan nan crioman,
 'S gach nì biorach bhiodh 'g am speachadh.

Chiubhtich mi spuir a' chait-fhiadhaich,
 'S dóbhran iargalta na braclainn,
 An neach sin a chàin gu daor mi,
 'S a bhéum gun aobhar a chlag rium.

Gu 'n do theich mi bho 'n fhraoch-sgriachain,
 A loisg m' fhiasag dhìom le shradan ;
 Cur bhr-m-nn-n dearga tein' às,
 'S gu 'n 'tholl e gun deireas mo chnaimhean.

Gu 'n 'chuibhtich mi rìgh nan searbhag,
 Domblas, eanghlas, a's tombaca ;
 'S gach biastag a bha 'g am itheadh,
 Cònsbeach, creathlagan, a's beachan.

Ach bho 'n thàinig mi dh' Ionbhar-Aoidhe,
 Thionndaidh riumsa caoin gach ascaoin ;
 A's gach rud bha cur orm trioblaid',
 Rinn Dia gu agiobalta 'n casg dhìom.

AOIR A' CHNOCAIN.*

Bu mhath gach crosachd gus an nochd,
Thachair riumsa noir no niar ;
Lùs mo choise sgaradh riùm,
Chrùn suim mo mhì-fhortain riabh.

Ach galar gun dealta, gun ghréin,
Gun fhéur, gun riasg thig á h-ùir,
Air a' chnocan dhòite, liath,
Thug bho m' chois-sa trian a lùis.

Fallus nan seangan 's nan daol,
'G ad fheannadh gu daor bho d' rùsg ;
Gu ma h-e do phiseach a's d' fhéum,
Bhi 'd chòn-tom bréun aig gach cù.

'S ma gheobh *Lucifer* a chead,
Teachd bhàrr a shlabhraidh bho 'nead,
Gheobh e còir a's òrdugh rag,
Bhi m—n 's ag c—c air do bhiod.

Mo mhollachd-sa 's mollachd na gaoith
Shéideas sìontan daor nan spéur,
Gus am fail thu cho lom
Ri aotroman lom am bi séid.

Conasg, fóghnan, agus dris,
'S gach dreamsgal gun mheas gun sùgh,
Laomadh air a' chnocan liath—
Cha ghabh nèoinein friamh ad ùir.

---

* This piece is printed from M'Nicol's MSS. belonging to his grandson, Mr Ludovick Cameron, and at present deposited in the Advocates' Library.

Mo mhollachd-sa 's mollachd nam baobh,
 'S mollachd nan aoir bho 'n 's i 's mò.
 Dh' fhaileadh do mhullaich 's do thaoibh,
 Gun duilleach mu d' chraoibh, no cnò.

Gun mheas, gun toradh, gun bhlàth,
 Asad a dh' fhàs de 'm bi spéis ;
 Crann-shneachd a spìonadh do chluas,
 'N ad lobharan 's ad fhuath do 'n spréidh.

Peileirean-beathracha cruaidh,
 'S teine-dealain luath nan spéur,
 'G ad losgadh suas ad luaith ruaidh,
 'S tuath-ghaoth 'g ad fhuadach bho chéil.'

Còinneach odhar 's cnotal ruadh,
 'S iteotha mu 'm fuathach spréidh,
 Chinntinn mu d' losaidean cruaidh,
 'S nathraichean 'n an cuaich ad sgéith.

FAILTE NA MORTHIR.*

FORN.—Hèitirin àirin, ohoro ;
 Hèitirin àirin, hó-rò.

FAILT' ort fhéin, a Mhòrthir bhòidheach,
 Anns an òg mhìos-Bhealltainn.

Grian-thìr bhòidheach 's uaine còta,
 'S froidhneadh ròs ri 'h-alltaibh.

Le biadh 's le dibh ag cur thairis—
 Cha téid earrach teann oirr'.

* Printed from M'Nicol's MSS., see p. 85.

'S fainneach, lurach, slìos a tulach,
'S duilleadh 'm mullach chrann innt'.

Uisge fallain nan clach geala,
Ruith romh 'baile-geamhraidh.

'S loinneil a fir a's a bannal,
'S ciabhach, barrfhionn clann innt'.

Mnathan aoibhinn, mòthar, caoimhneil,
Làn de loinn 's de bhaindeachd.

Meòir chaola 's grinn' air anart,
'S iad cho glan ri baintighearn'.

'S ùrail, àluinn, geal, dearg, blàth-mhor
Daoine àrsaidh 's clann innt.'

A fir buadhach, 'm màrsal uasal,
Meara, cruaidh 's a' champa.

Fo làn-éideadh, le 'n toigh féileadh—
Mo ghràdh fhéin bhi cainnt riu.

Seirceach, caidreach, gun dad sladachd,
Saor bho bhraid 's bho anntlachd.

Cho làn rìoghalachd a's dìlseachd
Ri ubh brìdein samhraidh.

Pailt de chreideamh a's de dh-eagnachd,
'S iad ri 'n eaglais—stannte.

'S bainneach, bailceach, braonach, glacach,
Bruachan tacrach Ailleart.

'S lìonach, slatach, cuibhleach, breacach,
Seile ghlas nan samhnan.—

Mòrthir ghlan nam bradan tàrr-gheal—
'S airgeadach cur lann orr'.

Fir làn sonais, saor bho dhonas,
Gun dad conais-dranndain.

'S àluinn a beinnean 's a sraithin,
'S éibhinn dath a gleannta.

Greighean dearga tàmh mu firich,
Eilid bhiorach 's mang aic'.

Damh le rùtas dol 's a' bhùireadh,
'S e ri bùirein-cleamhna.

Boc air dàradh timchioll daraig',
'N déigh a leannain chinn-deirg.

Searraich shuigeartach ri ruideis,
'S iad ri buiceis-dhannsa.

Crodh air dàir am bàrr an fhàsaich—
Fiar nach fàs gu crainntidh.

Iad air theas a' ruith le buaraich,
'S té le cuaich 'g an deann-ruith.

Géum laogh beaga, 's crodh 'g am freagradh,
Anns an eadradh-shamhraidh.

Na mìn bheaga dol 's na creagan,
'S iad ri ceigeis ghreannmhoir.

Na h-eòin gu foirmeil 'seinn an organ
Is fìor oirdhearc canntachd.

Coilich-choille 's iad ri coilleig
Anns an doire chranntail.

Eòin-na-beinne an taobh eile,
'S iad ri ceileir ranntachd.

Cuthag chùl-ghorm cur nan smùid d' i
Ann an dùslainn challtainn.

'S ceòlmhor, éibhinn bàrr gach géige
'S an eòin fhéin a' danna' orr'.

Chìteadh *Robin* 'seinn a's sog air,
Agus frog air dreòllan.

Chearc le tùchan 's i ri giùigeil
Is fìor chùirteil cleamhnas.

Gu 'm beil a talamh 's a h-athar,
Làn de dh-aighir cheannsail.

'S fiarach, craobhach, luideach, gaolach,
An tìr fhaoillidh sheannsail.

'S deiltreach, laomach, meiltreach, caoineach,
A fuinn mhaoineach, sheannsail :

Cnothach, caorach, dearcach braonach,
Glasrach, raonach, aimhneach.

Bàrr gach tolmain fo bhrat gorm-dhearc,
Air gach borrhachain alltain,

Dìthein chreagan, 's neòinein eagach,
'S bòidheach leagail *stamp* orr.'

Breac le sulas 'léum á buinne,
Ruith nan cuileag greannmhor.

Grian ag éirigh, 'g òradh sléibhe,
'S beachan ghéug ri srannraich.

Seillein ruadh a' deogladh chluaran,
'S mil 'g a buain le dranndan.

'S cùbhraidh suibhean, 's badach luibhean,
Ris a' bhruthainn ann teas.

Luisein chùbhraidh mach a' brùchdadh,
'S cuid diubh cùl-ghorm, baindearg.

'S sóbhrach, mealach, creamhach, sabhach,
Cluain a's camhain cham-ghlac.

'S miosrach, cuachach, leabach, luachrach,
Dol gu buailidh 's t-samhradh.

'S òmhach, uachdrach, blàthach, cnuacach,
Lòn nam buachaill' ann ta.

'S imeach, gruthach, meógach, sruthach,
'N imrich shubhach shamhraidh.

'S mithich dhòmhsa dol do Mhòrthir
Anns an òg mhios-Bhealltuinn.

Bhuain snodhaich, 's gach mì nobha,
Mar-ri cnothan calltuinn.

Bhuain fhaillein 's a dh-òl bainne—
Rìgh ! gur fallain m' annlann.

Cailin buidhe toirt muighe,
'S i 'n a suidh' air plangaid.

Deoch gun tomhas dol mu 'r comhair,
Gun aon ghloimhar ganntair.

Bha mo chliabh 's mo ghial air lobhadh
Le uisg' odhar, seanntaidh.

Ach, 's math mo chobhair—bainne-ghobhar
'S e fo chobhar ceann-gheal.

'S uisge brisg-gheal, 's e ri briotal,
Ruith romh chriostal bheanntan !

MAIRI SHUGAIDEACH.

FOON.—Heltirín àirín, àirín, ohoro :
Heltirín àirín, hó-ró.

A MHAIRI Shugaideach 's ròsach, ruiteach thu,
Bu cheòl-cuideachd anns gach àit thu.

A Mhàiri mhodhail a' bheòil bhriathraich,
Bha mi riabh an geall ort.

'S truagh nach robh mi leat mar leannan,
Falbh nan gleannan-fasaich.

A Mhàiri bhòidheach 's dearg do chòta,
Fiamh an òir air fhàitheam.

Gruaidhean craobhach, slios mar fhaoilinn,
Caoimhneil, caomhail, càirdeil.

'S gil' thu na 'n gruth, 's deirg' thu na 'n fhuil
'S binn' thu na guth clàrsaich,

Greannmhor, faoilteach, gu neo-bhaosgach,
Choisinn gaol gach àrmuinn.

Dhiùlt thu tighearna Ghlinn-Llobhunn,
Agus rìgh na Spàinte.

Dhiùlt thu tighearn òg Ghlinn-Gairidh,
Agus mac a' mhàidseir.

Dhiùlt thu sin a's fear nach b' ainid,
Dhiùlt thu mac a' bhàillidh.

Dhiùlt thu Iarl' Antrum á Eirinn,
'S phòs Séumas clàrsair !

—

CUACHAG AN FHASAICH.

FONN.—A bhanarach dhonn a' chruidh,
 Chaoin a' chruidh, dhonn a' chruidh;
 Callin deas, donn a' chruidh,
 Cuachag an fhasaich.

A BHANARACH mhiogach,
 'S e do ghaol thug fo chìs mi;
 'S math thig làmhainnean sìoda
 Air do mhìn-bhasan bàna.

'S mòr bu bhinne bhi 'd éisdeachd,
 'N àm bhi bleoghann na spréidhe,
 Na 'n smeòrach 's a' chéitein,
 'M bàrr géig' ann am fàs-choill.

Ceòl farasda, fìor-bhinn,
 Fonnmhor, farumach, dionach,
 A sheinn an cailin donn, fìnealt,
 Bheireadh bìogadh air m' àirnean.

Ged a b' fhonnmhor an fhiodhal,
 'S a téudan an righeadh;
 'S e bheireadh danns' air gach cridhe,
 Ceòl nighean na h-àiridh'.

Tha deirg' agus gile,
 Gleachd an gruaidhean na fìne;
 Béul mìn mar an t-sirist,
 Do am milis thig gàire.

Déud snasta na rìmhinn',
 Snaidhte, cruinn, mar na dìsnean;
 Gur h-i 'n donn-gheal ghlan, smìdeach,
 Is ro-mhìog-shùileach fàite.

Chuireadh moill' air do léirsinn,
 Ann am madainn-dhriùchd chéitein,
 Na gathannan grèine
 Thig bho téud-chùl cas, fàinneach.

'S ciatach nuallan na gruagaich',
 Ri bleoghann cruaidh ghuailfhinn,
 A' toirt tormain air cuachaig,
 'S bodhar-fhuaim aig a clàraibh.

'S taitneach siubhal a cuailein,
 'G a chrathadh mu cluasan,
 A' toirt muidh' air seid-luachrach
 An tigh-buaile 'n gleann-fàsaich.

A muineal geal, bòidheach,
 Mu 'n iathadh an t-òmar ;
 A dhath fhéin air gach seòrsa,
 Chiteadh 'dòrtadh tromh bràighe.

Dà mhaoth-bhois bu ghrinne,
 Fo 'n dà ghàirdein bu ghile,
 'N uair a shìnt' iad gu h-inealt'
 Gu sinean cruaidh fhàsgadh.

Gu 'm bu mhòthar mo bheadrach
 Teachd do 'n bhuaile mu eadrach,
 Sèamh, sult-chorpach, beitir,
 'S buarach 'ghreasad an àil aic'.

Glac gheal a b' àrd gleadhar,
 Stealladh bainne 'n cuaich-bhleoghainn,
 Seinn nan luinneag bog, seadhach
 Ann an gobhal na blàraig'.

'N uair a thogadh tu bhuarach,
 Cuach a's currusan na buaile,
 B' ao-coltach do ghluasad
 Ri guanaig na sràide.

ORAN DO RAONULL OG MAC-MHIC-AILEIN.

Mo chion na chunnaic mi 'm chadal,
 Raonul Og 'chaidh leinn do Shasunn ;
 Marcaich' mùinte nan stéud brasa,
 Nach gèarr fead no srann 's a' bhaiteal.

Gur toigh leam an Còirneal slios-gheal,
 Do 'n tigeadh na h-airm gu sgibidh ;
 Claidheamh, gunna, sgiath, a's piostal,
 'S féileadh cruinn an càramh sgiobalt.

Leòghann guineach, calma, luaineach,
 Tuil-bhéum sgrios-marbhach 's an ruaig thu ;
 Beithir bhéumannach 'n àm fuathais,
Phas a chùrsa 'n colaist cruadail.

Fhuair thu d' fhadhairt anns na blàraibh,
 'S a' chruadal an cogadh Theàrlaich ;
 Chleachd thu aghartachd ad phàisde,
 Gun sùil, de 'lughad, air gàbhadh.

Fàth mo mhulaid bhi às d' aonais,
 Bu mhainn leam bhi faicinn d' aodainn,
 Tha gun stoirm, gun fhéith, gun fhaoilleach,
 Urla cruaidh an uair na caonnaig'.

Bu staideil, neo-ghriobhagach d' àbhaist
 Ag gluasad gu teine do nàmhaid ;
 Mo ghaol an céum socair, stàtail,
 'S tu le sgairt a' brosnadh màrsail.

Cha robh ailis ort ri ràitinn,
 Ann an cogadh ud Phrionns Teàrlach ;
 Thu gun mhur-bhi, gun fhàillinn,
 Mur bu bheag leinn d' fhiamh 's na blàraibh.

Ghabh am Prionnsa cala 'd dhùthaich,
 Dh' éirich thu leis làn dùrachd ;
 'S 'n uair bhristeadh a ris air le bhiùthaidh,
 Thill air ais gu d' fhasgadh cliùiteach.

Ghabh thu 'n a phearsa chiad liubhairt,
 'S gu 'n 'lean thu ris ré na h-uidhe ;
 Thu fhéin 's do dhaoin'-uaisle dligheach,
 'S thug sibh sàbhailt bhuaibh e rithist.

'S ged a tha mi ann am dhùthaich,
 'S beag an so their *how do you do* rium ;
 'S buileach a chaill mi mo chùrsa,
 Mi gun *phump*, gun chairt, gun stiùir orm.

Nach mì-fhortanach a' chùis so,
 Gu 'n do dhealaich m' éideadh-cùil rium ;
 M' éideadh-uchd, mo sgiath, 's mo lùireach,
 Ann am Mùideart, thug e chùl rium.

Ach car aon bhliadhna ni mi furus,
 Dh' fhiach an till mo ghaol bho thurus ;
 Ma thig e 'n sin gheobh mi cumail,
 'S ni mi cridheil, fàilteach, fuireach.

Na 'm faicinn a' tighinn m' ionndrain,
 'N ciad Chòirneal bh' aig a' Phrionnsa,
 Chinninn cho aotrom ri fionn-àirc,
 'S dhannsainn gun lot air roinn cuinnseir.

Tha thu garg a's ciùin ad nàdur,
 Tha thu mìn a's garbh ad chàileachd ;
 'S ge sèamh, farasd thu ri d' chàirdean,
 Tha thu 'd lasair bhuirb ri d' naimhdean.

'S ioma falchan priseil, bòidheach,
 Tha 'n an cilleinean fo d' chòta,
 Nach nochd thu do shìolach òtraich,
 Gus an tachair urra chòir ort.

'S beag ioghnadh ogha do sheanar,
 'N sgoileir 's an diadhaire beannaicht',
 Saighdear garg am blàr nan deannal,
 Buadhan mòra, glic, do leanailt.

'S ioma sruthan mear làn uabhair,
 A' bras ruith romh d' chuislean uasal ;
 B' éudar dhut bhi làn de chruadal,
 'S rioghail an stoc ás 'n a bhuaineadh.

'S ioma sonn a dh' éireadh suas leat,
 Na 'm faiceadh iad gnè de ghuais ort,
 A bhrosnaicheadh an airm mu d' ghualnean,
 'G ad dhioghailt air luchd do thuairnigh.

'S leat Clann-Raonuill na cuantaich,
 Luchd nan spàinteach géura, cruadhach ;
 Dol 'n an dàil a's fearg 'n an gruaighean,
 Cha bu ghealtachd fuireach bhuapa.

Dh' éireadh leat an t-àrmunn Sléiteach,
 Fiùbhaidh lasgarra nan géur-lann ;
 Bhiodh gu trodach, lotach, béurra,
 'S tric thug 'hog' air bodaich Bhéurlach.

Gu 'n druideadh a ris ann ad charraid,
 Cinneadh ùiseil Ghlinne-Gairidh ;
 Sid an laochraidh, lùthmhor, mheara,
 Ris nach deanadh naimhdean fanailt.

Thigeadh Clann-Dònuill Chinntire,
 Do d' ionnsuidh 'n am beathraichean mìleant';
 'S mairg a chasadh ri fraoch min-dearg,
 Teachd le 'n uile thoil g' ad dhìdean.

Dh' éireadh Clann-Dònuill an fhraoich leat,
 Bho Ghleannan cumhang nan aonach ;
 Fir gharg ghasda, thapaidh, laomsgair,
 Nach d' rinn riabh le taise maomadh.

Sheòladh Iarl Antrum á Eirinn
 Cóig ciad diag de dh-fhearaibh tréuna,
 Fearg a's friodh an gnùis nan tréun-fhear,
 Nach fàg fuigheall béum le 'n géur-lainn.

Thig Clann-Dònuill an t-Sléibh ruaidh ort
 Guineach, ealamh, ullamh, gruamach ;
 Gur mairg a chasadh ri 'n tuasaid,
 'S iad 'n an armaibh ri uchd-buailte.

Thig Clann-Dònuill Ros nan laogh ort,
 Còmhlan sgaiteach ri uchd caonnaig ;
 Na h-aigeannaich chùmpa, thaobh-gheal,
 Bhuaileadh sgailc le tartar faobhair.

Thig Clann-Dònuill Chnoc-a'-chlainhimh,
 Na donn-ghallaich mheara, laghach ;
 Fir shùrdail, lùth-chleasach, chathach,
 'S co nimheil, dùr, ris an nathair.

Thig na Gallòglaich* bho 'n Bhana,
 Le slachdanan dùbh-ghorm, glana ;
 Ni iad smùis a's feòil a spannadh,
 Sin, a's tiugh nan slògh a thanadh.

Gu 'n tig Clann-Donnachaidh gu gruamach,
 Fine gasda 'n acfhuinn-chruadhach ;
 Nach ob cuirp a's cinn a spuacadh,—
 'S leantalach an tìm na ruaig' iad.

Màrsailidh Abaich gu h-inealt,
 Mar-ris 'chuid eile de 'n cinneadh ;
 'S mu 'n dùraig iad a chaidh tilleadh,
 Ni iad leòn na 's leòir a's milleadh.

Thig gun ursgadh Clann-an-t-Saoir ort,
 Sheasamh an tuasaid Chlann-Raonuill ;
 Ma gheobh iad caoladh de aobhar,
 Ni iad fuil na 's leòir a thaosgadh.

Thig Rothaich, Rosaich, a's Clann-Réumhair,
 Thig na Barraich, thig na céudan ;
 Cha bhi Raonull Og 'n a éiginn,
 'N uair thig uile 'chinneadh fhéin air.

Co a nis a bhuaileas an dallag,
 Air Raonull Og Mac-Mhic-Ailein ?
 Gur mairg a thàirneas ás carraid,
 'S na seòid ud mu ghuailnean an tarrainn.

---

* i.e. Gallowglasses.

Bidh tuilleadh 's a' chòir a' léum ort,
 Mura h-eadraig d' fhìor fhuil fhéin thu ;
 Ach 's cinnteach ma chuireas tu féum orr',
 Tha do chàirdean farsaing, féum-sgaoilt.

ORAN D' A CHEILE.*

FOON.—“ *Dh'fhalbh 's an fheasgar an t-og bu deise.*”

AIR Allt-Ghartan ghlacas bradan,
 Ban-iasg ghasda, làn-mhaiseach.

Am breac is ciataich' ann an bheachd-sa,
 'S dreach mìn, sneachd-gheal sàil' oirre.

Bean ghlan, bhas-bhàn, chaoìn, sheamh, chas-
 chruinn,
 Nan calg-rasg donn, gàireachdach.

Chaidh na dùilean chum an dùlain
 Dh' fhiachainn dùrachd cèaird' oirre.

Air a foinneadh de sgèimh ghlòrmhoir,
 'S clach-iùil mhòr, ghaol-thàirneach i.

Dreach an aingil, tiamh na h-ainnir'
 Chuir am m' anam gàirdeachas.

'S ann bho 'n Réumhar fhuair mi 'n éuchdag,
 Phoenix, éud na Gàidhealtachd.

---

* Jane Macdonald, of the family of Dalness, Glenetive.

Araichdein priseil nam bas mìn-gheal,
'S béusach mèineil càileachdan.

Léug nam foidhneul 's fhèarr na 'n daoimein,
An gabh loinn á parlamaid?

Déideag shoitheamh E— 's C—
Gur neo-dhoitheamh m' àilleagan.

Béul is binne, déud is gile,
Cùl is finne fàinneachan.

Maoth mar shiris, dearg *vermilion*,
Briathrach, milis, mànranach.

Geal mar ìbhrìdh déud cruinn *Dhùlo*,
Pàirc na spìsrìdh' fàileinich'.

Dà léig bhuadhach, mheallach, ghuamach,
Sùil is buaireach fàitichean.

Ruisg neo-luaineach 's mòthar gluasad,—
Staideil, suairce, d' àbhaistean.

Modhail, cùirteil, 's bairidh giùlan,
'S làn bhan-diùc bho 'pàirtean i.

Géug nam mìog shùl, 's mór mo phrìs dìot,
Fhuair mi fhìn ad phàisde thu.

Thàrr mi 'n ulaidh, 's cha b' i 'm munar,
'S fhéarr na tuilleadh saibhiris.

Fhuair mi mòran—mo thoil mhòr leat—
Fhuair mi òr na h-Aisia.

Fhuair mi òg thu, fhuair mi 'd òigh thu,
Fhuair mi bòidheach àluinn thu.

Mo thaip dhreachmhor, shona, thlachdmhor,
Mhaiseach, ghlac-gheal, làn-ghasda.

Aigne fonnmhor, banail, tromdha,
'S lionmhor conn fo pàirteanna.

Caomhag mhaoineach, 's cha b'i 'n fhaoineag,
'S caoin ciùin ,faoilteach, fàiltichean.

'S réumail, rùmail, ciallach, grùnn-dail,
Mo shonn sùntach, sàr-thuigseach.

Béul dearg, tosdach, làn de shoistinn,
Nach gèarr facail eàrr-loisgeach.

Do chùl péucach, òrbhuidh, *péurlach*,
'S ainglidh, céutach, clàideagan.—

'S dalladh léirsinn, sealltainn géur orr'
'S gaithin gréine deàrrsadh air.

Amladh téudach, fann-bhuidh', séudach ;
Cùl na géige blàth-mhaisich.

Tùir gheal chriostail, phlùr-mhìn, stoite,
C—chan *tighte*, bàn-chraicneach.

'S sgapach gléidhteach, ùrnaigheach déirceach,
Traisgeach, béusach, cràbhach i.

Coltas Venuis snuagh na h—bh—t,
'S geimnidh, éugsamhail, tàlantan.

Muineal mìn-gheal, glaine-thrìdeach—
Chiteadh fion a' teàrnadh leis.

Gairbhe 's mìne shuas a's shìos oirr',
'S donn-gheal mhèineach, nàrach i.

'S briathrach, sìbhealt' socair, fìnealt,
Bean is mìogaich fàitichean.

'S i gu tosdach, fìor shaor, socair,
Gun dad 'mhoit no dh' àrdan innt',

'S fonnmhor, mùirneach, ceòlmhor, cùirteach,
A' gheal ùiseil, làmh-ghnìomhach.

Slàn gu 'm faic mi fhìn mo leannan
Ann am M—— àrd-chreagaich.

ORAN MU BHLIADHNA THEARLAIDH.

FONN—" *Let History record.*"

'S fuar, fearthuinneach gach lò,
Gach oidheche dorcha doinionnach ;
'S tùrsach, donn gach lò,
Mortaidh, trom le ceò ;
Ach, mosglaibh suas, a shlòigh,
'Sur n-airteal trusaibh chum ur cairteal',
'S cartaibh bhuaidh ur bròn :
Tha léug ri muir 's ri spéur,
Ri bhi aig *Æolus* 's aig *Neptun*,
'S thig gach tlachd 'n a déigh.

H

Thig soinionn leis an rìgh,
 Teichidh sneachd a's éire bhuainn ;
 Fògrar dòruinn shìon,
 Thig sòlas, falbhaidh pian ;
 Gach seòrsa de gach fion,
 Thig bho 'n Fhraing 'n a thunnaichean,
 'S gu 'n caisg sinn uil' ar n-ìot':
 Gheobh sinn tuil de 'r miann,
 'S mu 'r naimhdean dh' fhàg sinn uireasbhach,
 'S dlùth chuireas sinn ar lìon.

O, sheanchaidhnean nan Clann,
 Suas, deanaibh eachdraidh éifeachdach.
 O, sheanchaidhnean 's an àm,
 Glacaibh dubh a's peann,
 So a' bhliadhna chòrr,
 An tilg a' ghrian le maoth-bhlàs biadhchor
 Gaithean ciatach òirn ;
 Bidh driùchd air bàrr an fheadir,
 Baine 's mil gun luach, gun mhargadh,
 Airgiod agus òr.

Na gabhaibh sìth bho Dheòrsa,
 Le 'r dòchus neartmhor, fìrinneach,
 Creidibh dìan 's a' chòir,
 Gu 'n tig *reliobh* na 's leòir,
 Na biodh ur dòchas fann ;
 Gur h-ann a réir mar chuireas sibh,
 A bhios ur buinnig ann ;
 O, fuirichibh, a Chlann,
 Chì sibh ur n-uil' uireasbhuidh,
 'G a bhuinnig le cruas lann.

Ciod è do cheart-s' air crùn,
 Ach adhaircean bhi sparradh ort ?
 'S co sean ri d' chòir bho tùs,
 Brios òrcheaird bha 'n *Renfrew* ;
 Ach bha ion-faileis ann,
 De thrusdar de achd pàrlamaid,
 A dh' fhoil an crùn mu d' cheann ;
 Ach tog so leat ad sgéith,
 An t-Uilleam rinn an t-achd dhut
 Gu 'm b' éucorach e fhéin.

Dean aithre tùrsach, géur,
 'S grad-thoir air ais na th' agad bhuat ;
 Dean aithre guineach, 's géill,
 'S le br-m—bruic toilich d' fhéum,
 Cùm agad do chuid fhéin,
 'S leig bhuat còir an atharraich,
 Gun chladheamh, gun dad stréup ;
 Dia, daoine 's nàdur tréun,
 Bidh ann a léig mu 'n oighr'
 Thoirt dachaidh, choibhreas ceart a thréud.

Craobh-sheanchuis teaghlaich rìgh,
 Na h-ìochdarain bidh eòlach uimp' ;
 Craobh-sheanchuis teaghlaich rìgh,
 Bidh *map* dh'i 'n ioma tìr ;
 Ma chuirear car am bi foinn'
 'S an t-snathainn dhìreach oighreachdail,
 Gu 'n toir fo-near an fhoill :
 Ach gairmidh Dia le sgoinn,
 Chum an ionaid dhleasannaich
 Ceart-oighre deas an *loinn*.

Cha 'n 'eil an leithsgeul ann,
 Ach saobhadh fann mì-dhiongmhalta ;
 'S i 'n éucoir shoilleir th' ann,
 Do neach a bheirteadh dall :
 Ma 's creideamh an aon chùis,
 Chionn nach d' fhuair e oideachd
 Anns an teagasg a rinn Lùth ;*
 O ! na 'm b' e sin an càs,
 C' uime chuir sibh shinn-seanair
 Gu mì-rùnach gu bàs ?

Cha 'n 'eil ur gaol do 'r rìgh,
 Ach mar air an t-s—rsaich choitchionta ;
 'S cioglach staid ur rìgh,
 Cuairt thoirt dà 's bhi sgìth :
 Gu 'n d' fhògair sibh e ris,
 Le 'r n-iomluas, sliochd a' mhartair sin,
 Le ascaoineachd ur crìdh'.
 'S an déigh sin ged thug bhuaibh
 Do Anna crùn a sìnn sirean,
 Gu 'n 'phuinnseinich sibh luath.

O ! 's caol an téud, a Dheòrsa,
 Air 'n a sheinn thu gu trì rìgheachdan ;
 Gur meallt' an t-achd le 'n 'chleòc
 Iad thusa ad rìgh òirnn :
 Tha leth-chéud pearsa 's còrr,
 Is faisge fuil a's tagraichean,
 Na thusa, 's an Roinn-Eorp ;
 Bu leth-oireach, lag, cam,
 Am miar boirionn ás 'n a bhuineadh thu,
 B' fhìor-iomallach 's a' chrann.

---

* Luther.

O ! 'n cullach sin rìgh Dedrsa,
 Mac na craine Gearmailtich ;
 'S e chàirdeas ruinn, 's a dhàimh,
 Gaol fithich air a' chnàimh ;
 Gu 'n d' fheann e sinn bho 'r béin ;
 Ghlac a's chreach an cealgair,
 'S gu 'n 'mharbh e sinn gu léir.
 Na daoine cha leis fhéin,
 'S ann uime sin gu 'r coma leis,
 Ged phronnamaid a' chéil'.

An leanabh nach leis fhéin,
 Ged dheanteadh dà leth-chothrom dh' e,
 Cha tiomaich e le 'phéin :
 A chrìdh' gun tlus, gun déur,
 'S amhuil sin mar thà,
 Ged chuirteadh h-uile Breatunnach
 Gun mhèinn, gun chead gu bàs ;
 Bho 'n nach leis fhéin am pàisd',
 Cha ghluaist' an neach nach b' athair dha,
 Gu fàbhar no gu bàigh.

Greas ort, a Shéumais chaoimh,
 'S tu 's rìgh 's is athair talmhaidh dhuinn
 Fo 'n athair nèamhaidh, naomh ;
 Gabh tlus ri d' cnìoinn 's bi caoin :
 'S bho 'n is leat fhéin a' chlann,
 Cuir casg air croich 's air géuragan,
 Tha réubadh dhinn nan ceann ;
 'S cuir do thréud fo lann,
 'S na leig a bhi 'g ar géur-leanmhainn,
 Feadh garbhlaich, shléibhtean, 's bheann.

Mo chion-sa Tèarlach ruadh,
 Ceart oighre 'n fhìor rìgh dhleasannaich ;
 Cha toir sinn dutsa fuath
 Gu 'n cuirear sinn 's an uaigh ;
 Cha dean croich no tuagh,
 Glacaireachd no creachannan,
 Gu bràch ar sracadh bhuat ;
 Tha 'n diog ud ceangailt' shìos,
 An caigeann ris gach anam dhinn,
 Cho daingeann ri Beinn-shiannt.

Och, a rìgh nan dùl,
 Na leig neart a ghnàth thar cheart ;
 O chòin ! Aon Dhia 'tha 'd thriùir,
 'S ann dut is léir gach cùis ;
 Tog dhinn a' mhuc 's a cuing,
 'S a h-àl breac, brothach, uirceineach,
 Le 'n cuid chrom-shoc, thar tuinn :
 'S cart gu glan *Whitehall*,
 Air chionn an Teaghlaich Rìoghail sin,
 Bha 'n sìnnsean ann an tàmh.

DEALACHADH A' PHRIONNSA 'S NAN GAIDHEAL.

FORM.—“ *Good night, an' joy be wi' you a'.* ”

AM PRIONNSA.

MILE marbhphaisg air an t-saoghal,
 'S carach, baoghalach, a dhàil ;
 Cuibhle 'n fhortain oirnn air caochladh,
 Cha do chleachd sinn maoin romh chàch :
 Tha sinn a nis air ar sgaoileadh
 Air feadh ghleann a's fhraoch-bheann àrd ;
 Ach, teanailidh sinn fòs ar daoine,
 'N uair a dh' fhaodas sinn, gu blàr.

Misneach mhath, a mhuinntir ghaolach,
 'S gabhaidh Dia dhinn daonnan càs ;
 Cuiribh dòchus daingeann, faoilteach,
 Anns an aon Tì nì dhuinn stàth ;
 'S buanaichibh gu rìoghail, adhrach,
 Traisgeach, ùrnaigheach, caointeach, blàth ;
 'S bithibh dileas 'chàch a chéile,
 'S dùinear suas ur créuchdan-bàis.

'S éudar dhòmhsa nise falbh bhuaibh,
 Ghàidheala calma mo ghràidh ;
 Bu mhór m' earbsa às ur fòghnadh,
 Ged a dh' fhóghnadh dhuinn 's an àr ;
 'S iomad an-cothrom a choinnich
 Sinn, 's a' choinnimh bha gun àgh ;
 Ach gabhaidh mise nis mo chead dibh,
 Uine bheag, ach thig mi tràth.

Leasaichidh mi fòs ur call-se,
 Churaidhnean gun fheall, gun sgàth ;
 A dhilsean dligheach, rìoghail, tréuna,
 Dheanadh éuchd ri uchd nam blàr ;
 'S cinn a's coluinn' chur bho chéile,
 Sinn' 's sibh fhéin a sgaradh fàs ;
 Ach togaibh suas ur misneach, gléusta,
 'S cuirim fhéin ri 'r créuchdaibh plàsd'.

NA GAIDHIL.

A Mhoire, 's sinne th' air ar céusadh,
 Air dhìth céille, sinn gun chàil !
 Tèarlach Stiùbhart—mac Rìgh Séumas,
 Bhi 'n a éiginn anns gach càs !
 Gur h-e sin a rinn ar léireadh,
 Gur a h-éudar dha gu 'm fàg ;
 Sinn 'n a dhéigh gun airm, gun éideadh,—
 Falbh 'n ainm Dhé, ach thig, a ghràidh.

Ar mìle beannachd ann ad dheaghaidh,
 'S Dia 'g ad ghleidheadh anns gach àit' ;
 Muir a's tir a bhi co-réidh dhut,
 M' ùrnaigh ghèarr leat fhéin os àird.
 'S ged a sgar mì-fhortan déurach,
 Sinn bho chéile, céum romh 'n bhás,
 Soiridh leat, a mhic Rìgh Séumas,
 Shùigh mo chéille, thig gun chàird.

Chaill sinn ar stiùir 's ar buill-bheairte,
 Dh' fhalbh bhuainn ar n-acaire-bàis ;
 Chaill sinn ar *combaist*, a's ar cairtean,
 Ar réul-iùil 's ar beachd gach là ;

Tha ar cuirp gun chinn, gun chasan,
 Sinn mar charcaisean gun stàth ;
 Ach gabh, thusa ghràidh do d' astar,
 Dean gléus tapaidh, 's thig gun dàil.

AM PRIONNSA.

Beannachd gu léir le Clann-Dònuill,
 'S sibh a dh' fhòirinn orm am chàs ;
 Eadar eileinean a's mhòr-thir,
 Lean sibh deònach rium gach tràth ;
 'S ioma beinn, a's muir, a's mòinteach,
 A shiubhail sinn air chòrsa-bàis ;
 Ach theasraig Dia sinn air fuar-fhòirneart
 Nan con sròn-ghaath'ch bh' air ar sàil.

'S sibh a rinn fo làimh na Trianaid',
 Mise dhìon bho mhì-rùn chàich ;
 Mo dhearg naimhdean neartmhor, lionmhor,
 Chuir an lion feadh bheann a's àrd ;
 A mhèud 's a thaisbein sibh de 'r dilseachd
 'S còir nach dì-chuimhnich gu bràth ;
 A bhàrr, gur sibh is luaithe shìn rium,
 Teachd air tìr 's an Talamh-àrd.

NA GAIDHIL.

Ochan ! Ochan ! cruaidh an dearmad,
 Bhi 'g ar tearbadh bhuat gun bhàs ;
 B' i 'n fhìor éibhinneachd, 's am beairteas,
 Bhi 'g ad fhaicinn gach aon là ;
 Bidh ar ruisg làn tioma frasadh,
 Ar cridh' lag-chùiseach gun chàil,
 Gu 'n till thusa ris air d' ais oirnn,
 Beannachd leat le neart ar gràidh.

AM PRIONNSA.

O ! tiormaichibh a suas ur sùilean,
 Chomuinn rùnaich fhuair ur cràdh ;
 Bidh sibh fhathast maoin each, mùirneach,
 'N ur *gèard* dùbailt mu *Whitehall* ;
 'N uair a bhios na Réubail lùbach,
 Ri bog-chrùban feadh nan càrn,
 Gu 'm bi sibhse 'n caithrim cùirte,
 Lùdal, lùth-chleasach, làn-àigh.

AM BREACAN UALLACH.

SONN.—He 'n clo-dubh,
 Ho 'n clo-dubh,
 He 'n clo-dubh,
 B' fhearr an breacan.

B' fhèarr am breacan uallach,
 Mu m' ghuailnean 's a chur fo m' achlais,
 Na ged a gheobhainn còta
 De 'n chlà is fhèarr thig á Sasunn.

Mo laochan fhéin an t-éideadh,
 A dh' fhéumadh an crios g' a ghlasadh ;
 Cuaicheineachadh féilidh,
 'N déis éirigh gu dol air astar.

Fhéilidh chruinn nan cnaichein,
 Gur buadhail an t-earradh gaisgich ;
 Shìùbhlainn leat na fuarain,
 Feadh fhuar-bheann, 's bu ghasd 'air faich' thu.

Fìor chulaidh an t-saighdeir,
 'S neo-ghloiceil ri uchd na caismeachd ;
 'S ciatach 's an *advance* thu,
 Fo shrannraich nam pìob 's nam bratach.

Cha mhios' anns an dol sìos thu,
 'N uair sgrìobar, á duille, claiseach ;
 Fìor earradh na ruaige,
 Gu luas a chur anns na casan.

Bu mhath gu sealg an fhéidh thu,
 'N àm éirigh do 'n ghréin air creachunn ;
 'S dh' fhalbhainn leat gu lòghmhor,
 Didònuich a' dol do 'n chlachan.

Laidhinn leat gu ciorbail,
 'S mar earbaig gu 'm briosgainn grad leat ;
 Na b' ullaimhe air m' armachd,
 Na dearganach 's musgaid ghlagach.

'N àm coilich a bhi dùrdan,
 Air stùcan am maduinn-dhealta,
 Bu ghasda d' fhéum 's a' chùis sin,
 Seach mùtan de thrusdar casaig'.

Shiùbhlainn leat a phòsadh,
 'S bhàrr feòirnein cha fhroisinn dealta ;
 B' i sid an t-suanach bhòidheach,—
 An òg-bhean bu mhòr a tlachd dh'i.

B' aigeannach 's a' choill thu,
 'G am choibhreadh le d' bhlàs 's le d' fhasgadh;
 Bho chathadh a's bho chrìon-chur,
 Gu 'n dìonadh tu mi ri frasachd.

Air uachdar gur a sgiamhach
 A laidheadh an sgiath air a breacadh ;
 'S claidheamh air crios ciatach,
 Air fhìaradh os cionn do phleatan.

'S deas a thigeadh cuilbheir
 Gu suilbhearra leat fo 'n asgailt ;
 'S a dh-aindeoin uisge 's urchaid,
 No tuilbhéum, gu 'm biodh air fasgadh.

Bu ro mhath anns an oidhch' thu—
 Mo loinn thu mar aodach-leapa ;
 B' fhèarr leam na 'm brat-lìn thu
 Is prìseile mhìn' tha 'n Glaschu.

'S baganta, grinn, bòidheach,
 Air bainis a's air mòd am breacan ;
 Suas am fèileadh-sguaibe,
 'S dealg-ghuailne ag cur air fasdaidh.

Bu mhath an là 's an oidhch' thu,
 Bha loinn ort am beinn 's an cladach ;
 Bu mhath am feachd 's an sìth thu—
 Cha rìgh am fear a chuir às dhut.

Shaoil leis gu 'n do mhaolaich so
 Faobhar nan Gàidheal tapaidh ;
 Ach 's ann a chuir e géir' orr',
 Na 's béurra na déud na h-ealtainn'.

Dh' fhàg e iad làn mì-rùin,
 Cho ciocrasach ri coin acrach ;
 Cha chaisg deoch an ìotadh,
 Ge b' fhìon i, ach fìor fhuil Shasunn.

Ged spìon sibh an crìdh' asainn,
 'S ar broillichean sìos a shracadh ;
 Cha toir sibh asainn Teàrlach,
 Gu bràch gus an téid ar tachdadh.

Ri 'r n-anam tha e fuaighte,
 Teann luaidhte cho cruaidh ri glasan ;
 'S bhuainn cha 'n fhaodar fhuasgladh,
 Gu 'm buainear am fear ud asainn.

Cleas na mnatha-siùbhla
 Gheobh tùilinn mu 'm beir i h-aisead :
 An ionad a bhi 'n diùmb ris,
 Gu'n dùbail d' a fear a lasan.

Ged chuir sibh oirnne buarach
 Thiugh, luadhte, gu 'r falbh a bhacadh ;
 Ruithidh sinn cho luath,
 A's na 's buaine na féidh a' ghlasraich.

Tha sinn 's an t-sean-nàdur,
 A bhà sinn romh àm an achda ;
 Am pearsanna 's an inntinn,—
 'S 'n ar rìoghalachd, cha téid lagadh.

'S i 'n fhuil bha 'n cuisil' ar sinnsridh,
 'S an insgin a bha 'n an aigne,
 A dh' fhàg dhuinne mar dhilib—
 Bhi rìoghail—O, 's sin ar paidir !

Mollachd air gach seòrsa,
 Nach deònaicheadh fòs falbh leatsa,
 Cia dhiu bhiodh aca còmhhdach,
 No còmhrùisgte, lom gu 'n craicinn.

Mo chion an t-òg feardha,
 Thar fairge chaidh bhuainn air astar :
 Dùrachd blàth do dhùthcha,
 'S an ùrnaigh gu 'n lean do phearsa.

Ged fhuair sibh làmh an uachdar,
 Aon uair oirnn le seòrsa tapaig' ;
 An donus blàr ri bheò-san,
 Ni 'm Feòladair tuilleadh tapaidh.

TEARLAOH MAC SHEUMAIS.*

FOON.—“*Black Jock.*”

O, THEARLAICH mhic Shéumais,
 Mhic Shéumais, mhic Thearlaich !
 Leat shiùbhlainn gu h-éutrom,
 'N àm éigheach bhi màrsal,
 'S cha b' ann leis a' phàigh ud,
 A thàrmaich bho 'n mhuic.

* When the royal standard was unfurled at Glenfinnan, and the Prince and his chiefs were about to partake of some refreshment, Allan Macdonald, brother to Kinloch-Moidart, set the Prince on the bard's knee, who straightway proceeded to extemporize this spirited strain. This was told to the present editor by John Mac Donald, Bohemie, Braelochaber, who is still alive and in his ninety-first year. He got his information from Mr Angus Macdonell of Insh, an eye-witness to the scene. Mr Macdonell, familiarly known in Braelochaber as 'Aonghus bàna mac an tighearna' was great grandfather to the present Mr MacDonell of Keppoch, and was in his eighteenth year, when, on the above occasion, he accompanied his father Alexander MacDonell of Keppoch, who afterwards fell at Culloden. It is not unlikely that the bard would have the song ready made : and the end of the second stanza seems to have been retouched before publication in 1751.

Bheireadh creideamh a's réusan
 Oirnn éirigh mar b' àbhaist,
 Leis an àilleagan chéutach,
 'Shliochd éifeachdach Bhàncho,—
 Mo ghràdh a' ghruaidh àluinn,
     A dheàrrsadh orm stuirt.
 Thu 'g imeachd gu sùrdail
 Air tùs a' *bhatàili* ;
 Cha fhroisinn aon driùchda
 'S mi dlùth air do shàiltean :
 Mi eadar an talamh
 'S an t-athar a' seòladh
 Air iteig le h-aighir,
 Misg chath agus shòlais ;
 'S caismeachd phìob-mòra,
     Bras-shròiceadh am puirt.

O, èibhinneachd ghlòrmhor
 An t-sòlais a b' àirde !
 'G ar lionadh de spionnadh,
 Air slinneinean Theàrlaich,
 Gu 'n calcadh tu àrdan
     An càileachd ar cuirp.
 Do làthaireachd mhòr-chùiseach,
 Dh' fhògradh gach fàillinn ;
 Gu 'n tionndadh tu feòdar
 Gach feòla gu stàillinn,
 'N uair sheall'maid gu sanntach
     Air fabhran do ruisg.
 Do ghnùis torach de chruadal,
 De dh-uailse 's de nàire,
 Nach taisicheadh fuathas
 Romh luaidhe do nàmhad ;

'S mur deanadh fir Shasunn,
 Do mhealladh 's do thréigsinn,
 Bhiodh an crùn air a spalpadh,
 Le d' thapadh air Séumas,
 A dh-aindeoin na béist'
 Leis an d' éirich na h-uile.

Gu 'm b' fhoirmeil leam torman
 Nan organan àluinn ;
 'S tein'-éibhinn a' lasadh
 Gu bras-gheal air sràidean ;
 'S na croisean ri àrd-ghaoir :
 Mhòr Theàrlaich, ar Prionns !
 Gach uinneag le foidhnéul,
 A' boisgeadh le deàrrsadh,
 Le solus nan coinnlean,
 'S deas-mhaighdnean 'g an smàladh ;
 Gach ni mar a b' àraidh,
 Cur fàilt' air le puimp !
 Na canain ri bùirich,
 'S iad a' stùradh an àilidh ;
 Cur crith air gach dùthaich
 Le mùiseig nan Gàidheal ;
 Agus sinne gu lùth-chleasach,
 Mùirneach, làn àrdain,
 A' màrsal gu mùinte,
 Ard-shùnnntach mu 'shàiltean—
 'S gann bha 'chudrom 's gach fear dhiun,
 Tri chairteil a' phuinnt !

MO BHOBUG AN DRAM.

FOXM.—Horo, mo bhobug an dram,
 Hori, mo bhobug an dram;
 Horo, mo bhobug an dram,
 'S e chuireadh an sodan am cheann.

Horó, mo ghaolach an leann,
 Hori, mo ghaolach an leann;
 Horó, mo bhobug an leann,
 'S e dhùisgeadh 'dhuinn urram gach fuinn.

Och, óch! mo shòlas am puinns,
 Horó, mo shòlas am puinns,
 Hori, mo am shòlas puinns,
 'S tu chuireadh an togail fo m' chuim.

Fheara 'n ur suidhe mu 'n bhòrd,
 Le 'r gloineachan cridheil 'n ur dòrn,
 Na leanamaid righinn air òl,
 Mu 'm mill sinn ar bruidhinn le bòl.

Na tostaichean sigeanta, fial,
 'G an aiseag gu ruige mo bhial;
 Bu mhireagach stuigeadh a's triall,
 A' màrsal le ciogailt romh m' chliabh.

'S tu chuireadh an *curaid*s 's an t-sluagh,
 'N àm cogadh ri aodann nan ruag;
 Gu 'n òlamaid sgaile dhìot gu luath
 Mu 'n sguidseamaid slachdan á truaill.

'S tu dh' fhàgadh sinn tapaidh 's an tòir,
 'N àm tarrainn nan glas-lann ri sròin,
 'N uair thilgteadh na breacain de 'n t-slògh,
 'S á truaill 'bheirteadh mach claidheamh-mòr.

Ge tu mo leannan glan, ùr,
 Cha phòg mi gu dìlinn thu 'n cùil ;
 Ach phògainn a's dheòghlainn thu rùn,
 'N uair thig thu 's *Jacobus* ad ghnùis.

An t-ainm sin is fhèarr a tha ann,
 Ainm Shéumais a chur air do cheann ;
 'S e thogadh an sogan fo m' chainnt,
 'S a dh' fhàgadh gu blasda mo dhram.

Fadai'mid teine beag shìos,
 'N a lasraichean ciùin a nì grìos ;
 A gharas ar claiginn 's ar crìdh',
 'S a dh' fhògras ar n-airteal 's ar sgìos.

Gur tu mo ghloineag ghlan, lom,
 Mo leannan is cannaiche fonn ;
 Ged rinneadh tu dh' fheamainn nan tonn,
 Gur mòr tha de cheanal ad chom.

O, fair, a ghaoil channaich, do phòg—
 Leig clannadh de d' anail fo m' shròin ;
 Gur cùbhraidh' leam fannal do bheòil,
 Na tùis agus mirre na h-Eòrp.

O, aisig, a ghloine, do phòg,
 Cuir spéirid 'n ar teangaibh gu ceòl ;
 An iocshlainte bheannaichte, chòir,
 A leasaicheas anam a's feòil.

ORAN AILEIN.

FOON.—Hug o ho-ri hug oireannan,
Hug-o ho-ri, 's na hi-ri hu-o,
Hithill u hog oireannan.

AILEIN, Ailein, 's fhad an cadal,
Tha 'n uiseag ag gairm 's an là glasadh ;
Grian ag éirigh air an leacainn—
'S fhada bhuam fhìn luchd nam breacan.

Ailein duinn, gabh sgoinn 's bi 'g éirigh,
Tionail do chlann, cuimhnich d' fhéum orr' :
Bidh Alba mhór fo bhìnn bhéistean,
Mur a dìon a muinntir fhéin i.

Bheir iad Mórág mhin air éiginn—
'S eagal leam gu 'n dean i géilleadh,
'S gu 'm bi 'sliochd gun an còir fhéin ac'
De Bhreatunn mór, no de dh-Eirinn.

Mhórag, na 'm faicinn d' fhear-céusaidh,
Ge b' ann air cabhsair Dhùnéideann,
Thairginn na lainn chaola, ghéura,
'S dh' fhàgainn fhìn e marbh gun éirigh.

MARBHRAN DO PHEATA COLUMAIN.

'S tùrsach mo sgéul ri luaidh,
 'S gun chàch 'g ad chaidh ;
 Mu bhàs an fhir bu leanbail tuar,
 'S bu mheanbh ri chlaoidh.
 'S oil leam bàs a' choluim chaoimh,
 Nach b' anagrach gnàs,
 A thuiteam le mada do 'm béus
 Dobhran nan càrn.
 'S tu 's truaigh' leinn de bhàs nan ian,
 Mo chràdh nach beò,
 Fhir a b' iteagach, miotagach triall,
 Ge bu mheirbh do thredoir,
 B' fhéumail' do Noah na càch,
 'N àm bàrcadh nan stuadh ;
 Bu tu 'n teachdair' gun seacharan dà,
 'N uair thràigh an cuan.
 A dh' fhidreachdainn an d' fhalbh an tuil,
 Litir gach fir :
 Dùghall a's Colum gu 'n 'chuir,
 Deagh Noah thar lear.
 Ach chaidh Dùghall air seacharan-cuain,
 'S cha do thill e riabh ;
 Ach thill Colum le iteagaich luath,
 'S a fhreagradh 'n a bhial.
 Air thùs, cha d' fhuair e ionad d' a bhonn
 A sheasadh e ann ;
 Gus 'n do thiormaich dile nan tonn
 Bhàrr mullach nam beann :

'S an sin, a litir-san léugh an duine bha glic,
 Gu 'n 'thiormaich a' bhaile,
 'S gu 'm faigheadh a mhuirichinn cobhair
 'n an teirc'

Agus fuasgladh 'n an airc.
 Le neart cha spùilteadh do nead,
 Ged a thigteadh gu d' shlad ;
 Bhiodh do chaisteal fo bhearraibh nan creag
 Ann an daingnichean rag.
 Bha do mhodh-siòlaich air leth bho chàch,
 Cha togradh tu suas,
 Ach a' durraghail an taice ri d' ghràdh,
 Cur cagair 'n a cluais.
 Cha do chuir thu dùil an airgiod no 'n spréidh,
 No 'm féist am biodh sùgh,
 Ach spioladh a's criomadh an t-sil le d' bhéul,
 'S ag òl a' bhùirn.
 Aodach no anart, sìoda no sròl,
 Cha cheannaicheadh tu 'm bùth ;
 Bhiodh d' éideadh de mhìn iteacha gorm
 Air nach drùigheadh an driùchd.
 Cha do ghabh thu riabh paidir no créud
 A ghuidhe nan dùl ;
 Gidheadh, cha 'n 'eil d' anam am péin,
 Bho 'n a chaidh tu nùll.
 Cha 'n e, gun chiste gun anart
 Bhi còmhach do chré,
 Fo lic anns an ùir,
 Tha mise, ge cruaidh e, 'n diugh 'g acain gu léir,
 Ach do thuitem le cù.

MARBHRANN RIGH TEARLACH.*

LE MONTROSE.

(Translated extempore.)

A thì mhòir, mhath, cheart,
 Nach b' urrainn mise an luach
 Mo bhròna fhéin,
 'S do dhàna géur an-truagh-s',
 An saoghal ghuilinn
 Le caoidh, 's le tuireamh cruaidh,
 'S dh' ath-thàirninn tuil
 Thar mullach bheann a's chruach.
 Ach bho 'n is mò tha teang'
 Ard-fhaclach d' fhala 'sgairt
 Air lamhan Bhriariuis,
 Na sùilean Arguis thais,
 Caismeachd d' fharaire seinnim
 Le fuaimnich stoc ;
 Sgribhim do mharbhrann
 Le fuil chréuchd-dhearg nan lot.

---

* GREAT, GOOD, and JUST, could I but rate
 My grief with thy too rigid fate,
 I'd weep the world in such a strain
 As it should once deluge again :
 But since thy loud-tongued blood demands supplies,
 More from Briareus' hands than Argus' eyes,
 I'll sing thine obsequies with trumpet sounds,
 And write thine epitaph in blood and wounds.

URNAIGH MHONTROSE AN OIGHCHE ROIMH A BHAS.*

(Translated extempore.)

AIR gach beannaig
 Cuireadh iad dhiom cnàimh,
 Mo chuislean sgaoileadh iad,
 'S gu 'm faodainn snàmh
 Do d' ionnsuidh-s', Chruthadair mhóir,
 'S an lochan rò-dhearg làn s',—
 'S mo cheann leth-bhruicht'
 Air bàrr àrd-stuib biodh sàit' ;
 Sgapadh iad mo luath
 'S an athar fhuar 'n a stùr,—
 Dhé ! bho 'n tha fhios agad
 Far bheil gach dadmunnn diùbh,
 Tha mi 'n làn-dòchus
 Gu 'n tiomsaich thu fòs m' àir,
 'S am measg mo shluaigh
 Gu 'n tog thu suas mi 'd chùirt.

---

* Let them bestow on every airt a limb,
 Then open all my veins, that I may swim
 To thee, my Maker, in that crimson lake,—
 Then place my par-boiled head upon a stake ;
 Scatter my ashes, strew them in the air,—
 Lord ! since thou knowest where all these atoms are,
 I'm hopeful thou'lt recover once my dust,
 Am confident thou'lt raise me with the just.

UIRGHIOLL MHONTROSE AIR BIALAOBH NA PARLAMAID.

(Translated extempore.)

'S ged dh' fhàgadh Dia mo chorp,
 'N an-mhèudachd chòrr,
 'S gu 'n gearrteadh 'n a mìle muillein
 Piosa, m' fheòil

As leth mo rìgheachd,
 Bhi 'g a dìon 's a' chòir,
 Gu 'm b'e mo mhiann
 Mo roinn am mhiribh beò,
 Air bàrr gach stiobail
 'S croisean cian na h-Eòrp ;
 Dh' aindeoin mì-rùin,
 'S fuil-ìotach dian gach gò,
 Théid m' anam prìseil
 Suas gun phian gu glòir.

AN CAIMBEALACH DUBH.

GE beag orts' an Caimbealach dubh,
 Gur toigh leams' an Caimbealach dubh
 Biodh e dubh, no geal, no gris-fhionn,
 Gràdh mo chridh-sa an Caimbealach dubh.
 Ge h-inisgeach air an t-seòrs' thu,
 Na 'm b' aithne dhòmhsa do phòr-sa,
 Chuirinn mòran sìos de 'n dò-bheairt,
 'N an dubh-dhlòintean fòtusach, tiugh.

Sùilean coirpte bh' ann an droch-chruth,
 A fhuair oilbheum do 'n fhear gheal-dhubh,
 De 'n drèam oirdheirc is foirmeile fuil,
 'S duilich tolg a chur 'n a chruaidh stuth.

'S tric le madaidh bhi ri dealann,
 'N oidhche-reòta ris a' ghealaich ;
 B' ionann sin a's éifeachd d' ealdhain
 Air cliù geal a' Chaimbealaich dhuibh.

'S cia mar fhuair thu dh' aodann, no 'ghnùis,
 Càineadh uasail, gun mhodh, gun tlus,
 Fhìor dhearc-luachrach chinnich á lus,
 Mu d' aoir bhacaich, tachdam thu, bhruic.

Sgiùrsaidh mi, gu 'm bi thu marbh, thu,
 Cha bhi ach mo theanga dh' arm riut,
 A rag mhèirlich bhradaich a' gharbhlaich,
 'S ioma garbh-mhart dh' fheann thu le
 d' chuire.

De 'n t-slol-chruithneachd chuireadh gu tuigh,
 Cha b' e 'n fhideag no 'n coirce-dubh ;
 Ach pòr prìseil 's ro sgaoilteach cur,
 Feadh gach rìgheachd air tìr 's air muir,
 Lom-làn brìghe bho bhàrr gu bhun,
 Fiach a rìst e mu 'n dìt thu luibh.

Gur h-iongadach leam, a dhuine,
 Mur robh meirein ort air tuineadh,
 Ciod mu 'n do bhuin thu do 'n urr' ud,
 Curaidh ullamh 's curaidseach fuil.

Drèam nan géur-lann gu réubadh cuirp,
 Cruaidh 'g a féuchainn air béulaobh trup ;
 'S math, 's is gléust' iad gu bualadh phluc,
 'N àm *ratreuta* éigheach le stuirt.

Cha bhreac bréun-lòin idir Caillein,
 Ach de fhìon-fhuil àird Mhic-Caillein ;
 Teaghlach ùiseil Iarla Bhealaich,
 'S buadhach caithream ri uchd an truid.

'S cìnnteach, 'thiota, gheobh thu do mhort,
 Mu d' aoir chiotaich, mhiosguinich, churt',
 Ged a dh' fhidreadh gu 'n robh ort stuirt,
 Bidh a' bhiodag a' ridleadh do chuirp.

Claigeann gun eanchainn, gun mheadrach,
 Am faodadh na h-iolairéan neadadh ;
 Cia mar fhuair thu 'ghnùis, do sgìodar
 Ghluasad idir an ionad puirt ?

Eisg bhochd, chearbach, seargaidh mi tur,
 Do theanga chealgach, a chearbaire dhuibh,
 Rinn an t-searbhag gun chair' a muigh,
 Asad dh' earbainn cealgaireachd cruiddh.

Cha bhiorrachdaire ged bhiodh fearg air,
 Do 'n d' rinn thus', a dhuine, 'n t-searbhag,
 Ach òg foghainteach gun earr-ghloir,
 Làn de dh-fhearr-ghnìomh dhearbh e
 le 'ghuin.

Bha thu mì-mhodhail a' toirt dha guth,
 Cràg a' chobhair gu màgradh gruth,
 Leóbas odhar a ghlaimseadh subh
 An déis dha leaghadh, 's e ruith 'n a shruth.

Cha bu bheadagan gu sabaid,
 Ach fìor leòghann stòlda, staideil,
 Do 'n d' rinn thus' an t-òran prabach,
 Ach fìor ghaisgeach, 's am blàr 'g a chur.

Sparram cinnteach ort a' ghlas-ghuib,
 Losgadh peircill, corcadh, a's cuip,
 Air son ascaoin eel-aich do bhuis,
 B' fhèarr gu 'm bithinns' am fagus dhut.

Ged a bhiodh tu càineadh Ghàidheal,
 Anns gach siorramachd a dh' àirmhinn ;
 Seachainn muinntir Earraghàidheal,
 'S gun a' Cheòlraidh fàbharrach dhut.

'S mairg a dh' éireadh ri slol an Tuirc,
 Gaisreadh gléusta, nach éuradh cluith,
 Cha bu bhéus daibh bhi ris a' mhort,
 Ach cath tréun a's cothrom ri 'n uchd.

Ge beag ortsa mìle cuairt e,
 'S ioma sonn aigeannach, uallach,
 Eadar Asainn 's Cluaidh nan luath-long
 Is trom luaidh air Caimbealach dubh.

Sùil na sedibhge 's ro bheòchail cur,
 An ceann rò-bhinn nam bachlag dubh ;
 Cha b' i fròg-shùil rògair' a' chruidh,
 Fìor fhiamh feòdair orr' ann an sul.

'S geal a's dearg do leac a's d' aogasg
 Ged a thuirt iad peirceal caol riut ;
 Cha b' ionann a's sligeas gaoisneach,
 'S fiasg buis laoigh air, nach 'eil tiugh.

Ged a rachadh tu 's na spéuran,
 'G oirp' a' Chaimbealaich éisgeadh,
 Tuitidh tusa mar a' bhéisteag,
 'N ad ionad fhéin am buachar mairt.

Esan ag éirigh suas le sgairt,
 Thus', a bhréunain 'màgaran c-c ;
 Esan glé-ghlan, lom-làn de thlachd,
 Thus', a dhéistinn 's mùig ort air at,
 Mar bu bhéus do dhòbhran no 'chat.

Aodann gràineig', tàrr-aodann tuirc ;
 Com a' chnàimh-fhithich, 's nàdur na muic' ;
 Béul mhic-làmhaich, 's fàileadh a' bhruc ;
 Spàgan clàrach, sàiltean nan cusp.
     Casan curra, uchd a' ghiomaich,
     Sùilean, lionnach, sgamalach, fliuch ;
     De dh-òirlichean-aoiridh bhàrdail,
     Toimhisim bho d' bhathais gu d' shàil thu,
     'S feannam do leathar, a thràill, dhìot,
     Chionn thu chàineadh a' Chaimbealaich
     dhuibh.

Cha 'n fhear sgibidh thus' ach fìor ghluig ;
 'S beairt gun teagamh—bidh tu fo bhruid ;
 D' fhiasag failidh, d' fhalt, a's do ruisg ;
 Tuitidh d' fhiacalan 's falbhaidh do thuigs'.
     'S coltach nach b' aithne dhut mise,
     'N uair a bha mi 'n so gun fhios dhut ;
     Na 'm b' eòl cha ghlacadh tu 'mhisneach :
     Ròinne 'rìbeadh às an fhear dhubh.

Cnàmhaidh d' ìngnean, 's maise do chuirp ;
 Teirigidh d' ìnnsgin, seargaidh do chuid ;
 Dean cruaidh aithre chaoidh mu 'n laidh thu,
 Chionn thu chàineadh a' Chaimbealaich
 dhuibh.

RANNAN EADAR AM BARD AGUS AN T-AIREACH
MUILEACH.*

AM BARD.

CHA chreid mi 'm briathran g' a riribh,
Gur Leathannach fiamh na h-éisge ;
Ach an fhèil is fhèarr, 'n uair theid a
dholaidh,
Dùblaidh a boladh le 'bréinead.

AN T-AIREACH.

Cha deic fhad 's a tha mi 'g éisdeachd
Ris an éisg a tha 'g am chàineadh ;
Nach innsinn da pàirt de 'n fhìrinn,
Ged nach d' rugadh 'n am fhìor bhàrd mi ;
'Tha sùilean agam gu faicinn,
'S cluasan gu claisdeachd do Nàdur
A' faotainn teastannais nach b' fhiach ort,
Riabh bho 'n rugadh tu ad phàisde.

Gur tric thu gun bhiadh, gun aodach,
A' donnalaich air aodann chàirdean ;
Cha 'n ioghnadh iad a bhi sgìth dhiot,
Gur a tric thu sgribeadh pàirt' dhiubh ;
Cha 'n ioghnadh ged robh ort gorta,
'S nach ann 'g ad chosnadh a thà thu ;
'S iad ag guidhe bàis gun lochd dhut,
Mu 'n téid do chrochadh mu 'n mhèirle.
'S tric thu 'd shìneadh anns gach lodan,
Agus plodan fo do bhialan ;

---

* See Donald M'Leod's Collection, p. 245,

Bidh na cearcan ga do ghnobadh,
 'S iad ag gogail mu do chiaban ;
 Do cheann-ìochdair anns an r-tr—ch,
 Ri breith nan goigeinean tiachdaidh ;
 'S tu ad shìneadh ann am fodar,
 Gun ad ghlogail ach am blialam.

AM BARD.

'S tu gleann Mhàrtainn thar gach gleannan,
 'S tu gach cnoc thar bheannaibh àrda ;
 'S tu damh is miosa 's a' bhuaile,
 'S tu clach uachdair nighean a' chlàrsair.
 Cha deanar seobhag 'n a chlamhan,
 Cha deanar eala de 'n ròcas,
 Cha deanar faoileann de 'n fhitheach,
 Cha deanar pithean de thòmas ;
 Cha mhò nìtear spòran sìoda
 De fhìor-chluais na muice ;
 'S duilghe na sin filidh fìor-ghlic,
 Dheanamh de chli-fhear gun tuigse.

AN T-AIREACH.

'S ioma créutair th' anns an t-saoghal,
 Nach do smaoinich thu air fhathast ;
 Thar gach éisg 's tu 'n dallag mhùgach,
 'S tu bhiast-shiùbhlach, 's tu mac-làmhaich ;
 Gur tu 'm broc thar loin a bhréuntais
 Bhiodh a shròn 'n a chéir trì ràidhean ;
 A' mhial-chaorach do 'n ainm a' ghéur-lann
 'S olc an tréud a tha dhut càirdeach ;
 'S mur biodh gràin do chàirdean fhéin ort,
 Cha deanainnsa, bhéist, do chàineadh ;
 Gur tu 'n losgann, litheach, tàrr-ghlas,

'S tu màgan cealgach na dìge,
 Gur tu 'n t-snag a bhios ri cànan,
 A' snàgail 's a' màgail a' mhillich ;
 Gur tu 'n t-seilcheag litheach, tharr-ghlas,
 'S tu bratag sgrathail an fhàsaich ;
 'S gartan bho 'n duilleach a thàrrsainn
 Aon ni thàrras tu ad ingnean.
 Gu 'n d' rinn thu air d' athair dì-mheas,
 Dh' amhairc thu sìos air do mhàthair ;
 Bhrist thu 'n seanchus a tha sgrìbhte,
 An déigh a dhìonachadh 's na fàintean :
 Thug thu mionnan air a' Bhiobal,
 Nach b' fhèarr do shìnnair na Sàtan,
 'S bhrath thu iad air bheagan cùinnidh,
 Mar rinn Iùdas air ar Slànuighear ;
 A' bhliadhna sin thàinig am Prionnsa,
 Bu shiùbhlach thu feadh gach àite,
 Ad chlach-bhalg air feadh gach dùthcha,
 Ag iarraidh orr' tionndadh le Tèarlach,
 Ach, cho luath 's a thug e chùl riut,
 Thionndaidh an cù thar an nàdur ;
 'S cha bheairteas, ach sodal-cùirte,
 Chuir thu ghiùlan crois a' phàpa.

I took down the following version of the last twelve lines a few years ago from John Macdonald, Bohennie, Braelochaber, "already referred to :—

Thug thu mionnan air a' Bhiobul,
 Nach b' fhearr do shìnnair na Sàtan ;
 Cha b' e 'n creideamh ach am brosgul,
 Chuir a ghiùlan crois a' Phap thu.
 Bhliadhna sin thàinig am Prionnsa,
 Bu shiùbhlach thu anns gach àite :
 'N ad chlach-bhalg air feadh na dùthcha,
 'G iarraidh orra tionndadh le Tearlach.
 Cha b' fhad a dh' fhuirich thu 'n taobh sin—
 Thionndaidh an cu ri sheann-nadur :
 Thairg thu bhrath air bheagan cùinnidh,
 Mar rinn Iudas air ar Slanulghear.

AN AIRE.

Oran air aisling a bhruadair duin' uasal araid gu 'n robh tuille ri
tighin thairis air siorrachd Earraghaidheal, air son iad a dh' eirigh
le Rìgh Deorsa. Agus 's e 's ainm do 'n oran an Aire.

FOON.—“*Tuiteir Ile b' ainm do 'n fhear.*”

'N déigh dhomh tuiteam ann am chadal,
Chunnacas aisling chuir orm cùram :
Guth 'g am mhosgladh suas gu sgairteil,
Dol air theachdaireachd 'n uair dhùisginn.

'S ged a chaidh mi 'm shuain gu h-òrdail,
Mar bu chòir do 'n h-uile Crìostaidh,
Chunnacas bruadar de dh-ion bòcain,
Chuir air bhall-chrith m' fheòil a's m' fhiacalan.

Gur h-e am Brigadier Caimbeal,
A mharbhadh an aobhar Rìgh Séumas,
A shumain mis' an raoir am chadal,
Dol air theachdaireachd 'n uair dh' éirinní.

Dh' earb e rium esan a ruighinn—
Alastair* cridhe 'lean deònach
Ri *standard* sin Phrionns Tèarlach,
Dh' fhuilgeadh bàs as leth na còrach.

Fear Airdsighnis an t-àrmunn,
Tha mi 'g ràdh, a's cha neach eile,
'S ged shiùbhladh tu 'n Eòrp 's an Aisia,
Fhir tha 'm chlàisdinn chaoidh na ceil e.

---

* Alexander Campbell of Ardsighnis, second son of Archibald of Ballimore, of the family of Lochnell.

Dh' earail an guth labhairt ris-san,
 A chlisgeadh fios chur air saoraibh,
 Dheanadh gun fhàillinn deagh àrd-ramhach
 Romh 'n tuil ghàbhaidh bha gu taosgadh.

Is amhuil so a labhair mise,
 Gun ghnè chur ris, no thoirt bhuaithe ;
 Dh' earail mi air gu géur, sgairteil,
 Dol mu'n teachdaireachd ri luathair.

Agus amhuil so thuirt an guth :—

A Naoi Chaimbealaich an àigh,
 Dean àirce dhut fhéin a bhios pailt ;
 Sàbhail do theaghlach gu luath,
 Tha 'n tuil-ruadh a' teachd air 'h-ais.

Cha ruig i leas a bhi ro mhòr,
 'S na bitheadh i idir beag ;
 Ceithir chiad làmh-choille 's a dhà,
 'S biodh i cho làidir ri creig.

Saor bho theaghlach Loch-nan-Eala,
 'S càil eile de dh-fhearaibh còire ;
 Na leig duine steach 's an luing so,
 Ghabh ùnnsa dh' ionmhas Rìgh Deòrsa.

Paidhir de gach seòrsa 's fhèarr,
 As gach mèur a chinn bho d' stoc ;
 Thoir cuide-riut anns an àirce,
 Tha muir-bhàite ri teachd ort.

Na Gàidhil le 'm b' ainneamh bhi rìoghail,
 Cha 'n 'eil mì-thlachd againn riutha ;
 Ach sìbhse do 'm b' àbhaist bhi dileas,
 Thoill sibh cìs thoirt dhìbh, 's ur bruthadh.

K

Tog de d' mhobhsgaid, 's cuir ort sùrd,
 Air àirc ùr a dheanamh suas ;
 Thig an tuilbhéum so cho cas,
 'S a thig fras á Faoilleach fuar.

Tha Dìoghaltas le guth àrd,
 Mar bha fuil Abeil 's an spéur,
 Ag ùrnaigh, 's ag iolach gu h-àrd,
 Gort a's plàigh theachd air gach cré.—

Air gach cré a dhearg a làmh
 Anns na rinneadh òirn a bhruid,
 De chreachadh, de losgadh, 's de dh'
     fhoirgneadh,
 'S cha chall leinn marbhadh ach mort.

Thig so cho bras ri béum-sléibhe,
 Sgrothaidh e leis gach nì thachras ;
 Gach neach a tha gu 'smior 'n a Réubal,
 Lomaidh e géur bho na clachan.

Bàrcaidh an tuil 'n uair nach saoil thu,
 'N ma dh' fhaodte gur h-ann an diugh ;
 Tàrr leat do dhilsean 's gach caraid,
 'S Bàrr-na-carra¹ fàg am muigh.

Na tugadh dì-chuimhn' no mobhsgaid,
 Ort Loudon² fhàgail an dearmad ;
 'S fear eile nì mach am paidhre,
 Ge bu thràoitheir gheobh e tearmunn.

---

¹ Barnacarry, situated in the parish of Kilmore.

² John, fourth Earl of Loudon.

Thoir dhachaidh Dùghall a's Iain,
 'S gach fear tha dligheach dhut teasraig ;
 'S de gach teaghlach eile càraid,
 Gu modh-siòlaich fhàgail beitir.

Na toir neach air bòrd do d' leistir,
 Ach paidhir de fhleasgaichean calma ;
 Na leig gnè ianlaith a steach ort,
 Ach gu teachdaireachd dà chaluman.

Ceangail cù, a's cat, a's clach-mhuilinn,
 Mu mhuineal burraile Mhic-Nìbhein ;
 Tilg sìos e le neart cudruim,
 An craos sluganach na dìleann ;

Air neo, ma 's e do thoil fhéin e,
 Cùm e agad gu féum fithich ;
 'S biodh e cuide-ris a' chaluman,
 Gu 'n cuirt' air falbh iad 'n an dithis.

Cùm ri Sir Dunnachadh¹ an *cabin*,
 'S buin gu còir ri Ionar-atha ;
 'S bho 'n bhios tu pailt de dhibh Fhrangaich,
 Cùm gun taing riu casg am pathaidh.

Ma thàrras tu fear Choire-Chunna,
 Na fàg fo chunnart nan tonn e ;
 Thoir air bòrd a steach an duin' ud,
 'S buin ris urramach, neo-lombais.

Ma dh' fhairgheas tu Caiptin Dunnachadh,²
 Am measg an tromlaich a' tighinn,
 'G ad atach ag iarraidh bùird ort,
 Cuidhl' le sùrd a steach ad chridh' e

---

¹ Sir Duncan Campbell of Lochnell died 20th March 1785.

² Captain Duncan Campbell of Inveraw died in 1758 of wounds received at Ticonderoga.

Gach aon duin' eile de 'n teaghlach,
 Na bi meagh-bhlà riu ad chridhe ;
 Thoir dhaibh teine, leaba, 's fàrdoch,
 Deoch, a's fàilte, 's mòran bidhidh.

Tha 'n saighdear agus an Crìostaidh,
 An aon phearsa ghrinn a' Chaipin ;¹
 'S de phongan rìoghail cho luchdmhor,
 'S chaoidh gu 'n tuit e air a thapadh.

Tha e cho mòdhar ri maighdinn,
 Sibhealta, caoimhneil, gun ghaiseadh ;
 Gun chaise, gun bhraise, gun straighlich,
 Làn de goinn ri uchd na gaisge.

Tha e dìreach, rìoghail, rùnach,
 Tha e fiùghantach gun strògh ann ;
 Tha e cuimseach, glic 'n a ghiùlan,
 Flathail, cùirteil, gun ghnè mòrchuis.

Tha e mèineach, iochdmhor, bàigheil,
 Tròcaireach càirdeach làn ath-truais ;
 Guineach ri naimhdean 's na blàraibh,
 Gus an tàrradh e fo smachd iad :

An sin thaisbeineadh e tròcair,
 Do bhochdan fògarrach gach àite ;
 Cha chuireadh e 'n gnìomh an t-òrdugh,
 Bha bho 'n Fheòladair 'n a *phatent*.

Beannachd nochd a's bhochd sin Mhùideart,
 Beannachd gach dùthcha ad chuideachd ;
 A bhrìgh nach do chuir thu le dòlas,
 Sean no òg dhiubh chum na h-uidil'.

---

¹ Capt. Duncan Campbell, afterwards of the City-Guard, Edinburgh.

Uime sin, Alastair ghaolaich,
 Gabh an caomhanach so 'd àrd-ramhaich ;
 'S gach aon duin' eile de a dhaoine,
 Fiach dhaibh aoighealachd a's cairdeas.

An t-éitein glan, fìrinneach, brìgheil,
 Gun mhol, gun ghiamh, gun rùsg càtha ;
 Claidhean cho cruaidh, sgaiteach, rìoghail,
 'S a thàirnteadh gu gnìomh le Teàrlach.

Cha 'n fhéum iad leigheas no urchasg,
 No 'n cur am purgadair sàile ;
 Cho saor bho choire nan traoiteir
 'S ged bheirt' iad an raoir bho 'm màthair.

Tighearna-nan-àrd,¹ ma thachras
 E riut, 's e 'g aslachadh dìdinn ;
 Tha e de 'n t-seòrsa gun truailleadh,
 Nach robh fuar do 'n Teaghlach Rìoghail.

Thoir dhàsan ionad cho taitneach,
 'S a bhios agad anns an àirce ;
 Biadh a's aodach, 's mòran dibhe—
 Giollaichd gu h-inich do chàirdean.

Sgibinnis,² ged robh 'g ad fhaighneachd,
 Rì griosad caoimhneis 's e gal riut ;
 Tearmann no iochd cha do thoill e,
 Na bi 'm foill da, thoir dha salunn.

Ceangail bolla-lìn mu mheadhon,
 Bheir pian da 's dligheach dh'a choire ;
 'S 'n uair bhios e de phlubraich curraidh
 Slaod leat gu h-ullamh a stigh e.

¹ Donald Campbell of Airds. ² Colin Campbell of Skipness died at Ardfin, Jura, 11th April 1756.

Cùm a mach fear Chnoc-buidhe,¹
 'S guidhim ort na leig a bhàthadh ;
 Ceangail gu daingeann ris *buoy*,
 Bheir snàmh dha 'n uidheam a' chrà-gheoidh.

'S 'n uair a nighear às anblas Deòrsach,
 'S an fhairg' air a leòn 's air a mheatadh ;
 Spìon a steach e, 's thoir dha *cordial*,
 A bheir beò e 'n déis a shliobraich.

Bidh tigh-Chaladair an dòchas,
 Gu 'n leig thu air bòrd gu léir iad ;
 Bho 'n tha 'n cogais teann 'g an sgròbadh,
 Nach e Deòrs' an rìgh, ach Séumas.

Ach coinseanichim thu le h-òrdugh,
 An rìgh mhòir do 'n còir dhut géilleadh ;
 Tilg a mach iad uil' air fleòdradh,
 'S àrcan mòr fo chòrr an sgéithe.

Biodh sin mar phurgadair aca,
 Gu 'n glanadh, 's gu 'n cartadh bho 'n òtrach ;
 An sin, 'n uair sgùrar iad bho 'm peacadh,
 Thoir gu caomh a steach air bòrd iad.

Southall,² fear-ainneart nam bantrach,
 Nan dìleachdan fann 's nan deòraidh,
 Iobair suas air altair *Neptun*,
 Air son a chreachan 's a dhòibheairt.

An Dònnullach Ileach, an *rascal*,
 An glagaire fada, bòsdail ;
 Thoir urchair dha chum an aigein,
 Gu leaba-chadail nan sòrnan.

---

¹ Knockbuy, Lochfineside.   ² Duncan Campbell of Southall.

Mac Dheòrs' òig, ged thuit e 'm peacadh,
 Le ìmpidh pràsgain 's le gòraich ;
 Leig plumadh dha chum an aigeir,
 'S thoir gu grad a steach le d' ròp e.

Spàrr Aisginnis¹ ann an tuba,
 'S fàg e fo luidreadh an anfhaidh ;
 Biodh e 'measg nan tonn air uideal,
 Gus an caill e chuid de 'n aintheas.

Glac air làimh Iain bàn na Coinnil,
 Mo dhìlsein coinnealach, gràdhach ;
 Thoir dha biadh, a's deoch, a's coinìul,
 Bóla 's gloine 's a' *chabìn*.

Richardson, grad-thilg thar stoc e,
 'S tric a thog dhuinn tosta Thèarlaich ;
 Ach, bho 'n shleamhnaich è 'n a chreideamh,
 Ascaoin-eaglais air a' mhèirleach.

Ma thig a' bhan-bhàrd ad lìonaibh,
 Osdag mhi-nàrach an Obain ;
 Ceangail acair rith' de bhrandaiddh,
 Gu bhi toirt dhrama do na rònaibh.

Ach ma chinneas i 'n a Iònah,
 'S a slugadh beò le muic-mhara ;
 Gu 'm meal i a cairtealan feòlain,
 Ach a sgeith air còrsa Chanaidh.

---

¹ The Campbells of Asknish are sometimes called Macivers, and also Clan-Glaary. They are descended from Iver, son of Duncan Lord of Lochawe. A branch of this family settled in Braelochaber, and are known there by the name of Clann a' Ghlasraich. From time immemorial, they were Leine-chrios Mhic-Mhic-Baonuill.

Cuir aghastair ri fear-Chruachain,¹
 'S le lunnaid cuir buarach mu 'chasan ;
 Leig fotha sìos gu dha chluais e,
 Gu glanadh an truaghain pleacaich.

Ge toigh leam Cailein Ghlinn-Iubhair,²
 B' fheàrr leam gu 'm b' iubhar 's nach b'
     fheàrna ;
 Bho 'n a thréig e nàdur a mhuinntreach,
 'S gann a dh' fhaodar cuim thoirt dhàsan.

Cuir baoiseid de dh-ionmhas Rìgh Deòrsa,
 De smior an òir mu 'theis-meadhoin ;
 'S lobair e '*Neptun*, ge searbh e,
 Mur grad-ainmich e 'n rìgh dligheach.

Ach ma dh' aidicheas e pheacadh,—
 Bhi cur às d' a rìgh 's d' a dhùthaich,
 Cuir ball h-uige mach mar theachdair',
 Spìon a steach air bàrr an t-sùigh e.

Ionar-Easragain,³ am fleasgach,
 Bha e leisg air dad de thrioblaid ;
 Thoir dhàsan tumadh le beadradh,
 'S a chaoidh, na toir cead a ribeadh.

Eadarlinn,⁴ na cùm ris *pàrladh*,
 Biodh snàmh aige, no na bitheadh ;
 Up a mach gu grad le d' làimh e,
 Thoir dha ànradh 's bàthadh rìghinn.—

---

¹ Capt. Dougald Campbell of Cruachan.

² Colin Campbell of Glenure, killed in the Wood of Lettermore, Appin, 14th May 1752. He was factor on the forfeited estates of Ardsheil, Mamore, and Callart. See his elegy by Duncan Bàn.

³ Colin Campbell of Edderlin.

⁴ Colin Campbell of Inveresragan, Ardchattan.

Ach ma léughas tu aithre neo-chealgach,
 Gun dearmad 'n a ghnùis a' soillseadh ;
 Thoir dha teasraiginn a's tearmun, n,
 Ged nach e gu dearbh a thoill e.

Mac a' phrobhaist Dunnachadh an daormunn,
 Tilg a mach an craos na mar' e ;
 Na toir dha cothrom no baoghal,
 A theasraigeas do 'n daoidh-fhear 'anam.

Breab amach an tràilleach Melvin,
 Mar gu 'm pachdteadh cù gu siteg ;
 Na leig ròp no ball 'n a charaibh
 Air 'm bi dula, sgar, no sgitig.

Lachann dubh Bhaile-Ghrogain,¹
 'N do chinn làn crogain de phuinnsein ;
 Gun *phàrladh*, iomain gu stoc e,
 'S tilg 's a' bhàrr-rochd e le tuimhseadh.

Bho 'n chaill e càirdeas gach tìre,
 'S gach Crìostaidh rìoghail air thalamh ;
 Na toir fairge ghlas a's tìr dheth—
 Dean iòbradh do rìgh na mara.

Gu 'm bu luaithid a ruigeas e 'n grinneal,
 Ceangail clach-mhuilinn mu 'sgòrnan,
 Cù, cat, nathair, agus sionnach,
 Gu comunn a chumail gu pòit ris.

---

1 Balligrogan, Southwest of Kintyre.

Caiptein Donnachadh Mac-a-Bhiocair,
 Na fàg am measg nam bàrr-rochd e ;
 Tum gu ciùin gu àit a' chrìos e,
 'S thoir a chlisge steach air sgròig e.

Achamhuilinn,¹ tilg 's an fheamainn,
 Gu deanamh do *Neptun kelpa* ;
 'S mur sluig e na gheobh 'n t-sàile,
 Sìor chùim ris an dàl-fhear *kelty*.

Mar sin agus Noble gocach,
 Am poca-croite bhios aig Iùdas ;
 Ge toigh le d' chàirdean a' phlàigh ud,
 Leig fo shàil' e le sàr sgiùrsadh.

Ma chi thu 'n rìoghalach dìomhair,
 'S e fuireach gu cian an uachdar ;
 Ma sgairteas e Dia 's Rìgh Séumas,
 Spìon le téumadh steach air ghruaig e.

Leigim fo bhinn do mhòr-thròcair,
 Gach cré tha beò ann ad dhùthaich ;
 Ach, cuimhnich, fàg 's a' chomunn rònach,
 Gach Réubal Deòrsach nach tionndaidh.

Gabh-sa mu thimchioll do ghnothaich,
 Gun mhoille, gun choimhearsp, gun fhàillinn ;
 'S mar a dh' àithn am Brigadier,
 Air chionn na dìle dean àirce.

Gheobh thu cùirt a's mòran cliùtha,
 'S bidh tu buidheach air a dheireadh ;
 Faigh iarann, tèarr, a's buill bho Ghallaobh,
 'S dean àirc de dharach Loch-Seile.

---

¹ Achmillin, near Drimnin.

Clann-Chamrain agus Clann-Fhionghain,
Olaidh gu h-ionmhuinn a mharbh-dheoch ;
Bhrath e na cinn-fheadhna thlachdmhor,
Nach bu tais ri uchd nan garbh-chath.

'S cinn-teach bidh a bhràthair Iùdas,
Gu h-ùiseil an uchd Abraim,
Ma tha dòchus aig an sgiùrsair,
Anns a' chùirt ud a bhi sàbhailt.

Tighearna na h—tt—ch,¹ b' olc e,
Cha robh ann ach poca puinnsein ;
Thoir burgaid shaoibhir dha de 'n t-sàile,
A's sgob gun dàil a steach ad luing e.

Dunnachadh buidhe Mac-an-Aba,
Bha e lag-chùiseach 'n a chàirdeas ;
'S mur a bitheadh dhuinne beagan,
Cha bu leisg leinn thu 'g a bhàthadh.—

Ach, de thoradh an t-seòrsa de 'm beil e,
'S gu 'n ionnsaicht' eilein na b' fheàrr dha ;
Thoir de 'n uisge shailte 'ledir dha,
'S tarrainn beò a steach do 'n àire e.

Achachrosain,² chionn a chrostachd,
Ceangail air sgroig ris an luing e ;
'S 'n uair bhios e réicil 's ag osnaich,
Slaod a steach am poca puinnsein.

Ach mur sguir e 'n sin de 'chrostachd,
'S mur a h-òl e tosta Thèarlaich ;
Spàrr gu daingeann ann am poc e,
'S tilg a mach thar stoc am mèirleach.

---

¹ John Campbell of Otter, died 27th September 1763.

² Captain Dougald Campbell of Achachrossan, see p. 66.

DIOMOLADH CHABAIR-FEIDH.

FONN.—“*Cabar-Feidh.*”

Gu 'm beil mi air mo bhódhradh,
 Le tóghnadh na h-ealdhainich;
 Bhi falbh air feadh an t-saoghail,
 Mar ghaoith chruaidh 's i sgalanta;
 Ged dh' éireadh Iarla Shìphort,
 'S gach nì mar a ghealladh leis,
 Tha fine anns an rìgheachd
 A bheireadh cìs a dh-aindeoin d' e.
 Cha 'n éireadh leat fir Mhùideart,
 'S cha b' fhiù leo bhi 'n ceangal riut;
 Gur mòr tha 'bhrìgh do bheòil-sa
 'N a chòmhradh ro leamhanach;
 Ach c' àit' an d' fhuair thu dh' aodann,
 Ged dh' aontaich do theanga leat,
 Na chruinnicheadh am pòr ud,
 Sàr bhòcain 'n uair chreanaicht' iad.

Cha 'n éireadh leat fir Shléite,
 'S na 'n éireadh b' e 'm breamas e;
 Le 'n aigne uasail, uaibhrich,
 Gu tuaireap 'n uair chreanaicht' iad;
 Le 'n òigridh sgairteil, ghruamaich,
 Cho luath ris an dealanach;
 Gu 'n sgoilteach iad triath Shìphort,
 An latha strith no fionnachais.
 Cha 'n fhaod mi sheachnadh 's an dol seachad,
 Gun a ghlacadh farasda;
 Càil a' Mharcuis air sgàth facail,
 A's lagh ceart 'n a mhearachd leis,

Ag coimeas Shìphort ri neart rìgheachd,
 Ann an gnìomh no 'm fearachas ;
 Le 'r leanmhuinn bhuig gun eòlas,
 A's mòran d' i ro aineolach.

Ach ar leam fhein gur gòrach,
 A dh' fhògradh Mac-Cailein leibh ;
 'S gur sgéul e chaidh bho chòmhstrith,
 Gur còspunn air aineol e.
 Le chinneadh lìonmhor, làidir,
 'S iad dhàsan cho carantach ;
 Na 'm faiceadh sibh air blàr iad,
 Bu nàr dhuibh comh-tharrainn riu.
 Ach c'ait' an cualas riabh ur cruadal,
 Ged thà sibh 'n ur sluagh iomadaidh ?
 Le 'r feachd tuathach 's iad neo-bhuadhor,
 'S gainne cruas no giorrag leo ;
 Ged tha sibh làidir, lìonmhor, làsdail,
 'S sibh gu sàsta, cilleineach ;
 'N taobh muigh de 'n bhrataich Shàilich,
 Gu'n d' fhàg sibh air Sliabh-'n-t-Siorra i.

Gun tigh'n air fine sònraicht',
 Tha ioma seòrsa bharrachd orr',
 Thall 's a bhos 's an rìgheachd,
 Leis nach b' fhiù dol 'n coimeas riu ;
 Tha tighearnan an taobh so,
 Gu 'm faodainn dol am barantas,
 A nochdadh ribh an aodainn,
 Ged tha sibh daoineach, fearannach.
 Tha iad gu meargant, leargaidh, feargach,
 Dàna, gu garbh, guinideach ;
 Ri uchd naimhdean 'n àm *advance*,
 Ceannsgalach, cruaidh, curanta ;

Iad mar dheann-dubh, làidir, neimhneach,
 Sùntach an càs fuileachais ;
 Mar thorann eas le beanntan,
 Gu 'n cluinnteadh foirm an gunnaichean.

Ach cuiridh mis' thu 'n cuimhne,
 A's cluinn mi le foighidinn,
 Na chuireadh tu 's an tuimhnich,
 Ge bruidhneach ro labhar thu ;
 An cual thu làth' Allt-Eire,
 Bu chéiteil cinneadh d' athar ann,
 Gu 'n d' fhuair sibh ann ur déuchainn,
 Bho 'n drèam nach éuradh fhathast sibh.
 Ghabh sibh maoim an àird' an t-sléibhe,
 Bac-an-fhéidh, cha ghabhadh sibh ;
 Air bheag féum an càs Rìgh Tèarlach,
 Lom-lan oillt' a's gealtair eachd ;
 Ghuil na spéuran, sgeith na réultan,
 'G éigheach ribh bhi athaiseach ;
 'S ann theab sibh ruith do 'n Eiphit,
 Na 'm bu talamh-réidh bu rathad duibh.

Ach léugh thus' eachdraidh Mhontròse,
 Ma shaoil gur bòsd a th' agamsa
 A's cinnidh tu 'n sin na's eòlaich'
 Air seòladh a' bhatailte :
 Mu 'n d' thàinig Morair Gòrdon,
 No duine, 'chòir na sabaide,
 'S ann thug sibh slinnein còmhluath —
 'S cha mhòr chaidh beò dhachaidh dhìbh !
 "Theich iad uile, cha d' rinn fuireach,
 An treas duine bh' acasan ;"
 Mar fhear do 'n éirich, le trom-chréuchdan,
 Dol fo ghléus na sabaide ;

As an déigh air feadh an t-sléibhe,
 'S càch 'n an déigh 'n am baidealaich,—
 'S ann thug iad dhibh buaidh-làrach,
 'S rinn iad àobhar-magaidh dhibh.

Bha Frisealaich 'g ur còmhnaidh,
 A's ioma seòrs' a bharrachd orr';
 Bha Ionar-Nis glé dhòmhail,
 Le mòr-shluagh a' *ghearrasdain*,
 Ach 's aon cheithir chiad 'n an ònar,
 A bha fo òrdugh Alastair,*
 Thug bristeadh às ur mòr-shluagh,
 'S bha ioma spóltadh salach ann.
 Ma ghlac thu 'n cuidseal, 's féumail dutsa,
 Bhi gu purpail ceannardach ;
 'S ma's fear *steids* thu 's f'heairrde' thu éideadh,
 'S ioma spéic a bheanas dut ;
 Bho 'n 's pailt' éucoir leat na réusan,
 Tha do chréuchdan salach dheth ;
 Tha chùis ud air a còmhach,
 Bho'n 's e 'm bòsd a chanadh leat.

Seinnear piob dhuinn, 's lionar pìos duinn,
 'S cuireamaid sìos gu tartarrach,
 Air òl fion an ainm an tì ud,
 Dh'òrduich prìs nam brataichean ;
 Cha dean prìob a chur gu h-ìre,
 An tosta rìoghail againne ;
 Ach togamaid le foirm i,
 Le stoirm a's le beachdalachd.
 A shìol nan Colla tréubhach,
 Le 'n éigteadh na baitealan ;

---

* Alastair mac Cholla Chiotaich.

Bho 'n thàrladh dhuinn bhi 's *tavern*,
 Gun bhàirlinn, gun teachdaireachd ;
 Gu 'n òlmaid gu h-òrdail,
 Gu mòrchuiseadh, smealparra,
 Deoch-slàinte 'n leòghainn loinnich,
 Nach maoimeadh romh 'n t-snappaireachd.

Deoch-slàint' an leòghainn thréin, chalm',
 A's éugsamhuil spraiçalachd ;
 Na 'n tigeadh do chinn-fheadhna,
 Bu mheadhrach ur brataichean ;
 Cha b' fhiamhach sibh 'n ur campa,
 Measg Ghall feadh nam machraichean ;
 'S cha bu chabar stàngach,
 Gun taing bheireadh snasadh oirbh.
 Tha iad gu h-oirdheirc, géurbharr, corr-shleagh,
 Teinntidh for-dhearg lasarach ;
 'S iad mar stoirm air mhire-chonfhaidh,
 'S lainn 'n an dòrn gu spealtaireachd ;
 Le 'n geur-chalg a' sracadh bhalg
 Gearradh cheann a's chorpanna.
 Cha bu Chabar-féidh nan gleann,
 A' ruith 'n a dheann bu choltach riu.

'S e 'n leòghann rìgh nan ainbhith,
 Air ainmealachd a's urrantachd ;
 Air churantachd 's air chruadal,
 Air uaisle 's air urramachd ;
 Air dhuinealachd, 's air ghairgead,
 'N àm féuma, ro fhuileachdach.
 Gu cùmpach, neartmhor, fuscailt,
 Gu luath-chréuchdach, fulangach.

'S math do shuaicheantas 's a' bhrataich,
 Dosgach, casgach, cumasgach ;
 Gu'n éireadh sgairtealachd 's gach neach,
 Ri faicinn ceart do chularan ;
 'N uair a dhearcadh tu glé cheart,
 'S a bhiodh tu 'd bheachd gu furachail,
 Gu'n dùisgeadh braise, gun bhonn tais'
 Le barrachd spraic' 's a h-uile fear.
 'S tur fallain gath an leoghainn,
 Ri sròl a' chroinn bhaidealaich.
 Bu mhèarsail, stàtail, òrdail e
 'N dòrn an laoich aigeannaich ;
 Air itealaich gu cruadal,
 Dearg ruadh mar bhàrr lasarach,
 Gu 'n cuireadh stoirm le sgeimhle,
 Siubhal-sìth fo 'r casan-se.

Gach neach sunntach sios do 'n iorghaill
 Le 'n cuilbheirean acfhuinneach ;
 Fead na luaidhe, sgread nam faobhar,
 Sùrd neo-chaomh air sracaireachd ;
 Bidh lannan dùbh-ghorm dol gu 'n dùlan,
 Gearradh smùis a's aisnichean ;
 Bidh fann-ghal truagh air feadh na h-àrfhaich,
 'S gearan cràiteach, acaineach.
 Bidh gaorr a's eanchainn ann 'n an sgiodar,
 Le gliogartaich dhagaichean
 Cinn 'g am pronnadh, cuirp 'g an tolladh,
 Lainn ri ciogladh aisnichean ;
 Picean géura 'g am bualadh,
 Ri tarrainn suas gu speacharra,
 Leis an aitim bhiodh 's an fhuathas,
 'S riabh nach d' fhuaras ceacharra.

Na fir chomasach 'n an sonna,
 Le frois a' tolladh phearsanna,
 Dh' fhàs gu somalt air a' choinnimh,
 Am bi sonnadh chlaigeanna ;
 Sheinnteadh ponga air chlàir loma,
 'S pìob a' pronnadh chaismeachdan ;
 Gu 'n cuirteadh anail anns na mairbh,
 A' dol gu foir-ghléus gaisgealachd.
 Tharrainn thu le d' bhòilich,
 Clann-Dònaill an coimeas riut ;
 Ma 's fear thu bhios ri òran,
 Bi eòlach mu 'n can thu e ;
 'N am faiceadh tu Didònuich
 Am pòr ud 'n uair tharrainn iad ;
 Cha 'n aithnicht' duine beò dhiubh,
 Seach leòghainn a's nathraichean.

An tùs an latha, bualadh catha,
 'G an crathadh gu rucasach ;
 Le tréun-lamhan, 's le géur-chlaidhean,
 Gearradh cheann a's chuisleannan ;
 Rìgh ! b' ait an aighir bhi 'g an amharc,
 Gach saoidh 's gach flath a' tuiteam dhiubh ;
 'S gach tréun-laoch co-bhras gu féum dhiubh,
 'S gun Cheann-an-fhéidh 'g an cuideachadh.
 Ach mu dhéighinn Ceann-an-fhéidh,
 Ghèarr e léum, 's cha b' fhuilear dha ;
 'S ioma mìolchu bh' air a dhéigh,
 Le 'n ruith thréin 's le 'n gunnaireachd ;
 Ach, theich esan so ro ghléusta,
 Mar bu bhéus a h-uil' uair dha ;
 Cha robh de thrupairean an Alba
 Bheireadh calg no fionnadh às.

Meirghe a' Chabair thàrr i ás,
 Gu 'n d' thug i mach 'n a buidealaich ;
 Cha d' rinn i stad gus 'n d' ràin' i Peairt,
 Ruith gu bras an uidil ud ;
 Spàrr an *t-ensign* i 'n a achlais
 Mar gu 'm paisgteadh cuigeal leis ;
 Cha robh bean Lot 'n am measg gu léir—
 Sùil 'n an déigh cha tugadh iad.
 Gu 'n bhodhair thu mo chluasan,
 Tha d' fhuaim ann mar dhrumaichean ;
 Bho 'n thog thu do cheann cràcach,
 Na 's àirde na bhuineadh dhut ;
 A' sméarsadh Earraghàidheal,
 'Sa Thorc-nimh' ri sgàth chularan ;
 Gu 'n sgoilteadh Ceann-an-fhéidh leis,
 'G a réubadh 'n a churagan.

Gu 'm beil mi air mo ghéisgeadh,
 Le réicil 'n daimh Charrannaich,
 Gun fhios nach ann 's a' bhùireadh,
 Air thùs thig do mhearan ort ;
 Ma theannas tu ri bùirich,
 Ri ùinich, no langanaich ;
 Rinn Dia dhìot créutair fiadhaich,
 Ro fhiamhach gu carachadh.
 Ach 's beag bu chòir do fhear do chàil,
 Bhi labhairt an càs batailte ;
 Ged nach faiceadh tu do nàmhaid,
 Ach air fàir', gu'n *starta* tu ;
 'S ann thug ur càileachd anns a' chàs ud,
 Bàrr air geàrr nam machraichean ;
 Gu 'm fóghnadh aon lasag fhùdair
 Chur sgeimhle dlùth fo 'r casan-se.

Dùin do bhilean, 's gun thu 'd fhillidh,
 Tog de d' learan spaglainneach ;
 Phocain ghiorraich, thoir ort tilleadh,
 Tha 'n Torc-nimhe bagradh ort ;
 Tha saod-millidh air do chinneadh,
 Mu 'n fhine ud a thachair riut ;
 Gur maireg bheir cuilgein às a spiolainn,
 'N àm bhi sireadh sabaide.
 Ach 's olc a bhagair thu cho gòrach,
 Air an leòghann againne ;
 Créutair aigeannach tha sònraicht'
 Ri uchd-gleòis 'n uair thachradh e ;
 Lean buaidh-làrach anns gach càs leis,
 Mar b' àbhaist 's bu chleachdadh leis ;
 Gu 'm maoimeadh féidh na h-Alba,
 Romh 'charbad na 'n casteadh air.

'S tric a theich romh d' dhéudaich,
 Na créutairean bu *churaidsich* ;
 Am pòr bu ghann do shealgairean,
 A shealg anns na mullaichean ;
 'S ann latha *Sheriffmuir*,
 A sgiùrs thu na h-urad diubh ;
 'S gu 'n 'thàrr a steach do Shruibhla
 Am fuighleach a dh' fhuirich dhiubh.
 Na 'm faiceadh sibh 'n damh-Sàileach,
 Le bhàrr àrd 's le ghliogadan ;
 An còmhlan glas fo 'n armaibh,
 Fir chearbach nach misneachail ;
 Cha shaoileadh fear ri shealltainn,
 Gu 'n robh foill no bristeadh ann ;
 'S ann thàrr e mach air às an rang,
 'S an ruaig gu teann ri easgaidean.

Ma ni sibh tathaich anns an rathad,
 Gheobh sibh caithream ghreadanach ;
 Le roinn 'n a deannaibh dol gu'r sgamhain,
 A' léum á maide feadanach ;
 Gheobh sibh doinionn bho Ghleann-Gairidh,
 Bho chaithrim na deas-làimhe ;
 'S bho theanchair 'n leòghainn bhéucaich,
 'S Cabar-féidh cha teasraig sibh.
 Bidh sibh fhathast mar is cathair,
 Ann an tathaich eaglaisean ;
 Le gair-chatha, 's le ceann-claidhimh,
 Cur gu Brathainn teicheadh oirbh ;
 Cruaidh 'g ur caitheamh, sios 'g ur sgathadh,
 Sìorradh lamhan 's easgaidean ;
 'S gur lìomhor pìob bhios 'g èigheach :
Ratréut air a' Chabar ud !

MOLADH AN LEOGHAINN.

FORM.—“*Cabar-féidh.*”

FAILT' an leòghainn chréuchdaich,
 Is éugsamhuil spracalachd !
 'Nuair dh' éireadh do chinn-fheadhna,
 Bu mheadhrach am brataichean ;
 'N uair chruinnicheadh gach dréam dhiubh,
 Gu ceannsgalach tartarrach,
 Bhiodh pronnadh agus calldach,
 Air naimhdean a thachradh riu ;
 Iad gu h-oirdheire air bhàrr còrr-ghleois,
 Teinteach, foir-dhearg, lasrachail.

'S àrd an stoirm air mhire-chonfhaidh,
 'S lainn 'n an dòrn ri spealtaireachd ;
 Le 'n géur chalg a' sracadh bhalg,
 Ag gearradh cheann a's chorpanna ;
 Cha shluagh gun chruaidh, gun cheannsal,
 Le 'n lann bheireadh fosadh orr'.

Dùisg, a leòghainn éuchdaich,
 'S dean éirigh gu farumach ;
 Air brat ball-dhearg, bréid-gheal,
 'S fraoch-sléibhe mar bharran air ;
 Tog suas do cheann gu h-éutrom,
 'S na spéuran gu caithriseach ;
 'S théid mi fhìn cho géur
 A's a dh' fhéudas mi 'd arrabhaig ;
 Togam suas do mholadh priseil,
 'S do cheann rioghail, farasda.
 Cha 'n 'eil ceann no corp 's an righeachd,
 An cruaidh-ghnìomh thug barrachd ort ;
 An ceann cruadalach, àrd, sgiamhach,
 Maiseach, fìor-dheas, arranta,
 'S tric thug sgairt ri uchd an fhuathais,
 Ri àm luchd d' fhuatha tarrainn riut.

Co b' urrainn tàir' no dìbhleachd,
 Gu dilinn a bharalachadh ?
 No shamhlaicheadh riut mì-chliu,
 A rìgh nan ceann barrasach ?
 A chréutair ghasda, rìomhaich,
 'S garg fìor-dheas do tharrainn-sa ;
 Air brat glan de 'n t-sìoda,
 Ri mìn-chrann caol, gallanach ;
 E ri plàpraich ri crann brataich,
 A' stalcadh chas gu h-eangarra ;

'S còmhlain ghasda làn de ghaisce,
 Teanal bras gu leanailt ris ;
 Fearg gu casgairt 'n an gnùis dhathte,
 Fraoch a's fras gu fearachas ;
 Bhiodh sgrios a's lannadh sìos
 Air luchd mì-rùin a bheanadh dhut.

Cha robh gorta-gleòis
 Air an t-seòrsa bho 'n ghineadh tu ;
 An drèam rathail, mhòrchuiseach,
 Chòmhragach, iomairteach ;
 Bu ghunnach, dagach, òr-sgiathach,
 Gòirseideach, nimheil iad ;
 Bu domhain, farsainn, créuchdach,
 Cneidh éuchdach am firionnach ;
 Iad gu sùrdail losgadh fùdair,
 Toit a's smùid bho lasraichean ;
 Na fir ùr-gheal, lùthmhor,
 A ghearradh smùis a's aisnichean ;
 Lannan dùbh-ghorm, géura, cùl-tiugh,
 'N glaic nam fiùran aigeannach ;
 A' sgoltadh chorp a sìos gu'n rùmpaill,
 Sùrd le sùinnt air sracaireachd.

'S foinnidh, fearail, làdir,
 Cuanta, dàicheil, cinneadail ;
 Sliochd nan Colla làmh-dhearg,
 'S iad làn de àrd spiorad,
 A's cho dian ri lasair chrà-dheirg,
 'S gaoth-Mhàirt ag cur spionnaidh innt' ;
 Gun mheang, gu mheirg, gun fhàillinn,
 'N ur càileachd ged shirteadh sibh ;

Na fir chogach, théid 's na trodan,
 Nach biodh romh lotan giorragach ;
 Nach iarr brosnadh ri àm casgraidh,
 A phronnadh chorp a's mhionaichean ;
 A' sgathadh cheann, a's làmh, a's chas diubh,
 Anns an toit le mire-chath ;
 Na fir bléura, thréun-fheardha,
 Ghéur-armach, fhineadail.

Cinneadh maiseach, tréubhach,
 Nan réidh-chuilibheir acfhuinneach ;
 Nach diùltadh dol air ghlèus,
 Ri àm féuma gu grad-mharbhadh ;
 Madaidh a's ùird ghléusta,
 Gu béumadh nan sradagan ;
 Ag conas dearg ri chéile,
 Cur éibhlean gu lasraichean ;
 Frasan dealanaich dearg pheileir,
 Teachd bho 'r teine tartarrach ;
 A' spadadh, a' pronnadh, a's a' leadairt
 Nan corp ceigeach, casagach ;
 Lannan dùbh-ghorm d'ol gu 'n dùlan,
 Gearradh smùis' a's aisnichean ;
 Aig na tréunaibh cruaidh-bhéumnach,
 'S luath 'bhualadh speachannan.

Clann-Dònaill tha mi 'g ràdhainn,
 An sàr chinneadh urramach ;
 A's tric a fhuair 's na blàraibh,
 Air nàmhaid buaidh-iomanach ;
 Iad feardha, tapaidh, dàna,
 Cho làn de nimh ghuinidich

Ri nathraichean an t-sléibhe,
 Le 'n géur-lannaibh fulangach ;
 Iad gu sitheach, gléusta, cas-luath,
 Rùnach, bas-luath, fulasgach ;
 Cruas na creige, luas na dreige,
 Chluinnteadh fead am builleannan ;
 Na fir dhàna, lùthnhor, nàrach,
 Fhoinnidh, làidir, urranta ;
 Cho garg ri tuil-mhaoim sléibhe,
 No faloisg ghéir nam monaidhnean.

A charraig dhaingeann, dhileant',
 Nach dìobar gun acarrachd ;
 Gluais suas gu spòrsail, rìoghail,
 Romh d' mhillidhean gaisgeanta ;
 'S iad mìre geal na cruadhach,
 Gun truailleadh, gun ghaiseadh iad ;
 'S bòcain a chur ruaig iad,
 Bheir buaidh le 'n sluagh bras-bhuilleach ;
 'S ioma fleasgach cùl-bhuidh, dòid-gheal,
 Is garbh dòrn a's slinneinean ;
 Dh 'éireas leat an tùs na còimhstrith,
 Ni còmhrag mhion-bhunailtach ;
 Iad gu bonn-mhall, bas-luath, cròdha,
 Sàitheach, stròiceach iomairteach ;
 A' dol sìos ann an àm téugbhail,
 A's leòghann-béic air mhìre ac'.

A leòghainn bhéucaich, ghruamaich,
 'M beil cruadal air tuineachadh ;
 Is tric a dhearbh an cruaidh chùis,
 'S na buan-ruagaibh cumasgach ;

An uair a spailpteadh suas thu,
 Le d' bhuaidh ri crann fulangach,
 Chìteadh confhadh ruaimleach,
 An gruaidhean a h-uile fir ;
 'S daingeann, seasmhach raing do fhleasgach,
 'N uair bhiodh deise tarrainn' orr',
 Cha toir eagal nàmhaid eag annt',
 'S iad mar chreig nach caraicheadh ;
 'S glan an preas iad, chaoidh cha teich iad,
 'S fiodh nach peasg de 'n darach iad,
 'S tric fhuair sibh air ur nàmhaid,
 'S na blàraibh buaidh chaithreamach.

Na 'n tigeadh ortsa fòirneart,
 Gu d' leòn, bho chrìch aineolaich ;
 Coigrich le rùn dò-bheairt,
 Gu d' chòir thoirt a dh-aindeoin diot ;
 'S ioma làn cheann-ileach,
 'S lainn liomhaidh 'm beairt dhainginn ann,
 A thàirneadh suas ri d' shìoda,
 De d' fhìor fhuil, gu d' anacladh ;
 Fuirbidhean comasach nach cromadh,
 Romh fhrois tholladh phearsanna ;
 Nach biodh somalt dol air cholluinn,
 'N àm bhi sonnadh chlaigeannan ;
 Crùnluath lomarra 'g a phronnadh,
 Air pìob lonnaich, thartarraich ;
 A chuireadh anam anns na mairbh.
 A dhol gu fear-ghléus gaisge leo.

Stoc Chlann-Dònaill dh' éireadh,
 Le 'n géugaibh 's le 'm meanganan ;
 B' i sid a' choille chéutach,
 A b' éugsamhail 's bu cheannardaich,

'N uair thàirneadh iad ri chéile,
 Gach tréubh dhiubh gu fearachail ;
 'S mairg a spioladh féusag
 An *Leo g'* a ghreannachadh ;
 Bhiodh cinna's dùirn 'g an sgathadh dhiubhsan
 Ann an dùiseal lannaireachd ;
 Fuil ri féur-imeachd 's ri srùladh,
 Feadh nan lùb 's nan camhanan ;
 Bhiodh lannan lotach, dùbh-ghorm,
 Cur smùidrich de cheannaibh Ghall ;
 A's caoidhrean cruaidh a's rànaich,
 'S an àrfhaich gu gearanach.

C' aite 'm beil 's an rìgheachd,
 Am fear-ghnìomh thug barrachd oirbh ?
 No bhrosnaicheadh chum strith sibh,
 A mhilidhean bearraideach ?
 Na tuirean sgairteil, prìseil,
 De 'n fhìor chruaidh nach fannaicheadh ;
 Do 'm b' àbhaist a bhi dileas,
 'S nach dìobradh na ghealladh iad ;
 Gadhair-chatha théid mar shaighid,
 Sìos le 'n claidheamh-dealanaich ;
 Nach toir athadh gun dad athais,
 Gus an sgath iad bealaich romp' ;
 Cuirp 'g an sgathadh, cruaidh 'g a crathadh,
 'S orra pathadh falanach ;
 Cluinnear fead ur clàidhean,
 Truagh-ghàir agus langanaich.

Tha ioma mìle 'n Albainn,
 De gharbh-fhearaibh fulasgach ;
 'Shliochd Ghàidhil-ghlais a's Scòta,
 Thig deònach mu 'r *cularaibh* ;

Gu 'n tig iad le rùn cruadail,
 'S gu 'm fuaigh iad gu bunailteach
 Ri teanchair garg an leòghainn,
 'S ri spògaibh dearg, fuileachdach.
 Togaibh leibh gun airc, gun easbhuidh,
 Trom fheachd seasmhach, cunbhalach,
 De laochraidh dheasa, shùnntach, threasail,
 Théid neo-leisg 's an iomairt-sgleo ;
 Cha 'n fhacas riabh na suinn 'n an geiltibh,
 Dol an teas nan cumasgan ;
 Teichidh iad bho 'r stròicibh,
 'S bho 'r sròlaibh breac, duilleagach.

IORRAM.

GUR neo-aoigheil turus-Faoillich,
 Ged bhiodh na daoine tàbhachdach.

An fhairge molach, bronnach, torach,
 Giobach, corrach, ràpalach.

'S cruaidh ri stiùradh bial-mhuir dhùldaidh
 Teachd le brùchdail chàrsanaich.

Cladh a' chùlain, cha b' e 'n sùgradh,
 'S e ri bùirein bàcanach.

An cùlanach fhéin cha'n e 's fhasa,
 Agus lasan àrdain air.

Teachd gu dlùth an déigh a chéile,
 Agus géumraich dàr' orra.

An fhairge phaitheach 's a bial farsainn,
Agus acras àraidh oirr'.

'S mairg a choimeas muir ri mòintich,
Ged bhiodh mòr-shneachd stràct' oirre.

Neòil ag gealladh oidhche salaich',
Gun aon chala sàbhailte.

Dùbh-thrath dorch a gun dad gealaich'—
Oirthir aineoil, àrd-chreagach.

Gaoth a' séideadh, muir ag éirigh,
'S fear ag éigheach àrd-ghuthach :

"Sid e tighinn 's cha'n ann righinn,
Cròch-mhuir frithearr', bàsanach,—

Cùm ceann-caol a fiodha dìreach
Ri muir dhìth-luinn, dhàsanaich."

Ach dh' aithnich sinn gu'n 'sheòl sinn fada,
Mach 's an tabh, 's bu ghàbhaidh sin.

'S leag sinn a croinn a's a h-aodach,
'S bu ghnìomh dhaoine càileachdach.

Chuir sinn a mach cliathan righne,
A's bu ghrìnn an t-àlach iad.

'S shuidh orr' ochdnar shonna troma,
'S sgoilteadh tonnan stàplainneach.

Héig air chnagan, hùg air mhaidean,
'S cogull bhac air àbranan.

Iad a' mosgladh suas a chéile,
'S masgadh tréun air sàil' aca.

Sgionan locrach ràmh á Lochlunn,
Bualadh bhoc air bàirlinnean.

Iad a' traoghadh suas na dile,
Le neart fhìor-gharg ghàirdeinean.

Cathadh-mara, 's marcachd-sìne,
'S stoirm nan sìon 'g an sàrachadh.

Lasraichean shrad teine-sionnachain,
Dearg bho'n iomradh chàileachdach.

Iad ag obair às an léintean—
Hùg a's théid, 'g a ràdhainn ac'.

Iorram àrd-bhinn shuas aig Eumann,
Ann an cléith ràmh bràghada.

Aonghus mac Dhonnachaidh d'a réir sin,
Rìgh ! bu tréun a thàirneadh e.

Bha fuaim aon-mhaide air chléith ac',
Bualadh spéicean tàbhachdach.

Ràimh 'g am pianadh, 's fir 'g an splonadh
'N glacaibh iarnaidh, àrd-thonnach.

Gallain chiatach, leobhar-liaghach,
Fuirbi dian 'g an sàrachadh.

Lunnan mìne, 's dùirn 'g an sìneadh,
Seile sìos air dheàrnaichean.

Muir ag osnaich shuas mu toiseach,
Chuip-gheal choip-gheal ghàir-bhéucach.

Suas le sgùradh, saidh ri bùirein,
Le sìor dhùrachd sàr-iomraidh.

Slabhraidh chùirneineach ri dùrdail
Shìos, rinn stiùir a fàgail ann.

Gaoth 'n a deannan 's i ri feannadh
Nan tonn ceanfhiann, rasanach.

Na fir lùthmhor 'n déigh an rùsgadh,
Cur nan smùid de 'n àlaichean.

Chaidh cha mheataicheadh am misneach,—
Na fir sgìbidh, thàbhachdach.

Rìgh an eagail—*Neptun* ceigeach,
Ri sìor-sgreadail—"Bàthar sibh!"

Gu 'm b' fhàth uamhainn, muir ri nuallraich,
'S cathadh-cuain a' stràcadh oirr'.

Ghuidh an sgioba géur na dùilean;
'S fhuair an ùrnaigh gràsan daibh.

Smachdaich *Æolus* na spéuran,
'S a bhuilg-shéididh àrd-ghaothach.

'S gu 'n d' rinn *Neptun* fairge lomadh
Mar bhiodh gloine-sgàthain ann.

Sgaoil na neòil bha tonn-ghorm, ciar-dhubh,
'S shoillsich grian mar b' àbhaist d' i.

'S mhothaich an sgioba do fhearann,
'S ghlac iad cala sàbhailte.

Ghabh iad proinn, a's deoch, a's leaba,
'S rinn iad cadal sàmhach oirr'.

BIRLINN OHLANN-RAONUILL.

I. BEANNACHADH NA LUINGE.

Gu 'm beannaicheadh Dia long Chlann-Raonuill,
An ciad là a chaidh air sàile.
E fhéin 's a thréin-fhir 'g a caitheamh,
Trèin a chaidh thar mathas chàich.
Gu'm beannaich an Comhdhia naomh
Iunrais anail nan spéur.
Gu 'n sguabteadh garbhlach na mara,
Gu 'r tarraim gu cala réidh.
Athair a chruthaich an fhairge,
'S gach gaoth shéideas às gach àird',
Beannaich ar caol-bhàrc 's ar gaisgich—
Cum i fhéin 's a gaisreadh slàn.
A Mhic, beannaich fhéin ar n-acair,
Ar siùil ar beairtean, 's ar stiùir;
'S gach droinip tha 'n crochadh ri 'crannaibh,
'S thoir gu cala sinn le d' iùl.
Beannaich ar rachdan 's ar slat,
Ar croinn 's ar taoda gu léir;
An stadh 's ar tarraim, cùm fallain,
'S na leig-sa 'n ar caraibh béud.

An Spiorad Naomh biodh air an stiùir,
 Seòladh E 'n t-iùl a bhios ceart :
 Is eòl da gach long-phort fo'n ghréin—
 Tilgeamaid sinn fhéin fo 'bheachd.

II. BEANNACHADH NAN ARM.

Gu 'm beannaicheadh Dia ar claidhnean,
 'S ar lannan-spàinteach géur-ghlas ;
 Ar lùirichean troma màillich
 Nach geàrrteadh le faobhar tais ;
 Ar làmhainnean-cruadhach 's ar gòirseid,
 'S ar sgiathan ion-dealbhach, dualach.
 Beannaich ar n-armachd gu h-iomlan,
 Th' air ar n-iomchar, 's ar crios-guailne.
 Ar boghachan foidhneulach, iubhair,
 Ghabhadh luthadh ri uchd tuasaid ;
 'S na saighdean beithe, nach spealgadh,
 Ann am balgan a' bhruic ghruamaich.
 Beannaich ar biodag 's ar daga,
 'S ar féileadh gasd' ann an cuaichein ;
 'S gach trealaich cath agus còmhraig'
 Tha 'm bàrc Mhic-Dhònuill 's an uair so.
 Na biodh simplidheachd oirbh no taise,
 Gu dol air ghaisge le cruadal,
 Fhad 's a mhaireas ceithir bùird d' i,
 No bhios càraid shùdh dh'i fuaighte ;
 Fhad 's a shnàmbhas i fo 'r casan,
 No dh' fhuirgheas cnag dh'i 'n uachdar ;
 Dh' aindeoin aon fhuathais d' am faic sibh,
 Na meataicheadh gart a' chuain sibh.
 Ma ni sibh cothachadh ceart,
 'S nach mothaich an fhairge sibh dìblidh,

M

Gu 'n islich a h-àrdan 's a beachd,
 'S do 'r cosnadh sgairteil gu 'n strìochd i.
 Do chéile-còmhraig air tìr,
 Mur faic e thu cìinntinn tais,
 Is dòch' e bhogachadh 's an strìth,
 Na cìinntinn idir na's brais'.
 Is amhuil sin a ta mhuir mhòr :
 Coisinn i le colg 's le sùrd,
 'S ùmhlaichidh i dhuit fa-dheòigh,
 Mar a dh' òrduich Rìgh nan dùl.

III. BROSACHADH IOMRAIDH.

GU 'N cuir' an iùbhrach dhubh, dhealbhach,
 An àite-seòlaidh :
 Sàthaibh a mach cleathan rìghinn,
 Liagh-lom, còmhnaidh ;
 Ràimh mhìn-lunnach, dhealbhach,
 Shocair, éutrom,
 A ni 'n t-ìomradh toirteil, calma,
 Bas-luath caoir-gheal ;
 Chuireas an fhairge 'n a sradan
 Suas 's na spéuran,—
 'N a teine-sionnachain a' lasadh,
 Mar fhras éibhlean.
 Le buillean gailbheacha, tarbhach.
 Nan cleith troma,
 Bheir air na bòchd-thonnan anfhach
 Lot le 'n cromadh,
 Le sgìonan nan ràmh geal, tana,
 Bualadh cholluinn
 Air mullach nan gorm-chnoc gleannach,
 Garbhlach, tomach,

O ! sinibh, tàirnibh, a's lùbaibh
 Anns na bachdan
 Na gallain bhas-leathann ghiùbhsaich,
 Le lùs ghlac geal ;
 Na fuirbidhnean troma, tréuna,
 Laidhe suas orr',
 Le 'n gairdeinean dòideach, féitheach,
 Gaoisneach, cnuacach,
 Thogas 's a leagas le chéile ;
 Fo aon ghluasad,
 Na gaithean liagh-leobhar réidhe
 Fo bhàrr stuadhan ;
 Iorcallach garbh an tùs cléithe
 'G éubhach shuas oirr'
 Iorram a dhùisgeas spéirid
 Anns na guailnean ;
 A sparras a' bhìrlinn le séitrich
 Romh gach fuar-ghleann.
 A' sgoltadh na bòchd-thuinne béucaich'
 Le saidh chruaidh, chruim.
 Dh' iomaineas beanntaichean béisteil
 Romh 'dà ghualainn.
 Hùgan air cuan an nullain ghàirich,
 Héig air chnagan ;
 Faram le bras-ghaoir na bàirlinn'
 Ris na maidean ;
 Ràimh 'g am pianadh, 's balgain-fhal'
 Air bois gach fuirbidh.
 Na suinn làidir, gharbha, thoirteil,
 Is cop-gheal iomradh ;
 Chreanaicheas gach bòrd de darach—
 Bidh a's iarann ;

'S lannan 'g an tilgeil le staplainn
 Chnap ri 'sliasaid.
 Fòirne fearail a bheir tulgadh
 Dùgharra, dàicheil ;
 A sparras a' chaol-bhàrc ghiùbhsaich
 An aodann aibheis ;
 Nach tillear le friogh nan tonn dùbh-ghorm
 Le lùs ghàirdean ;
 Sid an sgioba neartmhor, sùrdail
 Air chùl àlaich ;
 A phronnas na cuartagan cùl-ghlas
 Le rogha ràmhachd ;
 Gun sgìos, gun airteal, gun lùbadh
 Ri uchd gàbhaidh.

IV. AN IORRAM.

An sin, an deigh do na sia fir dhiag suidhe air na raimh chum a h-ìomradh gu ionad-seòlaidh, ghlaodh Calum garbh mac Raonuill nan cuan iorram oirre, 's e air ramh-braghad, agus 's i so i:—

Nis bho'n rinneadh ur taghadh,
 'S gur coltach dhuibh bhi 'n ur roghainn,
 Thugaibh tulgadh neo-chladharra, dàicheil.

Thugaibh tulgadh neo-chearbach,
 Gun airteal, gun dearmad,
 Gu freasdal na gailbhinne sàil-ghlais'.

Tulgadh danarra thréun-ghlac,
 Righeas cnàimhean a's féithean,
 Dh'fhàgas soilleir bho chéuman an àlaich.

Sgobadh fonnmhor gun éislein,
 Ri garbh-bhrosnach' a chéile—
 Iorram ghléust' ann am béul fir ràimh bràghad.

Cogull ràmh air na bachdan,
 Leòis a's rùsgadh air bhasan,
 'S ràimh 'g an snìomh ann an achlaisean àrd-
 thonn.

Biodh ur gruaidhean air lasadh,
 Biodh ur bas gun leób chraicinn,
 Fallus-mala bras-chnapadh gu làr dhibh.

Sinibh, tàirnibh, a's luthaibh
 Na gallain liagh-leobhar ghiuthais,
 'S deanaibh uidhe romh shruithean an t-sàile.

Cliath ràmh air gach taobh dh'i
 'Masgadh fairge le saothair,
 Dol 'n a still ann an aodann na bàirlinn'.

Iomraibh còmhla, glan, gléusta,
 Sgoltadh bòchd-thuinne béucaich'—
 Obair shùntach, gun éislein, gun fhàrdal.

Buailibh cothromach, tréun i,
 'Sealltainn tric air a chéile,
 Dùisgibh spiorad 'n ur féithean 's 'n ur gàirdnean.

Biodh a darach ag colluinn
 Ris na fiadh-ghleanna bronnach,
 'S a dà shliasaid a' pronnadh gach bàirlinn'.

Biodh an fhairge ghlas, thonnach,
 'G at 'n a garbh-mhòthar lonnach,
 'S na h-àrd-uisgeachan bronnach 's a' ghàirich.

A' ghlas fhairge 'sìor chopadh
 Steach mu dà ghulainn-thoisich,—
 Sruth ag osnaich bho shloistreadh a h-eàrrlainn.

Sinibh, tàirnibh, a's lùbaibh
 Na gaithean mìn-lunnach, cùl-dearg,
 Le iomairceadh smùis ur garbh-ghàirdean.

Cuiribh fothaibh an rudh' ud,
 Le fallus-mala a' sruthadh,
 'S togaibh siùil rith' bho Uithist na cràdh-ghiadh.

V. DH' IOMAIR IAD AN SIN I GU IONAD-SEOLAIDH.

AN sin 'n uair thàrr iad a seòladh
 Gu fìor ghasda ;
 Shaor iad na sia raimh dhiag
 A steach romh 'm bachdan,
 Sgathadh grad iad sìos ri 'sliasaid,
 Sheachnadh bhachd-bhréid,
 'S dh' òrdaich Clanndònaill d' a uaislean
 Sàr-sgiobairean cuain bhi aca,
 Nach gabhadh eagal romh fhuathas
 No gnè thuairgnidh thachradh.

VI.

Dh' òrdaicheadh an delgh an tagha, a h-uile duine dhol an sellbh
 a ghrama araidh fhein, 's an co-lorg sin, ghlaoideadh ris an stiùir-
 eamach suidhe air an stiùir anns na briathran so :—

Suidheadh air stiùir trom-laoch leathan,
 Neartmhor, fuasgailt',
 Nach tilg bun no bàrr sùmaid'
 Fairge bhuaithe ;
 Clàireineach taiceil làn spionnaidh,
 Plocach, màsach,
 Mion-bhéumannach, faicleach,
 Furachail làn màistinn,

Bùnnsaidh cudthromach, garbh, socair,
 Solta, lùthmhor ;
 Airmseach, foighidneach, gun ghriobhaig
 Ri uchd tùilín ;
 'N uair a chì* e 'n fhairge ghiobach
 Teachd le bùirein,
 Chumas a ceann-caol gu sgibidh
 Ris na sùighean.
 Chumas gu socair a gabhail,
 Gun dad luasgain.
 Sgòd a's cluas 'g an rian le amharc,
 Sùil air fuaradh,
 Nach caill aon òirleach na h-òrdaig'
 De 'cheart chùrsa,
 Dh' aindeoin bàrr shùmaidean mara
 Teachd le sùrdaig.
 Théid air fuaradh leath' cho daingean,
 Ma is éiginn.
 'S nach bi lann no reang 'n a darach
 Nach toir éubh asd'.
 Nach taisich 's nach téid 'n a bhreislich,
 Dh' aindeoin fuathais,
 Ged dh' atadh a' mhuir cheann-ghlas
 Suas gu chluasan,
 Nach b' urrainn d' i 'm fuirbidh chreanachadh
 No ghluasad
 A ionad a shuidhe, 's e tiarainnt',
 A's 'ailm 'n a ascail
 Gu freasdal na sean-mhara ceann-ghlais,
 Gleann-ghairbh, ascaoin'.

---

* Chluinn.—B. M'D.

Nach crithnich le fuaradh-cluaise
 An taoid-aoire ;
 Leigeas leatha ruith a's gabhail,
 'S làn a h-aodaich.
 Cheanglas a gabhail gu daingean
 Am bàrr gach tuinne.
 Falbh dìreach 'n a still gu cala
 'N àird' gach buinne.

VII. DH'ORDAICHEADH A MACH FEAR-BEAIRTE.

SUIDHEADH toirtealach garbh-dhòideach
 An glaic beairte.
 A bhios stàideil, làn de chùram,
 Graimpidh, glac-mhor ;
 Leigeas cudthrom air ceann slaite
 Rì am cruadhaich ;
 Dh' fhaothaicheas air crann 's air acfhuinn—
 Bheir dhaibh fuasgladh ;
 Thuigeas a' ghaoth mar a thig i—
 A réir seòlaidh ;
 Fhreagras mion le fearas-bheairte,
 Béum an sgòd-fhir ;
 Sìor-chuideachadh leis an acfhuinn
 Mur fàilnich buill-bheairte
 Reamhar ghaoisid.

VIII. CHUIREADH AIR LETH FEAR-SGOID.

SUIDHEADH fear-sgòid air an tobhta :
 Gàirdean làidir
 Nan righinnean gaoisneach, féitheach,
 Reamhar, cnàmhach ;

Cràgan tiugha, leathan, cliathnach,
 Miargharbh, cròcach ;
 Mach 's a steach an sgòd a leigeas,
 Le neart sgròbaidh ;
 An àm cruadhaich a bheir h-uig' e,
 Gaoth ma shéideas ;
 'S 'n uair ni an oiteag lagadh,
 Leigeas béum leis.

IX. DH'ORDAICHEADH AIR LETH FEAR-CLUAISE.

SUIDHEADH fear cnaparra, taiceil,
 Gasda, cuanta,
 Laimhsicheas a' chluas, neo lapach,
 Air a fuaradh.
 A bheir imrich sìos 's a suas i
 Chum gach urracaig,
 A réir 's mar a thig an soirbheas,
 No bàrr uchaid' ;
 'S ma chì e 'n iùnnrais ag éirigh,
 Teachd le osnaich,
 Lomadh e gu gramail, tréunmhor
 Sìos gu stoc i.

X. DH'ORDAICHEADH DO 'N TOISEACH FEAR-IUIL.

EIREADH màirnealach 'n a sheasamh
 Suas do 'n toiseach ;
 'S deanadh e dhuinn eòlas seasmhach,
 Cala choisneas ;
 Sealladh e 'n ceithir àirdean
 Cian an athair ;
 'S innseadh e do fhear na stiùire :
 'S math a gabhail.

Glacadh e comharradh-tìre
 Le sàr shùil-bheachd,
 Bho 'n 's e sin is dia gach sìde,
 'S is réul-iùil dhuinn.

XI. CHUIREADH AIR LETH FEAR CALPA-NA-TAIRNE.

SUIDHEADH air calpa-na-tàirne,
 Fear gun soistinn :
 Snaomanach fuasgailteach, sgairteil,
 Foinnidh, solta ;
 Duine cùramach, gun ghriobhaig,
 Ealamh, gruamach,
 A bheir bhuaipe 's dh' i mar dh' fhéumas,
 Gléusta, luaineach.
 A laidheas le spadhannan troma,
 Tréun air tarrainn ;
 Air cudthrom a dhòid' a' cromadh
 Dh' ionnsaidh daraich ;
 Nach ceangail le sparraig mu 'n urracaig
 An taod friothair ;
 Ach, gabhail uime daingean, seòlta,
 Le lùib-ruithe ;
 Air eagal, 'n uair a sgarar an t-abhsadh,
 I chur stad air ;
 Los i ruith 'n a still le crònan
 Bhàrr na cnaige.

XII.

Chuireadh air leth fear dh' innse nan uisgeachan 's an fhairge
 air cinntinn tuille 's molach ; 's thuirt an stiùireamach ris :—

SUIDHEADH fear dh' innse gach uisge,
 Làmh ri m' chluais-sa ;

'S cumadh e shùil gu biorach
 An cridhe 'n fhuaraidh,—
 Taghaibh an duine leth-eaglach,
 Fiamhach, sicir ;
 'S cha mhath leam e bhi air fad
 'N a ghealtair riochdail.
 Biodh e furachail, an uair a chì e
 Fuaradh-froise,
 Cia dhiùbh bhios an soirbheas 'n a deireadh,
 No 'n a toiseach,
 'S gu 'n cuireadh e mis' air m' fhaicill
 Suas 'g am mhosgladh,—
 Ma ni e gnè chunnairt fhaicinn,
 Nach bi tosdach ;
 'S ma chì e coltas muir-bhàite
 Teachd le nuallan,
 Sgairteas cruaidh, ceann-caol a fiodha
 Chumail luath ris.
 Biodh e àrd-labhrach, céillidh
 'G éubhach, " Bàirlinn."
 'S na ceileadh e air fear na stiùire,
 Ma chì e gàbhadh.
 Na biodh fear dh' innse nan uisgeachan
 Ann ach esan :
 Cuiridh griobhag, briot, a's gusgul,
 Neach 'n a bhreislich.

XIII.

Dh' ordaicheadh a mach fear-taomaidh 's an fhairge barcadh air
 am muin rompa 's 'n an delgh.

FREASDLADH air leaba na taoime,
 Laoch a bhios fuasgailt',
 Nach fannaich gu bràth, 's nach tiomaich
 Le gàir chuaintean ;

Nach lapaich 's nach meataich fuachd sàile,
 No clach-mhealain
 A' laomadh mu 'bhroilleach 's mu 'mhuineal
 'N a fuar-steallan ;
 Le crùmpa mòr, tiugh, fiodha,
 'N a chiar dhòidean,
 Sior thilgeil a mach na fairge,
 Steach a dhòirteas ;
 Nach dirich a chaoidh a dhruim lùthmhor
 Le rag èarlaid,
 Gus nach fàg e sile 'n grùnn, d,
 No 'n làr a h-èarrlainn ;
 'S ged a chinneadh a bùird cho tolltach
 Ris an rideal,
 Chumas cho tioram gach cnag dh' i,
 Ri clàr buideil !

XIV.

Dh' ordaicheadh dithis gu draghadh nam ball chul-aodaich 's
 coltas orra gu 'n tugteadh na siuil bhuapa le ro ghairbhead na sìde.

CUIRIBH càraid làidir, chnàmh-reamhar,
 Ghairbneach, ghaoisdneach,
 Gu 'm freasdladh iad tiarainnte, tréun, ceart,
 Buill chùl-aodaich.
 Le smùis a's le miad lùis
 An righean tréuna,
 'N àm cruadhaich bheir oirre steach e
 No leigeas béum leis,
 Chumas gu sgibidh a stigh e
 'N a teis-meadhoin.—
 Dh' òrdaichinn Dunnachadh Mac-Carmaig
 A's Iain mac Iain,

Dithis starbanach theoma, ladarn'
De fhearaibh Chanaidh.

XV.

Thaghadh seisir gu fearas-urlair, an earalas nach fallnicheadh a h-aon de na thuirt mi, no nach spionadh anfbadh na fairge mach thar bord iad, 's gu 'n suidheadh fear dhiubh so 'n a aite.

EIREADH seisir ealamh, ghléusta,
Làmhach, bheòtha,
Shiùbhlas, 's a dh' fhalbhas, 's a léumas
Feadh gach bòrd* d' i,
Mar ghèarr-fhiadh am mullach sléibhe
'S coin 'g a còpadh.
A streapas ri cruaidh-bhallaibh réidhe
De 'n chaol-chòrcaich,
Cho grad ri feòragan Céitein
Ri crann rò-choill.
Bhios ullamh, ealamh, tréubhach,
Falbhach, eòlach,
Gu toirt d' i, 's gu toirt an abhsaidh
'S clabhsail òrdugh—
Chaitheas gun airteal, gun éislein,
Long Mhichdhònuill.

XVI.

Bha h-uile goireas a bhuineadh do 'n t-seoladh, a nis air a chur an deagh riaghailt, agus theann a h-uile laoch tapaiddh, gun taisè, gun fhlamh, thun a' cheart ionaid an d'ordaicheadh dha dol: agus thog iad na siull mu eirigh na greine, la fheill Brighde—a' togail a mach bho bhun-loch Ainneart an Uithist a' Chinndear.

A' GHRIAN a' faoisgneadh gu h-òrbhuidh
As a mogal;
Chinn an spéur gu dubhaidh, dòite,
Làn de ogl'achd;

---

* Buird.

Dh' fhàs i tonn-ghorm, tiugh, tàrr-lachdunn,
 Odhar, iargalt ;
 Chìnn gach dath bhiodh ann an breacan,
 Air an iarmailt ;
 Fadadh-cruaidh 's an àirde niar oirr'—
 Stoirm 'n a coltas.
 Neòil shiùbhlach aig gaoith 'g an riasladh—
 Fuaradh-frois' oirr'.—
 Thog iad na siùil bhreaca,
 Bhaidealacha, dhìonach ;
 Shìn iad na calpannan raga,
 Teanna, rìghne,
 Rì fiodhannan àrda, fada,
 Nan colg bìdhearg ;
 Cheangladh iad gu gramail, snaompach,
 Gu neo-chearbach,
 Romh shùilean nan cromag iarainn,
 'S nan cruinn fhailbheag.
 Cheartaich iad gach ball de 'n acfhuinn,
 Ealamh, dòigheil,
 'S shuidh gach fear gu freasdal tapaidh,
 Bhuill bu chòir dha.
 An sin dh' fhosgail uinneagan an athair,
 Ballach, liath-ghorm,
 Gu séideadh na gaoithe greannaich',
 Spannail, iargalt.
 Tharrainn an cuan dùbh-ghlas
 Air gu h-uile,
 Mhantul garbh, caiteineach, ciar-dhubh,
 'S sgreadaidh buinne.
 Dh' at e 'n a bheannaibh 's 'n a ghleannaibh
 Molach, robach.

Gu 'n do bhòchd an fhairge cheigeach
 Suas 'n a cnocaibh.
 Dh' fhosgail a' mhuir ghorm 'n a craosan
 Farsainn, cràcach ;
 An gloicibh a chéile ri taosgadh—
 'S caonnag bhàsmhor.
 Gu 'm b' fhear-ghnìomh bhi 'g amharc an
 aodann
 Nam maom teintidh—
 Lasraichean sradanach sionnachain
 Air gach beinn diubh.
 Na bialanaich àrda, liath-cheann,
 Ri searbh bhéucail.
 Na cùlanaich 's an cladh-dùdaidh
 Ri fuaim-ghéumraich.
 'N uair dh' éireamaid gu h-allail
 Am bàrr nan tonn sin,
 B' éiginn an t-abhsadh a bhearradh
 Gu grad-phongail.
 'S 'n uair a thuiteamaid le ion-slugaidh
 Sìos 's na gleanntaibh,
 Bheirteadh gach seòl a bhiodh aic'
 Am bàrr nan crann d' i.
 Na ceòsanaich àrda, chroma,
 Teachd 's a' bhàirich ;
 Mu 'n tigeadh iad idir 'n ar caraibh,
 Chluinnteadh 'n gàirich ;
 Iad a' sguabaìn nan tonn beaga,
 Lom, 'g an sgiùrsadh.
 Chinneadh i 'n a h-aon-mhuir bhàsmhoir,—
 'S càs a stiùradh.
 'N uair thuiteamaid fo bhàrr
 Nan àrd-thonn giobach,

Gur beag nach dochainneadh a sàil
 An t-aigeal sligheach.
 An fhairge 'g a maistreadh 's 'g a sloistreadh
 Roimh a chéile.
 Gu 'n robh ròin a's miala-mòr
 Am barrachd éiginn':
 Onfhadh a's confhadh na mara,
 'S falbh na luinge,
 Sradadh an eanchainnean geala,
 Feadh gach tuinne.
 Iad ri nuallanaich àrd-uamhannaich,
 Shearbh, thùrsaich,
 Ag éubhach, "Is ìochdarain sinne,
 Draghaibh chum bùird sinn."
 Gach mion-iasg bha 's an fhairge
 Tàrr-gheal tionndaidht',
 Le gluasad confhach na gailbhinn',
 Marbh, gun chùnntas.
 Clachan a's maorach an aigeil
 Teachd an uachdar:
 Air am buain a nuas le slachdraich
 A' chuain uaibhrich.
 An fhairge uile 's i 'n a brochan,
 Strioplach, ruaimleach;
 Le rùù 's le gaorr nam biast lorcach,
 Droch dhath ruadh oirr'.
 Na biastan adharcach, iongach,
 Plutach, lorcach,
 Làn cheann—sian am beòil gu 'n gialan,
 'S an craos fosgailt'.
 An aibheis uile làn bhòcan,
 Air cràgradh;

Le spògan 's le earrabaill mhòr-bhiast
 Air màgradh.
 Bu sgreamhail an ròmhan sgriachach—
 Bhi 'g a éisdeachd,
 Thogadh iad air caogad milidh
 Aotruim' céille.
 Chaill an sgioba càil an claisdeachd,
 Ri bhi 'g éisdeachd
 Ceilearadh sgreadach nan deomhan,
 'S mothair bhéistean.
 Foghar na fairge, 's a slachdraich
 'Gleachd ri darach ;
 Fosghair a toisich a' sloistreadh
 Mhuca-mara ;
 Ghaoth ag ùrachadh a fuaraidh
 As an iar àird'.
 Bha sinn leis gach seòrsa buairidh,
 Air ar pianadh.
 Sinn dallte le cathadh-fairge
 Sìor dhol tharainn.
 Tàirneineach aibheiseach ré oidhche,
 'S teine-dealain.
 Fàileadh a's teine na beithreach
 'G ar glan-thachdadh.
 Na dùilean uachdrach a's iochdrach,
 Ruinn ag cogadh :
 Talamh, teine, uisge, 's sian-ghaoth
 Ruinn air togail,
 Ach 'n uair dh' fhairtlich air an fhairge
 Toirt oirnn strìochdadh,
 Ghabh i truas le fàite gàire,
 'S rinn i sìth ruinn.

Ged rinn, cha robh crann gun lùbadh,
 Seòl gun réubadh,
 Slat gun sgaradh, rachd gun fhàillinn,
 Ràmh gun éislein !—
 Cha robh stadh gun stuadh-léumnadh,
 Beairt gun ghaise,
 Tarrang no cupladh gun bhristeadh—
 Fise, faise !—
 Cha robh tobhta no bial-mór ann
 Nach d' thug aideach ;
 Bha h-uile crannaghail a's goireas
 Air an lagadh.
 Cha robh achlasan no aisne dh' i
 Gun fhuasgladh ;
 A slat-bhedil 's a sguitichean-asgail
 Air an tuairgneadh.
 Cha robh falmadair gun sgoltadh,
 Stiùir gun chréuchdadh,—
 Cnead a's dìosgan aig gach maide,
 'S iad air déasgadh.
 Cha robh crann-tarrang gun tarrainn,
 Bòrd gun obadh,—
 H-uile lann a bh' air am barradh,
 Ghabh iad togail.
 Cha robh tarrang gun tràladh,
 Cha robh calp' ann gun lùbadh,—
 Cha robh aon bhall a bhuineadh dh' ise
 Nach robh na 's miosa na thùbhradh !
 Ghairm an fhairge sìochaint ruinne
 Air crois Chaol-Ile.
 'S fhuair a' gharbh-ghaath, shearbh-ghlòireach,
 Ordugh sìneadh.

Thog i bhuainn do ionadan uachdrach
 An athair.
 'S chinn i dhuinn 'n a clàr réidh, mìn-gheal,
 An déigh a tabhann.
 'S thug sinn buidheachas do 'n Ard-rìgh
 Chùm na dùilean,
 Deagh Chlannraonuill a bhi sàbhailt'
 Bho bhàs brùideil.
 'S an sin bhéum sinn na siùil thana,
 'Bhallach, thùilinn.
 'S leag sinn a croinn mhìn-dhearg, ghasda,
 Air fad a h-ùrlair.
 'S chuir sinn a mach ràimh chaola, bhaisgeant',
 Dhaite, mhìne,
 De 'n ghiuthas a bhuain Mac Bharraois
 An Eilein-Fhìonan.
 'S rinn sinn an t-ìomradh réidh, tulganach,
 Gun dearmad ;
 'S ghabh sinn deagh longphort aig barraibh
 Charraig-Fhearghuis.
 Thilg sinn acraichean gu socair
 Anns an ròd sin ;
 Ghabh sinn biadh a's deoch gun airceas.
 'S rinn sinn còmhnuidh.

A' CHRIOCH.

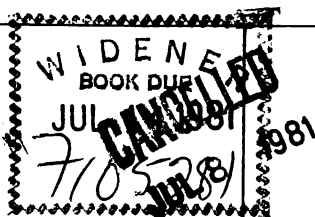

BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

Celt 3191.1.25

Revival of the old Alban tongue or,

Widener Library

005947378

3 2044 080 764 244